

บทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลต่อการเมือง

พันตรีอุทัย ศรีสุริยสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2554

**The Role of Community Radio Stations in Kamphaeng Phet Province
Affecting Political Results**

Maj. Uthai Srisuriyasawat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

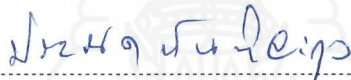
Sukhothai Thammathirat Open University

2011

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง
ชื่อและนามสกุล พันตรีอุทัย ศรีสุริยสวัสดิ์
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยาธร ท่อแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล)

ประธานกรรมการ

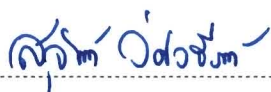
(ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยาธร ท่อแก้ว)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยาธร ท่อแก้ว สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา เป็นทั้งผู้ประสาทวิชาความรู้ คอยชี้แนะให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ และให้วลีที่ผู้วิจัยยังคงจำถึงเสียงที่เปี่ยมด้วยเมตตาของท่าน ได้ทุกครั้งที่นึกถึง นับตั้งแต่ เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณสถานีวิทยุชุมชนในเขตจังหวัดกำแพงเพชรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านใน การให้การช่วยเหลือวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนประสบผลสำเร็จได้ ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณบิดา มารดา พี่น้อง และครอบครัวที่คอยให้กำลังใจในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จน ประสบผลสำเร็จ

อุทัย ศรีสุริยสวัสดิ์

พฤษภาคม 2555

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง
ผู้วิจัย พันตรีอุทัย ศรีสุริยสวัสดิ์ **รหัสนักศึกษา** 2488003829 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 (การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เติร์รังสรรค์
 (2) รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยาธร ท่อแก้ว **ปีการศึกษา** 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง 2. ปัจจัยที่สนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผสม การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ฟัง จำนวน 220 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ 1. ด้านบทบาทของวิद्यุชุมชน มีนโยบายให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการเมือง เพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้ด้านการเมืองมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในทางที่ถูกต้อง สร้างความรู้ ความศรัทธาต่อการเมือง รูปแบบและเนื้อหารายการจะต้องเหมาะสมต่อการส่งเสริมด้านการเมือง การให้ข้อมูลที่เป็นจริง 2. ด้านการดำเนินงานของวิद्यุชุมชน มีการดำเนินงานโดยมุ่งให้สาระความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง เป็นสื่อกลางกระจายข่าวให้ชุมชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ 3. ปัจจัยที่สนับสนุนด้านบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชน บุคลากรต้องทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดี มีความรู้ ต้องได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงาน มีเทคโนโลยีใหม่ ประชาชนให้การสนับสนุน มีการสร้างเครือข่าย มีกฎหมายรองรับ 4. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคด้านบทบาทและการดำเนินงาน ของวิद्यุชุมชน มีปัญหาด้านงบประมาณและทุน คลื่นแทรกคลื่นทับบุคลากรด้านเทคนิคมีจำกัด ผู้จัดรายการถูกแย่งตัว ผู้จัดรายการขาดข้อมูลใหม่ๆ มานำเสนอ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีข้อจำกัด สำหรับ การวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า 1.บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2.ปัจจัยที่สนับสนุนของบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ บทบาท วิद्यุชุมชน ผลทางการเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

Thesis title : The Role of Community Radio Stations in Kamphaeng Phet Province
Affecting Political Results

Researcher : Maj. Uthai Srisuriyasawat; **ID** 2488003829;

Degree: Master of Political Science (Politics and Government);

Thesis advisors : (1) Dr. Thirapat Serirangsan, Professor;

(2) Dr. Wittayatorn Tokeaw, Associate Professor ; **Academic year :** 2011

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) the role and operations of community radio stations in Kamphaeng Phet that have a political impact; and (2) supporting factors and impeding factors that affect the political role and operations of community radio in Kamphaeng Phet.

This was both a qualitative and quantitative research. For the qualitative portion, the sample population consisted of 27 people involved with 41 community radio stations in Kamphaeng Phet. Data were collected using a structured interview form and analyzed using content analysis and descriptive analysis. For the quantitative portion, the sample population was 220 radio listeners. Data were collected using a questionnaire and statistically analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the qualitative portion showed that (1) community radio had a policy of promoting politics in the community to give listeners more knowledge about politics, to promote the democratic system correctly, to create understanding and to foster a sense of respect for politics. The formats and content of radio programs had to be suitable for promoting politics and had to provide true information. The radio stations were operated with a focus on informing and entertaining listeners, providing a central forum, distributing up-to-date news in the community, and giving citizens the opportunity to join in the stations' activities. (2) Supporting factors were personnel who could fulfill the role of good journalists, knowledgeable personnel, funding, technology, support from the people, building of a network, and supporting legislation. Impeding factors were capital and funding, wavelength interference, lack of technical personnel, headhunting of program hosts, lack of new information to report, and limitations on public participation. The results of the quantitative portion showed that 1. The majority of samples agreed that community radio played a political role to a high degree. 2. The mean scores for agreement on supporting factors came out to medium and the mean scores for agreement on impeding factors came out to high.

Keywords: Role, community radio, Political impact, Kamphaeng Phet Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	12
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน.....	13
บทบาทของวิทยุกระจายเสียงทางการเมือง.....	30
แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง.....	33
ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	67
ตอนที่ 2 บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง.....	71
ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชน ที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร.....	74
ตอนที่ 4 บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง.....	77
ตอนที่ 5 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชน ที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร.....	97
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	105
สรุปการวิจัย.....	107
อภิปรายผล.....	113
ข้อเสนอแนะ.....	124
บรรณานุกรม.....	126
ภาคผนวก.....	131
ก จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร 41 แห่ง.....	132
ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	137
ประวัติผู้วิจัย.....	151

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละของสถานภาพทั่วไปของลักษณะประชากร.....	66
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน ร้อยละของสถานภาพการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน.....	68
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน ร้อยละของช่วงเวลาในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนในแต่ละวัน....	69
ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน ร้อยละของปกติท่านชอบฟังรายการจากวิทยุชุมชน ประเภทใดมากที่สุด.....	70
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของวิทยุชุมชน ที่ส่งผลการเมือง.....	71
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานของวิทยุชุมชน ที่ส่งผลการเมือง.....	73
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่สนับสนุนของวิทยุชุมชน ที่ส่งผลการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร.....	74
ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิทยุชุมชน ที่ส่งผลการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร.....	76

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	12
ภาพที่ 2.1 ลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชน.....	20
ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการจัด โครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิทยุชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมและไม่ค้ากำไร.....	26
ภาพที่ 2.3 ลักษณะการสื่อสารทางการเมืองแบบสองทาง.....	39
ภาพที่ 2.4 แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Gurevitch & Blumler.....	41
ภาพที่ 4.1 ผังการออกอากาศประจำเดือน ตุลาคม พ.ศ.2553 ของวิทยุชุมชนคลองขุนวัง ตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร.....	81

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มีลักษณะบางประการซึ่งทำให้การดำรงชีวิตแตกต่างจากสัตว์ชนิดอื่น ลักษณะที่สำคัญของมนุษย์ คือมนุษย์มีสติปัญญาในระดับสูง มีความสามารถจดจำและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ มีความสามารถในการสร้างและใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน สัญลักษณ์ที่สำคัญที่มนุษย์สร้างขึ้น คือภาษาเป็นสัญลักษณ์ ที่มนุษย์นำมาใช้เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดและการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ซึ่งอำนวยความสะดวกต่อการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในสังคม การสื่อสารด้วยคำพูด มีข้อจำกัดของการสื่อสารอยู่หลายประการ เช่นสถานที่อยู่ห่างไกล หรือมีสิ่งรบกวนมากหรือเวลาจำกัดก็ไม่สามารถใช้วิธีสื่อสาร โดยการพูดให้ได้ผล ได้ นอกจากนี้การสื่อสารด้วยคำพูดมักมีขอบข่ายครอบคลุมผู้ฟังได้ไม่มากนัก ดังนั้นจึงได้มีการคิดค้นวิธีการในการแก้ปัญหาดังกล่าวขึ้น โดยการสร้างเครื่องมือที่สามารถทำให้ข้อจำกัดต่างๆ ข้างต้นหมดไปเป็นการก่อกำเนิดเครื่องมือที่เรียกว่า วิทยุกระจายเสียง

วิทยุกระจายเสียงของโลกมีความเป็นมาตามลำดับ เมื่อพุทธศักราช 2408 เจมส์ คลาก แมกซ์เวล (James Clerk Maxwell) ชาวอังกฤษค้นพบคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าหรือคลื่นวิทยุ ต่อมาในพุทธศักราช 2430 เฮนริช รูดอล์ฟ เฮิร์ตซ์ (Henrich Rudolf Hertz) ได้ค้นคว้าทดลองตามหลักการของแมกซ์เวลล์ ค้นพบคุณสมบัติต่างๆ ของคลื่นวิทยุ และในปีพุทธศักราช 2444 กุลิเอลโม มาร์โคนี (Guglielmo Marconi) ชาวอิตาลี สามารถส่งคลื่นวิทยุโทรเลขข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก ระยะทางกว่า 2,000 ไมล์ การส่งวิทยุระยะแรกเป็นการส่งวิทยุโทรเลข ยังไม่สามารถส่งสัญญาณที่เป็นเสียงพูดได้ จนกระทั่งพุทธศักราช 2449 จึงสามารถส่งสัญญาณเสียงพูดได้โดยการพัฒนาของศาสตราจารย์ เรจินัลด์ เอ. เฟสเซนเดน (Riginald A. Fessenden) และลีเดอเฟอร์ (Lee de Forest) ชาวอเมริกันทำได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2451 ซึ่งเป็นการส่งเสียงพูดจากเครื่องส่งไปยังเครื่องรับเครื่องหนึ่งในระยะไกลเรียกว่า วิทยุโทรศัพท์ (Radio Telephony) สถานีวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศครั้งแรกของโลกคือ สถานี KCBS ในซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา เริ่มออกอากาศรายการประจำให้คนทั่วไปรับฟังเมื่อพุทธศักราช 2453 และมีแนวคิดที่วิทยุเป็นสื่อสำหรับประชาชนทั่วไปมากกว่าจะใช้เฉพาะกิจและสำหรับคนบางกลุ่มเท่านั้น เป็นการพัฒนาจากวัตถุประสงค์เดิมที่ใช้เป็น

เครื่องมือติดต่อสื่อสารมาเป็นวิทยุกระจายเสียงที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิงแก่ประชาชนทั่วไปมาจนกระทั่งทุกวันนี้ (สุมน อยู่สิน และ ยงยุทธ รัชศาสตร์, 2545, หน้า 41-45)

สำหรับวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นจากการนำวิทยุโทรเลขเข้ามาทดลองใช้ในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2447 ตรงกับปลาย รัชกาลที่ 5 โดยห้างบิกิริม ซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทวิทยุโทรเลขเทเลฟงเคน ประเทศเยอรมัน และได้พัฒนามาจนเป็นวิทยุกระจายเสียง เกิดขึ้นครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2471 โดยการเริ่มทดลองส่งของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระยาบำเพ็ญเพชรอัครโยธิน เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์ และการคมนาคม ในสมัยรัชกาลที่ 7 ตั้งสถานี 4 พีเจ (4PJ) ต่อมาได้มีการประกอบเครื่องส่งคลื่นขนาดกลาง 1 กิโลวัตต์ ขึ้น ทำการทดลองที่ตำบลศาลาแดงใช้ชื่อสถานีว่า "11 พีเจ"

หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2473 ซึ่งตรงกับวันพระราชพิธีฉัตรมงคล ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำเพ็ญเพชรอัครโยธิน ทรงเปิดการส่งวิทยุเป็นปฐมฤกษ์ โดยใช้ชื่อสถานีว่า “สถานีวิทยุกรุงเทพฯ ที่พญาไท” ตั้งอยู่ที่วังพญาไท มีกำลังส่ง 2.5 กิโลวัตต์ พิธีเปิดสถานีกระทำโดยอัญเชิญกระแสดพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จากพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เข้าไมโครโฟนถ่ายทอดไปตามสาย เข้าเครื่องส่งแล้วกระจายเสียงสู่พสกนิกร ทรงมีกระแสพระราชดำรัสเปิดสถานีวิทยุตอนหนึ่งว่า “การวิทยุกระจายเสียงที่ได้จัดตั้งขึ้น และทำการทดลองตลอดมานั้น ก็ด้วยความมุ่งหมายว่าจะส่งเสริมการศึกษา การค้าขายและการบันเทิงแก่พสกนิกร นับเป็นครั้งแรกที่มีการถ่ายทอดเสียงทางวิทยุในประเทศไทย พุทธศักราช 2482 รัฐบาลตั้งสำนักงานโฆษณาการขึ้นและโอนสถานีวิทยุต่างๆ ให้อยู่ในการควบคุมดูแลของสำนักงานโฆษณาการ (ภายหลังเปลี่ยนกรมโฆษณาการและเป็นกรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน) เรียกสถานีวิทยุใหม่ว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย หลังจากนั้นวิทยุกระจายเสียงได้พัฒนาแพร่หลายมาเป็นลำดับ (สุมน อยู่สิน และ ยงยุทธ รัชศาสตร์, 2545, หน้า 57-60)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจการวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทยได้มีการพัฒนาก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ ทั้งในด้านจำนวนสถานีวิทยุกระจายเสียง เครื่องส่งและอุปกรณ์การกระจายเสียง รวมทั้งปรับปรุงรูปแบบรายการที่เข้าสู่มาตรฐานสากลมากขึ้น หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากิจการวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทย คือ กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ของรัฐ ใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนจึงได้มีการขยายสถานี

วิทยุกระจายเสียงจากเดิมอยู่เฉพาะในกรุงเทพมหานครออกไปตั้งตามจังหวัดต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถรับฟังข่าวสารได้อย่างทั่วถึงครอบคลุมทั่วประเทศ

นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ได้ก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นของตนเองมากขึ้น ซึ่งโดยสภาพการณ์ของกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีจำนวน 525 สถานีจาก 20 ต้นสังกัดได้แก่ กระทรวงกลาโหม จำนวน 199 สถานี กรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 147 สถานี องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) จำนวน 62 สถานี กรมตำรวจ จำนวน 44 สถานี, รัฐสภา จำนวน 16 สถานี ทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 12 สถานี และหน่วยงานราชการต่างๆ จำนวน 45 สถานี (72 ปีวันวิทยุกระจายเสียงไทย, 2545)

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่าวิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อมวลชนที่มีความสามารถเข้าถึงผู้รับได้อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นใด ในขณะที่สื่ออื่น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ อาจเข้าไปไม่ถึง โดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียงสามารถเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทที่ห่างไกลได้ดีกว่าสื่อชนิดอื่น เพราะเครื่องรับวิทยุมีราคาไม่แพง แม้ไม่มีไฟฟ้าใช้ก็สามารถฟังวิทยุได้จากเครื่องรับประเภททรานซิสเตอร์ ซ้ำยังนำติดตัวเคลื่อนย้ายไปได้ทุกหนทุกแห่ง นับเป็นสื่อที่ประหยัดและสะดวกต่อการใช้งานอย่างยิ่ง

วิทยุกระจายเสียงนับว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเมือง และการพัฒนาประเทศ โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้หรือข่าวสารที่ง่าย ๆ ตรงไปตรงมาและกระชับแต่มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องมีทักษะพิเศษอะไรมาก่อนก็สามารถรับรู้ได้ เช่น อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ก็สามารถเข้าใจได้ ดังนั้นสื่อมวลชนวิทยุกระจายเสียง จึงมีความสำคัญในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานความคิดและสร้างความเชื่อถือศรัทธาทางการเมืองการปกครองรวมทั้งสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในประเทศชาติ โดยมักพบว่าประเทศที่กำลังพัฒนา หากเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติทางการเมือง ผู้มีอำนาจจะสั่งให้เข้ายึดสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีโทรทัศน์เป็นลำดับแรก พร้อมกับการยึดอำนาจจากผู้นำประเทศ เนื่องจากเล็งเห็นว่าสถานีวิทยุเหล่านั้นมีความสำคัญ สามารถเป็นเครื่องมือที่จะทำความเข้าใจต่อประชาชนและเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองรวมไปถึงการก่อให้เกิดทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อประชาชนจำนวนมาก ในเวลาอันรวดเร็ว

ในสภาพเหตุการณ์อยู่ในภาวะปกติ วิทยุกระจายเสียงก็ยังคงมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่ต้องการให้ประชาชนมีสิทธิและส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นทุกระดับ พบว่าสื่อวิทยุกระจายเสียงจะเป็นเวทีทางการเมืองในหลายๆ ลักษณะ เช่นการเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การให้ความรู้ความเข้าใจกติกาใหม่ในการเลือกตั้งระดับต่างๆ การถ่ายทอดสดการประชุมสมัยสามัญของสภา

ผู้แทนราษฎรในวุฒิสภา การเสนอข่าวสารจากวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภา คณะรัฐมนตรี ความเคลื่อนไหวของนักการเมืองและพรรคการเมือง การทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือเรื่องที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน การเปิดเวทีให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นผ่านรายการเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือกรณีปัญหาต่างๆ การเป็นเวทีกลางให้ทุกฝ่ายได้นำเสนอแนวคิดของฝ่ายตนเองกรณีเกิดปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น

บทบาทของวิทยุกระจายเสียงด้านการเมืองนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงสร้างและระบบการเมืองของแต่ละประเทศ ในประเทศที่มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย สื่อวิทยุกระจายเสียง มีหน้าที่แจ้งข่าวสาร เป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็น ให้ความบันเทิงและดำเนินกิจการเพื่อการค้า มีภารกิจหลักในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหาร เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริง และความเป็นไปในสังคม นอกจากนั้นสื่อมวลชนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับอิสรภาพในการนำเสนอข่าวสาร ซึ่งบทบาทต่างๆ เหล่านี้แตกต่างไปจากสื่อมวลชนในประเทศที่มีระบบการเมืองแบบเผด็จการ และสังคมนิยม ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมนโยบายของรัฐบาล อยู่ภายใต้การชี้นำเสนอแนะของรัฐบาล ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ได้แย้ง หรือแสดงความคิดเห็นใดๆ ได้

วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อมวลชนที่ทรงอิทธิพล เนื่องจากสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้เป็นจำนวนมากพร้อมๆ กัน ดังนั้นการผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองย่อมทำได้ดีกว่าสื่ออื่นๆ สื่อวิทยุกระจายเสียงสามารถนำเสนอข่าวสารทางการเมือง และลำดับความสำคัญของข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนรับรู้และสนใจต่อเรื่องนั้นๆ การผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายลักษณะ เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การถ่ายทอดสดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลหรือการแถลงนโยบายของรัฐบาล การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล การแสดงพลังประชาชนต่อกรณีปัญหาทางการเมือง การเสนอทางออกหรือทางแก้ไขทางการเมือง การอธิบายประเด็นทางการเมืองเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย

นอกจากนั้นยังใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งสามารถกระทำได้หลายลักษณะ เช่นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในลัทธิการปกครองของประเทศ การชี้แจงกิจกรรมทางการเมือง การบริหารงานของรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่น การแก้ไขความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง การเป็นสื่อกลางให้ประชาชนได้แสดงความรู้สึกรู้สึกและความต้องการต่อรัฐบาลอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะในประเทศที่มีการปกครองด้วยระบอบเสรีประชาธิปไตย การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นการกระทำอย่างเสรีที่อยู่ในขอบเขตที่จะกระทำได้โดยผ่าน

สื่อมวลชน ถ้าหากสื่อมวลชนไม่เป็นที่ถกเถียงแล้วการติดต่อสื่อสารเพื่อแสดงความคิดเห็น ย่อมเป็นไปได้ยากลำบาก หนทางที่จะสร้างความเข้าใจกันได้อย่างรวดเร็วจึงไม่อาจทำได้ การที่สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนที่สามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางและเข้าถึงประชาชนได้สะดวกกว่าสื่ออื่นจึงมีความสำคัญเป็นเสมือนเวทีกลาง ที่ให้ประชาชนได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความต้องการและอุดมการณ์ได้

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 สังคมไทยมีความตื่นตัวในความเป็นประชาธิปไตยสูงจากภาพอดีตของการปฏิวัติรัฐประหารและการต่อสู้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2535 ที่เพิ่งจะผ่านพ้นไปไม่นาน คนจำนวนมากจึงชื่นชมกับรัฐธรรมนูญใหม่ที่ถือว่ามีความเป็นประชาธิปไตยสูงที่สุดฉบับหนึ่งเท่าที่เคยมีมาซึ่งส่งผลต่อการปฏิรูปในหลายมิติของประเทศไทย ทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและสำคัญคือ ได้ให้หลักประกันในสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน สื่อมวลชนในการสื่อสารและการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อสารมวลชนของชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุว่า

“คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่นๆ รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2541, หน้า 13)

จากบทบัญญัติมาตรา 40 ได้สะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงเจตนารมณ์ที่มุ่งหมายให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นสำคัญ “เป็นการประกาศอย่างชัดเจนว่าสื่อสัญญาณที่เป็นความถี่เป็นทรัพยากรของรัฐ ซึ่งหมายความว่า เป็นของประชาชน ไม่ใช่ของรัฐบาล ไม่ใช่ของหน่วยงานราชการ ไม่ใช่ของบริษัทเอกชน กลุ่มบุคคลหรือนุคคลใด หากแต่เป็นของประชาชนทั้งประเทศ” (สมเกียรติ อ่อนวิมล, 2541, หน้า 202) หากพิจารณาตามเจตนารมณ์ของมาตรา 40 แล้วจะพบว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และการถือครองกิจการสื่อสารของชาติ จากรูปแบบเดิมคือการผูกขาดของภาครัฐแบบศูนย์รวมอำนาจ (State Monopoly) และการครอบงำจากกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจการสื่อสาร (Commercialization) มาสู่การกระจายอำนาจ (Decentralization) สู่ภาคประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหัวใจหลักคือการเน้นการให้

ความสำคัญกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory communication) (สิขเรศ ศิราภานต์, 2544, หน้า 2) ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิรูปเพื่อรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริงด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม โดยอาศัยสื่อสารมวลชนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และต่อการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

จากการที่กฎหมายดังกล่าว ระบุให้มีองค์กรอิสระจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวของประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องการช่องทางและเครื่องมือเพื่อการสื่อสารกับคนอื่นๆ ผ่านชุมชนด้วยการจัดทำวิทยุชุมชนขึ้น โดยภาคประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่อย่างน้อยร้อยละ 20 ซึ่งหมายถึงโอกาสที่จะให้ประชาชนได้มีสิทธิเป็นเจ้าของกิจการกระจายเสียงทางวิทยุและโทรทัศน์ เช่นเดียวกับภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพและไม่ได้แสวงหาผลกำไรในเชิงธุรกิจ แต่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อสาธารณชนมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดการกระจายอำนาจด้านสื่อมวลชนและสิทธิการสื่อสารของบุคคล ซึ่งแต่เดิมผูกขาดอยู่ในมือของภาครัฐและภาคธุรกิจไปสู่สาธารณชนมากขึ้น อันเป็นที่มาของการจัดตั้งวิทยุชุมชนขึ้นทั่วประเทศในปัจจุบัน

“วิทยุชุมชนเกิดขึ้นในช่วงปี 2542-2544 จากการรวมตัวของกลุ่มองค์กรต่างๆ ด้วยมุ่งมาดให้ชุมชนแต่ละแห่งมีพื้นที่ในการทำสื่อของตัวเอง วิทยุชุมชนเริ่มเปิดตัวออกมาหลังกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินการโดยองค์กรภาคประชาชนทั้งสิ้น” (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2548, หน้า 8) วิทยุชุมชนจำนวนมาก ออกอากาศในเรื่องของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเรื่องของชุมชนอย่างแท้จริง บทบาทในการให้ความรู้ รักษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น บทบาทในการร่วมแก้ปัญหาของชุมชน การร่วมกับชุมชนพัฒนาความเป็นอยู่และแม้กระทั่งการร้องทุกข์ เตือนภัยก็เป็นเรื่องเป็นประโยชน์ทั้งสิ้น

วิทยุชุมชน เป็นเทคโนโลยีที่เปิดช่องทางการสื่อสาร เพื่อชีวิตของคนในชุมชนและมาจากการจัดทำนำเสนอ โดยคนในชุมชน ซึ่งเป็นเพียงสถานีวิทยุขนาดเล็กๆ ที่มีเครื่องส่งกระจายเสียงขนาด 20 - 40 วัตต์ รัศมีการกระจายเสียง 10-15 กิโลเมตร ดังนั้น วิทยุชุมชนจึงเป็นเรื่องของชุมชนคิด ชุมชนทำ ชุมชนนำเสนอและชุมชนตรวจสอบจัดการเป็นหลัก หรือเป็นการนำเทคโนโลยีที่รัฐเคยผูกขาด มาสร้างช่องทางอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมแห่งสิทธิภายใต้รัฐธรรมนูญที่ชุมชนต้องการมีสิทธิในการสื่อสารเรื่องที่ดีเพื่อสิ่งที่ดีต่อชุมชนของตน ซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องการได้หรือมีสถานีวิทยุเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างดุลแห่งอำนาจของภาคประชาชน ที่จะสร้างสรรค์สื่อและสาระบบรากฐานทางวัฒนธรรมที่แท้จริง ของตนเองดังนั้นหัวใจของวิทยุชุมชนก็คือคนในชุมชนเป็นผู้ผลิตและผู้ฟังเข้าถึงง่าย ปิด-เปิด ง่าย ใช้ภาษาถิ่น ต้นทุนต่ำ การผลิต การจัดการมีเครื่องมือไม่ซับซ้อนเป็นต้น เป็นสมบัติสาธารณะ ใช้ระบบอาสาสมัครเข้ามาช่วยและไม่แสวงหากำไร ชุมชนเป็นเจ้าของ

จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างโดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 358 กิโลเมตร เป็นเมืองเก่ามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของประเทศไทย มีความเจริญรุ่งเรืองสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีเมื่อประมาณ 700 ปีมาแล้ว ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่ง มีโบราณสถานเก่าแก่ ซึ่งก่อสร้างด้วยศิลาแลงหลายแห่งรวมอยู่ใน“อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร” ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2534 แบ่งเขตการปกครองเป็น 9 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ มีประชากรทั้งสิ้น 725,824 คน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร มีพื้นที่ 8,607.5 ตารางกิโลเมตร (5,379,687.5 ไร่) เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสถานีวิทยุกระจายเสียง ทั้งวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักและวิทยุชุมชนจำนวนมากหลายแห่ง คือ มีสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก 4 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุกองทัพอากาศที่ 3 สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จังหวัดกำแพงเพชร สถานีวิทยุตำรวจภูธรภาค 6 และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีสถานีวิทยุที่เกิดขึ้นใหม่ มีกำลังส่งต่ำที่ปัจจุบันใช้ชื่อว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน จำนวน 41 สถานี (ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร, 2545)

นายศรีสิน อินทรชัย ประธานชมรมวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวภายหลังเป็นประธานการประชุม ผู้บริหาร นักจัดรายการวิทยุชุมชน ณ ห้องประชุมกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชรว่า ที่ประชุมมีมติร่วมกันว่า จะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง ในการให้บริการชุมชนด้านข้อมูลข่าวสาร สำหรับการควบคุมการจัดรายการ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ที่ประชุมมีมติให้วิทยุชุมชนทุกแห่งร่วมตรวจสอบ และควบคุมกันเอง โดยที่ผ่านมามีวิทยุชุมชนในกำแพงเพชร ไม่มีการจัดรายการที่ส่งผลกระทบต่อความไม่สงบของประเทศ ประธานชมรมวิทยุชุมชนกล่าวเพิ่มเติมว่า ทุกวันศุกร์ เวลา 15.00 - 16.00 วิทยุชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร ร่วมกับ กอ.รมน.จว.กำแพงเพชร จะร่วมกันผลิตรายการ “กอ.รมน.ร่วมใจให้ความรู้” โดยเครือข่ายวิทยุชุมชนกำแพงเพชร จะร่วมถ่ายทอดสด เพื่อเพิ่มช่องทางการสื่อสาร ให้สาระความรู้ที่หลากหลายสู่กลุ่มผู้ฟัง ในทุกพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร

ลุ่มน้ำเหนือล่างมุ่งสร้างข่ายทุกอำเภอ ใช้วิทยุชุมชนปลุกการเมืองใหม่ โดยเฉพาะแถบภาคเหนือตอนล่าง ที่ดูเหมือนจะมีการผนึกร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนได้ตั้งแต่การเคลื่อนไหวช่วงแรก (ปี 2548-2549) ทั้งนี้ มีแกนหลักของพันธมิตรฯแต่ละจังหวัดเข้าร่วมเป็นกรรมการ หลายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ยังคงเดินหน้าที่จะขยายแนวร่วมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรคการเมืองใหม่ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะกำแพงเพชร ระยะเวลาจะอาศัยเครือข่ายประชาชนที่เขาทำงานอยู่ และมีตัวแทนอยู่ทุกอำเภอ มาร่วมผลักดัน “มาถึงตอนนี้ยอมรับว่า คนกำแพงเพชรตื่นตัวทางการเมืองสูงมาก

โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้า แม่ค้า ซึ่งเราอยากให้เป็นอย่างนี้อยู่แล้ว เพื่อเพิ่มอำนาจการตรวจสอบของภาคประชาชนให้เข้มแข็งมากขึ้น อย่างการจัดเวทีสังสรรค์ใหญ่ ก็มีคนเข้าร่วมจำนวนมาก”

อีกแนวทางหนึ่ง คือ การสร้างเครือข่ายวิทยุชุมชน เพื่อใช้เป็นกระบอกเสียงกระจายข้อมูลข่าวสาร-ความรู้เกี่ยวกับการเมืองใหม่ในอุดมคติ ให้แก่ประชาชนในวงกว้าง โดยเชื่อมโยงเครือข่ายกับสถานีวิทยุแนวร่วมในทุกๆ จังหวัดเข้าด้วยกัน เพื่อส่งต่อ-ถ่ายทอดความเคลื่อนไหว ได้ อย่างมีพลังมากขึ้น ซึ่งขณะนี้ของกำแพงเพชร ก็มีอยู่แล้ว 3 สถานี หนึ่งในนั้นก็คือ คลื่น 105.75 เมกะเฮิรตซ์ และจะพยายามให้เกิดขึ้นทุกท้องที่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า วิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ว่ามีที่มาเป็นอย่างไร มีปัจจัยใดที่เอื้อต่อการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน รวมถึง บทบาท การดำเนินงานของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของ บทบาทและการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมืองเป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง

3.2 ขอบเขตด้านวิธีการศึกษา

3.2.1 แบบสอบถาม

1) ประชากร ในทำการวิจัยนี้ ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับ สถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี

2) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ฟัง จำนวน 220 คน โดยใช้วิธีเลือกสุ่มแบบเจาะจงจากผู้ฟังทั้ง 11 อำเภอๆ ละ 20 คน

3) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

- (1) บทบาทของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- (2) การดำเนินงานของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- (3) ปัจจัยที่สนับสนุนบทบาทและการดำเนินงานของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- (4) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

3.2.2 แบบสัมภาษณ์

1) ประชากร ในทำการวิจัยนี้ ได้แก่ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิถุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี

2) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิถุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร สุ่มโดยวิธีเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ประกอบด้วย ประชาชนผู้รับฟัง 5 คน ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร ผู้บริหารสถานีวิถุชุมชนหรือผู้รับทราบการดำเนินงานของสถานีวิถุชุมชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร 5 คน โดยได้จากการจัดกลุ่มวิถุชุมชนออกเป็นผู้เป็นเจ้าของสถานีที่มีธุรกิจเคเบิลทีวี 1 คน กลุ่มเป็นเจ้าของธุรกิจเอกชนทั่วไป 3 คน กลุ่มวัดและโรงเรียน 1 คน นักการเมืองระดับท้องถิ่น (สจ.) 11 คน โดยเลือกจากสมาชิกสภาจังหวัดอำเภอละ 1 คน

3) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

- (1) บทบาทของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- (2) การดำเนินงานของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- (3) ปัจจัยที่สนับสนุนบทบาทและการดำเนินงานของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- (4) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาจุติปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนในเขตจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี

3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้จัดทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน 2553 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2553

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 **วิถุชุมชน** หมายถึง จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ที่ประกอบกิจการวิถุเพื่อบริการสาธารณะในพื้นที่กระจายเสียงที่กำหนด โดยมีกลุ่มประชาชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ดำเนินรายการ ตลอดจนการบริหารจัดการโดยประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารที่สนองตอบความต้องการของชุมชน รวมทั้งเชื่อมโยงสมาชิกของชุมชนผ่านทาง การแลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติ การสร้างความเข้าใจ ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

4.2 **การมีส่วนร่วมของประชาชน** หมายถึง ลักษณะการร่วมทำกิจกรรมของประชาชน ทั้งในลักษณะการเป็นผู้ฟัง ผู้ร่วมรายการ ได้แก่ การติดตามฟัง การโทรศัพท์เข้าไปในรายการ การส่งจดหมายร่วมรายการ การเป็นวิทยากรรับเชิญ เป็นต้น

4.3 **บทบาททางการเมือง** หมายถึง ลักษณะการนำเสนอเรื่องราว ข่าวสาร หรือข้อมูล เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนได้รับทราบ

4.4 **บทบาทของวิถุชุมชน** หมายถึง หน้าที่ทางสังคมของวิถุชุมชนที่สังคมคาดหวัง ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากผลของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิถุชุมชนกับประชาชนในสังคม

4.5 **การดำเนินงานของวิถุชุมชน** หมายถึง วิธีการ หรือกระบวนการ การดำเนินการของวิถุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร

4.6 **ปัจจัยที่สนับสนุน** หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของวิถุชุมชนประสบความสำเร็จ

4.7 **ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค** หมายถึง อุปสรรคและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวาง การทำงานของวิถุชุมชน ไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้ทราบถึงบทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลการเมือง
- 5.2 ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลการเมือง
- 5.3 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่สนับสนุนของบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลการเมือง
- 5.4 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลการเมือง

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในเรื่องบทบาทของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน
  - ความหมายของวิทยุชุมชน
  - ปรัชญาและหลักการของวิทยุชุมชน
  - ลักษณะของวิทยุชุมชนที่ดี
  - ลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชน
  - การบริหารจัดการวิทยุชุมชน
  - ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิทยุชุมชน
2. บทบาทของวิทยุกระจายเสียงทางการเมือง
3. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง
  - ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง
  - ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง
  - แบบจำลองและองค์ประกอบการสื่อสารทางการเมือง
4. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน

วิทยุกระจายเสียงชุมชน เป็นการจัดดำเนินการและส่งกระจายเสียงของวิทยุท้องถิ่น (Local Station) รูปแบบหนึ่ง ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยมีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นประชาธิปไตยและเป็นการสื่อสารสองทาง กล่าวคือ มีหลักการเป็นของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเขตบริการของวิทยุกระจายเสียงนั้น

ความหมายของวิทยุชุมชน

แม้ประชาชนไทยจะมีความคุ้นเคยกับคำว่า “วิทยุ” มากกว่าเครื่องศตวรรษ แต่สำหรับคำว่า “วิทยุชุมชน” นั้นเป็นศัพท์ใหม่ที่เริ่มพูดคุยกันมาไม่นานนัก ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างความเข้าใจร่วมกันว่าวิทยุชุมชนคืออะไร คำว่า “วิทยุชุมชน” เป็นคำที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ก็นความหมายตั้งแต่การเป็นแนวคิด การเป็นรายการวิทยุ ไปจนถึงการเป็นสถานีวิทยุที่จับต้องได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะวิทยุชุมชนถูกนำไปใช้อย่างหลากหลาย และถูกนำไปใช้ในหลายประเทศโดยเฉพาะ ในประเทศกำลังพัฒนา เช่น บุชรดิโอ (Bush Radio) ในแอฟริกา วิทยุคนทำเหมือง (Radio Mineras) ในโบลิเวีย เป็นต้น คำว่าวิทยุชุมชนจึงปรากฏอยู่ในหลายลักษณะตามแต่จะนำมาปรับใช้ คำว่า “วิทยุชุมชน” มีคนให้คำนิยามหลากหลาย แต่โดยทั่วไปมีเจตนารมณ์ที่คล้ายๆ กัน เช่น

ศุทธิชัย บุณนาค (2543, หน้า 49) ได้กล่าวถึงวิทยุชุมชนว่า หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงที่ให้บริการเฉพาะเจาะจงในพื้นที่ หรือเขตบริการส่งกระจายเสียงเป็นลักษณะแนวแคบ (Narrowcasting) ไม่ใช่แพร่กระจายไปส่งสาธารณะชน (Broadcasting) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดระบบเนื้อหารายการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริง หรือรสนิยมเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายในลักษณะชุมชน หรือกลุ่มที่มีรสนิยมเดียวกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ฟังหรือตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในรายการของสถานี การส่งกระจายเสียงของวิทยุชุมชนเป็นการส่งกระจายเสียงของวิทยุท้องถิ่นที่มีกำลังส่งต่ำประมาณ 10 วัตต์ 50 วัตต์ 100 วัตต์ 500 วัตต์ ส่วนใหญ่ไม่เกิน 1 กิโลวัตต์

โครงการวิทยุชุมชนขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (คณะกรรมการสื่อสารมวลชนและสื่อสารมวลชน (2541, หน้า 174) ได้มีการกำหนดหลักการและเหตุผลของวิทยุกระจายเสียงเสียงชุมชนว่า วิทยุชุมชน (Community Radio) เป็นการจัดการดำเนินการและส่งการกระจายเสียงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญ โดยไม่ได้เน้นการแสวงกำไร แต่มุ่งเน้นการให้ข่าวสาร ความรู้ ควบคู่ความบันเทิงตามรสนิยมแต่ละท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสวงความคิดเห็นโดยมีการใช้ภาษาถิ่นเป็นหลัก มีรูปแบบรายการที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ข่าวสารที่เกิดขึ้นในชุมชน รายการความรู้ (การเกษตร การทำนา การทำสวน ทำไร่ การประมง การเลี้ยงสัตว์ ศิลปวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย กฎหมายที่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน การพัฒนาคุณภาพ ฯลฯ)

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2546, หน้า 3) ได้สรุปรวมความเป็นนิยามของวิทยุชุมชนในสายตาและมุมมองของสมาชิกในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนว่า วิทยุชุมชน คือเครื่องมือที่แสดงถึงสิทธิของชุมชนและการกระจายอำนาจสู่คนตัวเล็กๆ เป็นสื่อทางเลือกที่ให้โอกาสแก่ทุกคนใน

ชุมชนได้มีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกันในการสื่อสารตามความต้องการของชุมชนผ่านสื่อวิทยุ เป็นการดำเนินการด้วยใจอาสาสมัครไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือกำไร โดยมุ่งหวังที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดความดีงามแก่ชุมชน รวมทั้งหล่อหลอมชุมชนให้เกิดความสามัคคีกัน อันเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

ฟิลิกซ์ ลิบริโร (Felix Librero, อ้างถึงใน อนุตรา พรวิติ, 2545: 8) ได้กล่าวว่า วิทยุชุมชนอาจนิยามได้หลายทางขึ้นอยู่กับบทบาทของวิทยุชุมชนในระบบสื่อสารของชาติหรือนิยามทางเทคนิคก็คือ “การส่งกระจายเสียงกำลังต่ำเพื่อชาวบ้านหรือประชาชนในพื้นที่เฉพาะ” หรืออาจหมายถึง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการผลิตรายการมากกว่าการวางแผนและนโยบาย”

เดอร์ลิน และเมลิโอ (Durlin & Melio, 2003: 252 อ้างถึงใน อนุตรา พรวิติ, 2545: 26) ให้ความหมายโดยง่ายว่า วิทยุชุมชนเป็นวิทยุของประชาชนที่มีรากฐานเดียวกับวิทยุสาธารณะ แต่มีลักษณะเด่น คือการมีส่วนร่วมของชุมชนและการที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงสื่อนี้ได้อย่างเท่าเทียมกันในทุกๆ ด้าน ซึ่งรวมทั้งด้านการบริหารจัดการสถานีที่ไม่ปรากฏในวิทยุประเภทสาธารณะ วิทยุชุมชนแตกต่างจากวิทยุทั่วไปเพราะเน้นนำเสนอความหลากหลายของท้องถิ่น ผลิตรายการโดยคนในท้องถิ่นและ/หรือผู้ผลิตรายการอิสระไม่สังกัดหน่วยงานธุรกิจ ซึ่งผู้ผลิตรายการเหล่านี้ไม่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขเชิงธุรกิจกับองค์กรใดๆ

บาร์โล (Barlow, 1988: 62 อ้างถึงใน เอื้อจิต วิโรจน์ไครรัตน์, 2546: 9) กล่าวถึง วิทยุชุมชน ว่ามีความแตกต่างจากวิทยุประเภทธุรกิจและประเภทสาธารณะ เพราะมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ 3 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community involvement) วิทยุชุมชนที่แท้จริงจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม หากอยู่ในระดับรายการประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีโอกาสร่วมกำหนดประเด็นที่จะพูดคุยหรือนำเสนอหรือแม้กระทั่งมีโอกาสเข้าไปร่วมผลิตและดำเนินรายการ หากเป็นระดับสถานีวิทยุประชาชนต้องมีโอกาสในการส่งตัวแทนเข้าไปร่วมบริหารจัดการสถานีในทุกๆ ด้าน ร่วมคิดและร่วมตัดสินใจและหากเป็นระดับแนวคิดจะหมายถึงการที่สถานีวิทยุจัดรายการที่นำเสนอเนื้อหาอันเกี่ยวเนื่องแก่ชุมชนเพราะทางสถานีมีแนวคิดที่ใส่ใจต่อชุมชนต้องการใช้สื่อวิทยุเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนอาจอยู่ในรูปที่ทางสถานีเปิดโอกาสให้ประชาชนทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวสารความเคลื่อนไหวของชุมชน อย่างไรก็ตามการกำหนดวาระและประเด็น (Agenda Setting) ยังอยู่ในการควบคุมของสถานี

2. การไม่แสวงหาผลประโยชน์เชิงธุรกิจ (Non-Profit) โดยหลักการแล้ววิद्यุชุมชนที่อยู่ในระดับสถานีนั้นต้องเป็นสถานที่ไม่แสวงหากำไร หากต้องการเสาะหาเงินเพื่อใช้ในการดำเนินการต้องอยู่ในลักษณะการตั้งกองทุนหรือเป็นเงินที่มาจากกระดมทุนในชุมชน ไม่ใช่มาจากการนำวิद्यุชุมชนไปทำธุรกิจ เช่น แบ่งขายเวลาให้ภาคบันเทิง ดังนั้นการดำเนินรายการวิद्यุชุมชนจึงไม่อาจขายเวลาโฆษณาได้ แต่สามารถมีผู้สนับสนุนรายการได้ ส่วนความบันเทิงทางเสียงเพลงที่สอดแทรกในรายการนั้น กระทำขึ้นเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินมากกว่าจะเพื่อประชาสัมพันธ์เพลงใหม่ๆ ของค่ายเพลง รายการวิद्यุชุมชนจึงแตกต่างจากรายการบันเทิงทั่วไป การดำเนินรายการอาศัยเงินทุนที่ได้จากการบริจาค หรือการร่วมระดมทุนภายในท้องถิ่นเป็นหลัก

3. การมีโครงสร้างเชิงประชาธิปไตย (Democratic Structure) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ซึ่งเกณฑ์ประการสุดท้ายนี้อาจเป็นไปได้ยากในประเทศไทย เพราะอำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้รับผิดชอบสถานีวิद्यุ เช่น ผู้อำนวยการสถานเป็นต้น บรรดาประชาธิปไตยจึงอาจเกิดขึ้นในระดับหนึ่ง เช่นชุมชนร่วมตัดสินใจและร่วมแบ่งภาระหน้าที่ในการผลิตรายการ ขณะที่ผู้อำนวยการสถานียังเข้ามาควบคุมและตรวจสอบรายการก่อนออกอากาศ เป็นต้น ในการพิจารณาว่ารายการใดเป็นรายการวิद्यุชุมชนโดยอาศัยเกณฑ์ประชาธิปไตยจึงอาจต้องพิจารณาที่มาของรายการ วิธีการดำเนินรายการ การคัดเลือกและกำหนดประเด็น เป็นต้น

นอกจากเอกลักษณ์ทั้ง 3 ประการแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า คำว่าวิद्यุชุมชนนี้ยังเกี่ยวข้องกับหลักการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมด้วย อันเป็นประเด็นที่ยูเนสโกหยิบยกขึ้นมา โดยยูเนสโกได้กล่าวถึงวิद्यุชุมชนในเชิงส่งเสริมว่า ประเทศต่างๆ ควรให้ความสนใจในสิ่งนี้ เพราะวิद्यุชุมชนใช้รูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Communication) อันเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่แสดงถึงภาวะความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้หลักการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมดังกล่าวประกอบด้วยลักษณะเด่น 3 ประการ คือ จุมพล รอดคำดี (2542: 25)

1. การเข้าถึง (Access) หมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงสื่อในด้านต่างๆ เช่น เข้าถึงในด้านการรับฟังสัญญาณได้อย่างชัดเจน เข้าถึงในด้านการบริการ โดยได้รับโอกาสให้พบปะกับผู้บริหารเพื่อบอกกล่าวความต้องการ แสดงทัศนะต่างๆ หรือเข้าถึงผู้ผลิตรายการเพื่อแนะนำหรือเสนอแนะรูปแบบรายการ

2. การมีส่วนร่วม (Participatory) หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ปัญหาในทุกขั้นตอน รวมทั้งร่วมบริหารจัดการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดทิศทาง ภารกิจหน้าที่ของสถานีและร่วมระดมทุน

3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ลงมือปฏิบัติ ตั้งแต่กำหนดนโยบาย บริหารและจัดการด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อแนวคิดประชาธิปไตย คือโดยประชาชน เพื่อประชาชนและของประชาชน

อาจสรุปได้ว่าในการพัฒนาแนวคิดวิद्यุชุมชน จำเป็นต้องยึดถือลักษณะเด่นที่กล่าวมาทั้งหมดในเบื้องต้นไว้ เพื่อให้วิद्यุชุมชนเป็นสื่อของส่วนรวมอย่างแท้จริง จากความหมายของวิद्यุชุมชนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าวิद्यุชุมชน หมายถึงการแพร่เสียงรายการวิทยุกระจายเสียงที่เสนอเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับประชาชนแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะด้านเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมและศาสนา โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น มีขอบเขตครอบคลุมในวงจำกัดโดยยึดหลักการตามแนวคิดประชาธิปไตย คือเพื่อประชาชน โดยประชาชนของประชาชน

ปรัชญาและหลักการของวิद्यุชุมชน

กาญจนา แก้วเทพ (2546: 10) ได้กล่าวถึงปรัชญาของวิद्यุชุมชนก็คือ การลอกเลียนแบบคำขวัญของหลักการประชาธิปไตยที่ว่า เป็นวิทยุ โดย ของ เพื่อ ชุมชนนั่นเอง กล่าวคือ ต้องให้ประชาชนเข้ามาดำเนินงานวิद्यุชุมชน ต่อจากนั้นประชาชนจึงจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและในท้ายที่สุดเจ้าของรายการของวิद्यุชุมชนก็จะเป็นไป เพื่อผลประโยชน์ของชุมชน วิद्यุชุมชนจึงไม่ใช่วิทยุที่มีคนอื่นไปทำเพื่อชุมชน แต่เป็นวิทยุทำเองเพื่อตนเอง

จากหลักปรัชญาของวิद्यุชุมชน องค์การยูเนสโกจึงได้วางเสาหลัก 3 ต้น ของวิद्यุชุมชนเอาไว้ ดังนี้คือ

1. ต้องให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย (Accessibility) ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงในแง่ผู้ฟัง ผู้ร่วมผลิตรายการ ผู้ให้ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารจัดการ ฯลฯ
2. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ (Participation)
3. ต้องเป็นวิทยุที่ประชาชนมีการบริหารจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) คือแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการ โดยชุมชนที่กล่าวไปข้างต้น

เช่นเดียวกับ จุมพล รอดคำดี (2542: 31-34) ได้ขยายความถึงหลักการ 3 ประการของวิद्यุชุมชนไว้ ดังนี้

1. การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึงการเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ทราบเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมาย นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการหรือ แสดงความต้องการ การเปลี่ยนแปลงรายการ รวมทั้งการเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนได้แม้แต่คณะผู้ผลิตรายการหรือผู้ควบคุมการทำงานของสื่อนั้นก็สามารรถเปลี่ยนได้

2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกระดับในระบบการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนการสื่อสารภายในชุมชน ตั้งแต่เริ่มคิดไปจนกระทั่งการผลิต การจัดการ การใช้สื่อในชุมชนต่างๆ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือโอกาสทุกขั้นตอน

3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) การมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดก็คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองตามวิถีทางกระบวนการประชาธิปไตย และการตัดสินใจนั้น ประชาชนในชุมชนมีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผนไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบาย การบริหาร และลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง ยูเนสโกยอมรับการจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมีความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้ง่ายกว่า

ลักษณะของวิทยุชุมชนที่ดี

ดังได้กล่าวไว้ว่า วิทยุชุมชนนั้นถูกนำไปปรับใช้อย่างหลากหลาย จนในปัจจุบัน ภาพวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีปรากฏหลายภาพทับซ้อนกัน ทั้งในลักษณะของชื่อ คือใช้ชื่อวิทยุชุมชน แต่เนื้อหาหรือการบริหารจัดการไม่เป็นตามหลักการวิทยุชุมชนหรือผู้ประกอบการมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน หรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มตน ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นควรเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะของวิทยุชุมชนไว้ โดยเซอร์เวส และเจคอบสัน (Servaes & Jacobson อ้างถึงใน จุมพล รอดคำดี, 2542, หน้า 26) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิทยุชุมชนไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. วิทยุชุมชนต้องเกิดจากความต้องการของชุมชน ทั้งนี้การได้มาซึ่งวิทยุชุมชนต้องเกิดจากการรวมตัวของประชาชนที่ได้มีการดำเนินกิจกรรมในเชิงส่งเสริมการใช้สื่อเพื่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จนเข้มแข็งพอที่จะจัดรายการวิทยุ หรือจัดตั้งเป็นสถานี นอกจากนี้การอยู่รอดของวิทยุชุมชนนั้น จะขึ้นอยู่กับภาระหนักในคุณค่าของสื่อ ประโยชน์ของสื่อที่มีต่อชุมชน ซึ่งหากชุมชนใดไม่สามารถค้นพบคุณค่าและประโยชน์ของสื่อวิทยุชุมชน ก็จะทำให้ละเลิกความคิดหรือกิจกรรมไปโดยง่าย ดังจะเห็นจากตัวอย่างการจัดรายการวิทยุชุมชนที่มาจากนโยบาย ซึ่งชุมชนไม่เกิดความซาบซึ้ง ไม่เกิดความต้องการอย่างแท้จริง ทำให้ไม่เห็นคุณค่าประโยชน์จึงไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร

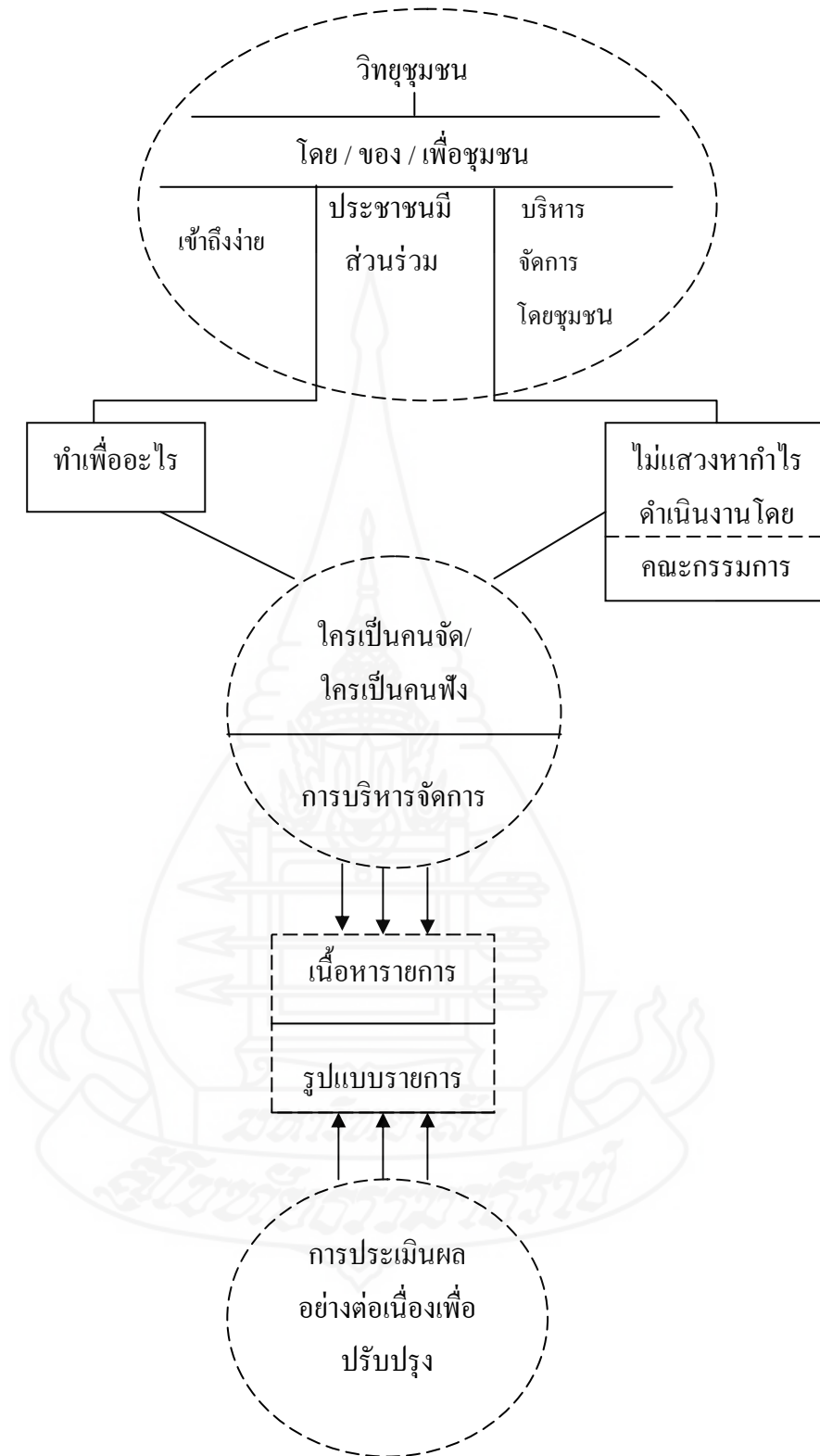
2. วิทยุชุมชนต้องได้รับการยอมรับจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพราะวิทยุชุมชนมิได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใด การดำเนินการใดๆ จึงต้องเกิดจากความยินยอมของสมาชิกส่วนใหญ่ตามหลักประชาธิปไตยและสิทธิอันชอบธรรมของทุกกลุ่มในชุมชน

3. วิทยุชุมชนต้องไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชน เพราะวิทยุชุมชนคือสื่อที่มีหน้าที่ประสานพลังชุมชน จึงต้องเป็นสื่อที่สามารถยอมรับความแตกต่างที่มีในชุมชนได้

4. วิทยุชุมชนต้องนำเสนอรายการ และข่าวสารที่มุ่งเน้นเรื่องราวในชุมชนเป็นหลัก ขณะเดียวกันต้องไม่ละเลยข่าวสารความเคลื่อนไหวของชุมชนอื่นๆ และสังคมรอบนอก
5. วิทยุชุมชนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการและร่วมบริหาร ทั้งนี้จะเป็นจริงได้หากชุมชนได้พยายามเชื่อมเครือข่ายต่างๆ หรือแกนนำชุมชนมาร่วมกันพัฒนาวิทยุชุมชน
6. วิทยุชุมชนไม่จำเป็นต้องมีพิธีการกระจายเสียงกว้าง คือ ควรเหมาะสมแก่การรับฟังของชุมชนที่สื่อให้บริการ
7. วิทยุชุมชนต้องยึดหลักแนวคิดประชาธิปไตย คือ โดยประชาชน เพื่อประชาชนและเป็นของประชาชน

ภาพที่ 2.1 ลักษณะสำคัญของวิthyชุมชน

ที่มา: กาญจนาแก้วเทพ (2546: 9)

ลักษณะสำคัญของวิเทศชุมชน

ดังที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นว่า แนวคิดวิเทศชุมชนได้ถูกนำมาปรับใช้อย่างหลากหลายทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศโลกที่สาม ทำให้วิเทศชุมชนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทั้งกระบวนการเกิดเป็นสถานีวิเทศชุมชนโดยสมบูรณ์นอกจากจะต้องอาศัยระยะเวลาแล้วยังขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ อีกด้วย ดังนั้นตลอดระยะเวลากว่า 60 ปี ที่แนวคิดวิเทศชุมชนถูกจุดประกายขึ้นในต่างประเทศ จึงปรากฏว่าแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้อย่างหลากหลาย จุมพล รอดคำดี (2542, หน้า 39-50) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของวิเทศชุมชนในประเทศไทยจากการพิจารณาระดับของการเป็นวิเทศชุมชนโดยสามารถรวบรวมได้ 6 ลักษณะ ดังนี้

1. ระดับรายการแนวคิด เป็นการจัดรายการเพื่อให้การบริการประชาชน รายการเป็นของสถานีหรือเป็นของผู้จัด เช่น การจัดบริการประกาศของงานต่างๆ เช่น งานจัดเลี้ยง งานทำบุญ ขึ้นบ้านใหม่ งานพบปะสังสรรค์หรือประกาศของหาย ฯลฯ ประชาชนหรือผู้ฟังจะส่งจดหมายหรือโทรศัพท์บอก ผู้จัดรายการจะเป็นผู้เลือกเนื้อหาและพูดด้วยตนเอง ผู้ฟังหรือประชาชนไม่มีสิทธิในการเลือกเนื้อหาหรือวิธีการนำเสนอ ตลอดจนเป้าหมายของเจ้าของรายการได้

2. ระดับรายการที่มีแนวคิดการจัดรายการโดยเนื้อหา โดยวิธีการเป็นการรายงานโดยตรงจากประชาชน เช่น รายการ จส.100 สวพ.91 รายการร่วมด้วยช่วยกันของ INN เป็นต้น ผู้ฟังจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและวิธีการเสนอ (รายงานการจราจร แจ้งของหาย เหตุการณ์เหตุร้ายด้วยตนเอง ตามที่สถานีกำหนดกรอบให้รายงาน)แต่ประชาชนยังไม่สามารถเป็นเจ้าของรายการได้ สถานีหรือผู้จัดรายการยังเป็นผู้ควบคุมหรือเป็นเจ้าของรายการ ประชาชนหรือผู้ฟังเป็นเพียงผู้เสนอเนื้อหาหรือเล่าเหตุการณ์ด้วยตนเองเท่านั้น

3. ระดับรายการที่มีแนวคิดการจัดรายการในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของสถานี ซึ่งสถานียินยอมให้เวลา เนื้อหาและวิธีการนำเสนอมาจากความคิดเห็นจากตัวแทนของประชาชนที่ได้รับคัดเลือกขึ้นมาอยู่ในรูปของ “คณะกรรมการวิเทศชุมชน” เป็นผู้ตัดสินและให้ความเห็นชอบว่าจะจัดรายการอย่างไร กรรมการชุดนี้จะเป็นผู้กำหนดนโยบายกำหนดเรื่องราวและเนื้อหาที่จะเสนอในขณะเดียวกันจะสะท้อนความต้องการของผู้ฟังทราบ ผู้จัดรายการซึ่งเป็นนักจัดรายการอาชีพหรือเป็นเจ้าของหน้าที่ของสถานีนั้นๆ ก็จะรับมติหรือความเห็นของคณะกรรมการไปปฏิบัติ ในกรณีนี้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของรายการ โดยสามารถเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ สถานีจะทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาเฉพาะทางด้านระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ และด้านความสะดวกในด้านการออกอากาศ และผลิตรายการตามวัตถุประสงค์ “คณะกรรมการวิเทศชุมชน” เท่านั้น เช่นรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

4. ในระดับสถานีที่อาศัยอาสาสมัครเข้ามาเป็นผู้ปฏิบัติในหน้าที่ต่างๆ โดยที่การบริหารสถานีรายการทั้งหมดผ่านกลุ่มรายการต่าง ๆ การกำหนดเนื้อหาที่มาจากอาสาสมัครเหล่านี้หรือการออกไปสอบถามเนื้อหาจากสมาชิกในกลุ่มหรือประชาชนในชุมชน การจัดรายการจะทำตนเองทั้งสิ้น โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ แต่สถานียังเป็นหน่วยงานของรัฐ งบประมาณมาจากรัฐและการบริจาค ประชาชนยังไม่ใช่เจ้าของสถานีอย่างแท้จริง

5. ระดับสถานี ที่มีใบอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ ในแนวคิดนี้ประชาชนในชุมชนสามารถรวมตัวกันยื่นขอคลื่นความถี่จากรัฐและลงทุนจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนเป็นของชุมชนตนเอง แล้วตั้งตัวแทนเข้าไปบริหารสถานีในรูปคณะกรรมการวิทยุชุมชน คณะกรรมการจะทำหน้าที่แต่งตั้งผู้จัดการสถานีและว่าจ้างผู้จัดรายการมีอาชีพ ตลอดจนว่าจ้างพนักงานธุรการและอาสาสมัครหรือสมาชิกในชุมชนที่มีความสามารถทางการเงิน การบัญชี เข้ามาทำงานให้สถานี การทำงานของพนักงาน ตั้งแต่ผู้จัดการลงไปจนถึงพนักงานระดับล่างจะอยู่ภายใต้นโยบายของคณะกรรมการ การจัดรายการจะเป็นไปตามแนวทางที่กรรมการกำหนด หรือให้นโยบายเอาไว้

6. ระดับเป็นเจ้าของสถานีและมีใบอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ในระดับนี้ ประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งสถานีและขอใบอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่จากรัฐ เช่นเดียวกับระดับที่ 5 แต่การดำเนินงานของสถานีตั้งแต่กรรมการ ระดับชุมชนไปจนกระทั่งเจ้าหน้าที่ทุกคนทุกระดับจะเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้นอาสาสมัครเหล่านี้จะได้รับการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารสถานี การจัดรายการ การสื่อข่าว เขียนข่าวและหน้าที่อื่นๆ ที่จำเป็นซึ่งชุมชนว่าจ้างให้มาอบรมหรือสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เชี่ยวชาญจากภาคเอกชน ภาครัฐอาจจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือก็เป็นได้

หากพิจารณาแล้วจะเป็นได้ว่า ลักษณะการดำเนินการสถานีวิทยุภาคประชาชนหรือวิทยุชุมชนระดับที่ 6 จัดเป็นการได้มีสิทธิอย่างสมบูรณ์ และป้องกันการถูกรวบอำนาจหรือกีดกันการใช้คลื่นหรือส่งสารผ่านคลื่นวิทยุ หากแต่จำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการของชุมชนที่มีประสิทธิภาพโปร่งใสตรวจสอบได้

จากการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 6 ลักษณะข้างต้น อาจสรุปได้ว่าสถานีวิทยุชุมชนลักษณะที่ 6 นั้นเป็นรูปแบบที่น่าพึงปรารถนาที่สุด เพราะเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามการได้มาซึ่งสถานีวิทยุในลักษณะดังกล่าวนี้มิใช่เรื่องง่ายและมีขั้นตอนจบของเรื่อง หากแต่เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การดำเนินกิจกรรมใหม่ที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนั้นมีปรากฏให้เห็นอยู่ การดำเนินกิจกรรมวิทยุชุมชนจึงต้องอาศัยการวางรากฐานที่มั่นคง เพื่อการบริหารจัดการสถานีจะเป็นไปตามความคาดหวัง นั่นคือสถานีอยู่รอด มีความมั่นคงและได้รับการตอบรับและการสนับสนุนจากชุมชน

กาญจนา แก้วเทพ (2546, หน้า 10-13) ได้แบ่งลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนออกมาได้เป็น 6 ลักษณะดังนี้

1. ทำวิทยุไปเพื่ออะไรและเพื่อใครบ้าง เป้าหมายสูงสุดของวิทยุชุมชน คือดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น เช่น ถ้าคนในจังหวัดจันทบุรีทำสวนผลไม้ เนื้อหาความรู้ของวิทยุชุมชนจังหวัดจันทบุรีก็ต้องเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทำสวนผลไม้ ด้วยเหตุนี้ก่อนที่จะผลิตเนื้อหาวิทยุต้องมีการสำรวจความต้องการของคนในท้องถิ่นเสียก่อนเป็นอันดับแรกและเนื่องจากในแต่ละชุมชนประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม หลายเพศ หลายวัย หลายอาชีพ ฯลฯ ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงต้องมีหลักประกันและมาตรการว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มได้ เช่น การมีตัวแทนของคนทุกกลุ่มเข้าไปเป็นคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน หรือเป็นอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มที่ด้อยโอกาสด้านการสื่อสาร/กลุ่มที่ไม่มีปากมีเสียงในพื้นที่สาธารณะของวิทยุ เช่น กลุ่มผู้หญิง กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มเด็ก ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มได้ใช้สิทธิด้านการสื่อสาร ทั้งในแง่เป็นผู้รับข่าวสารและผู้ส่งข่าวสารผ่านวิทยุชุมชน

2. เอกลักษณะของวิทยุชุมชน ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าวิทยุชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างทั้งจากวิทยุสาธารณะและวิทยุธุรกิจที่เคยมีมาก่อนในแง่ความแตกต่างจากวิทยุสาธารณะ วิทยุชุมชนจะดำเนินการโดยคณะกรรมการที่เลือกตั้งมาจากตัวแทนกลุ่มของชุมชน มิใช่การแต่งตั้งแบบราชการ ส่วนวิธีดำเนินงานจะใช้การประชุมปรึกษาหารือแทนการสั่งการ ส่วนความแตกต่างจากวิทยุธุรกิจก็คือ แม้ว่าวิทยุชุมชนจะต้องมีการแสวงหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายแต่เป้าหมายหลักของวิทยุชุมชนนั้นคือ การไม่แสวงหาผลกำไร เช่นวิทยุธุรกิจ

3. ใครเป็นคนจัด/ใครเป็นคนฟัง ในขณะที่วิทยุกระจายเสียงทั่วไปมักจะมีที่ตั้งอยู่ในเมืองแล้วมีการถ่ายทอดข่าวสารเรื่องราวจากในเมืองไปสู่ชนบทเพียงทางเดียว โดยที่ผู้จัดรายการผู้ดำเนินรายการจะเป็นคนในเมือง คนฟังก็จะเป็นชาวบ้านในชนบท การแบ่งแยกบทบาทระหว่างคนจัดรายการวิทยุกับคนฟังจะเป็นไปอย่างเด็ดขาด กล่าวคือคนจัดก็ไม่เคยมาเป็นคนฟัง คนฟังก็ไม่เคยได้เข้าไปเป็นคนจัด สำหรับภาพของวิทยุชุมชนจะแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิงคือ

3.1 ทั้งฝ่ายคนจัด และคนฟังล้วนเป็นคนในชุมชนทั้งสิ้น ผู้จัดรายการ วิทยากรแขกรับเชิญในวิทยุอาจจะเป็นกำนันหรืออาสาสมัครหรือชาวบ้านคนใดคนหนึ่งของชุมชน

3.2 การเล่นบทบาทเป็นคนจัดรายการและผู้ฟังจะผลัดเปลี่ยนกัน เป็นการผลัดกันพูดผลัดกันฟัง ที่เรียกว่าเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (มิใช่เป็นแบบรถเดินทางเดียว)

3.3 แม้แต่การเป็นบทบาทผู้ฟัง ชาวบ้านก็จะไม่เป็นเพียงผู้ฟังที่ฟังแล้วเงียบๆ เฉยๆ แต่ผู้ฟังสามารถจะเข้าไปมีส่วนร่วมในรายการวิทยุได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น โทรศัพท์เข้าไปในรายการขณะมีการสัมภาษณ์ เขียนจดหมายไปติชมรายการ ฯลฯ

4. บริหารจัดการอย่างไร แบบไหน โดยใคร ในปัจจุบันเราอาจจะรับฟังรายการวิทยุจำนวนมากที่ใช้ชื่อว่า รายการวิทยุชุมชนบ้าง หรือเป็นรายการที่ให้บริการข่าวสารแก่ชุมชน รายการเปิดให้มีประชาชนร้องทุกข์เข้าไปได้ ฯลฯ ถึงแม้รายการเหล่านี้จะมีหน้าตาคล้ายคลึงกับวิทยุชุมชน แต่ก็ยังไม่ใช่ว่าจริงเสียงจริง เพราะโดยส่วนใหญ่แล้ววิทยุดังกล่าวยังคงเป็นเพียงแค่วิทยุ “เพื่อ” ชุมชน แต่ยังไม่ใช่วิทยุ “โดย” ชุมชน

นี่ก็หมายความว่าหัวใจสำคัญหนึ่งของการเป็นวิทยุชุมชนจะต้องมี “การบริหารจัดการโดยชุมชน” โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

4.1 เป็นรูปแบบบริหารจัดการโดยคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลจากหลายฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ แต่ที่สำคัญ และเป็นหลักก็คือ ตัวแทนของชุมชนที่มาจากกลุ่มบุคคลในชุมชนดังกล่าวมาแล้ว

4.2 คณะกรรมการจะต้องมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานต้องปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำของรัฐ นักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มธุรกิจ ฯลฯ

4.3 มีรูปแบบการดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

4.4 มีการทำงานที่มีการวางแผนงาน มีมาตรการดำเนินงาน มีลักษณะที่โปร่งใสสามารถเปิดให้ตรวจสอบได้ และมีหลักเกณฑ์ในการทำงานชัดเจนแน่นอน

5. เนื้อหา/รูปแบบรายการเป็นแบบไหน ลักษณะสำคัญของเนื้อหา รูปแบบรายการของวิทยุชุมชนจะเป็นมาตรวัดว่าวิทยุชุมชนนั้นได้ทำหน้าที่ตามสมญานามหรือไม่ คือ

5.1 เป็นเนื้อหา/รูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง

5.2 มีเนื้อหา/รูปแบบที่หลากหลาย ครอบคลุมความสนใจ ความต้องการ และผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่ม และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนที่มีหลากหลายมิติ เช่น เรื่องการทำมาหากิน การอยู่ร่วมกัน การปกครอง ศิลปวัฒนธรรม มรดกด้านภูมิปัญญาของชุมชน ส่งเสริมศิลปกรรมศาสตร์ การพักผ่อนความบันเทิงและการละเล่น ประเพณี พิธีกรรม ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

5.3 เนื่องจากการสื่อสาร เป็นสิทธิอย่างหนึ่งของชุมชน ดังนั้นเนื้อหา/วิธีการนำเสนอ/และรูปแบบรายการจึงควรให้สิทธิแก่ชุมชนในการดำเนินการให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมหรือรสนิยมของชุมชน ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนคือการใช้ภาษาท้องถิ่น ดังนั้นเนื้อหาและรูปแบบรายการของวิทยุชุมชนในแต่ละที่จึงไม่จำเป็นต้องเป็นสูตรเดียวกันทั่วประเทศ

นอกจากนี้ลักษณะของเนื้อหาและรูปแบบของรายการจะต้องส่งเสริมการสื่อสารในแนวนอน คือ การสื่อสารระหว่างประชาชนกับประชาชนมากกว่าจะเป็นการสื่อสารในแนวตั้งจากรัฐบาลสู่ประชาชนเท่านั้น

6. มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลมักจะเป็นจุดอ่อนของการทำงานของระบบวิทยุสาธารณะ ส่วนระบบวิทยุธุรกิจนั้นก็จะ เป็นเพียงการประเมินปริมาณของผู้ฟังเพื่อการขายโฆษณาเท่านั้น

การบริหารจัดการวิทยุชุมชน

วิทยุชุมชน จำเป็นต้องมีหลักการสำคัญบางประการ ในการบริหารจัดการ เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายที่แท้จริงของวิทยุชุมชน คือ

หลักการบริหารงานอย่างอิสระ ปราศจากการครอบงำกันเองภายในกลุ่มคณะกรรมการ และเป็นอิสระจากการครอบงำจากอิทธิพลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของการเมืองท้องถิ่น ธุรกิจโฆษณาและอื่นๆ

หลักการบริหารแบบประชาธิปไตย ต้องใช้หลักการเลือกตั้ง ประชุมหาข้อสรุปกำหนดกรอบ และสร้างจิตสำนึก

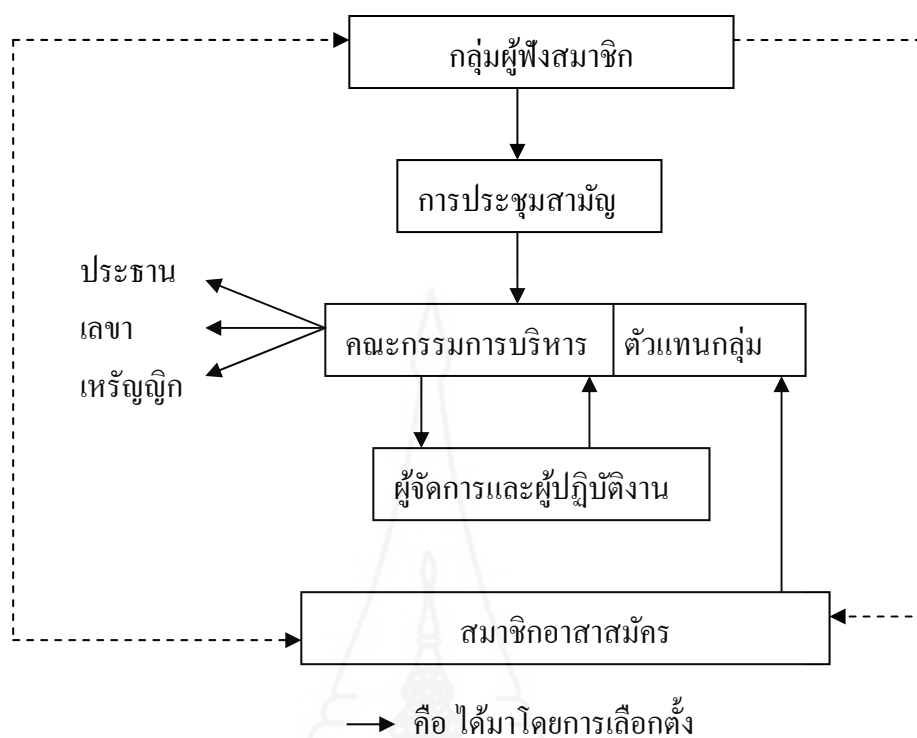
หลักการบริหารร่วม ถึงแม้จะมีคณะกรรมการหลายๆ ชุด รวมทั้งการแบ่งฝ่ายงานต่าง ๆ นั้น มิได้เน้นลักษณะลำดับชั้นที่มีใครสูงกว่าต่ำกว่า แต่จะต้องมีการบริหารที่เรียกว่า การบริหารร่วมกัน

1. โครงสร้างการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

โครงสร้างการบริหารวิทยุชุมชนจะต้องมีลักษณะ ดังนี้คือ

- 1.1 ไม่ซับซ้อน ไม่ใช่โครงสร้างหลักเชิงอำนาจ
- 1.2 เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค
- 1.3 แบ่งบทบาทหน้าที่ ตามเนื้อหาที่จำเป็น
- 1.4 เน้นระบบอาสาสมัครเข้ามาทำงาน และเชื่อมโยงกับทุกส่วนภูมิภาค
- 1.5 เน้นให้เกิดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ ตั้งแต่การจัดตั้งสถานี ไปจนถึงขั้นดำเนินการ
- 1.6 มีความยืดหยุ่น เปิด โอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์และความ

จำเป็นของชุมชน (เครือข่ายอโศก, 2546: 1-2)

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการจัดโครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิทยชุมชน
ที่เน้นการมีส่วนร่วมและไม่ค้ำกำไร

ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2544: 12)

การจัดโครงสร้างการบริหารของสถานีวิทยชุมชนตามภาพ 3 แต่ละองค์ประกอบมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

การประชุมสามัญ เพื่อกำหนดนโยบายทั่วไป เพื่อดำเนินการเลือกส่วนหนึ่งของคณะกรรมการบริหาร จากตัวแทนของผู้ฟัง เพื่อตรวจสอบด้านการเงิน

คณะกรรมการบริหาร ดูแลการทำงานของผู้จัดการทั่วไปและผู้ปฏิบัติงานเต็มเวลาดัดสินข้อโต้แย้งระหว่างบุคลากรผู้ปฏิบัติงานกับชุมชน รับผิดชอบให้เกิดการดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนด

ผู้จัดการและผู้ปฏิบัติงาน จัดการ ดูแลปฏิบัติงานประจำวันของสถานี/องค์กร รับผิดชอบด้านการผลิตรายการ การบำรุงรักษาเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ การพัฒนาทักษะผู้ผลิตรายการที่เป็นอาสาสมัคร การจัดการเลือกตัวแทนคนกลุ่มน้อยให้เข้าร่วมเป็นคณะรับผิดชอบด้านการบริหาร การจัด และการผลิตรายการ

สมาชิกอาสาสมัคร มีส่วนร่วมในการผลิตรายการและอาจมีตัวแทนอยู่ในคณะกรรมการบริหารด้วย

ตัวแทนของกลุ่มเฉพาะหรือชนกลุ่มน้อย กำหนดโดยคณะกรรมการบริหารที่มาจากการเลือกตั้ง ประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มคนคือโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน

โดยการกำหนดโครงสร้าง ตลอดจนระบบการบริหารงานวิद्यุชุมชนย่อมเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและความเห็นพ้องร่วมของสมาชิก หรือตัวแทนชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการยึดมั่นในอุดมการณ์ พันธกิจที่กำหนดร่วมกันและการดำเนินการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน

2. การบริหารจัดการงบประมาณ

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2546: 11) มีความเห็นว่าเงินทุนเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำเนินกิจการทุกชนิด แม้วิद्यุชุมชนจะไม่มุ่งแสวงหารายได้ใดๆ แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินทุน ซึ่งปัจจุบันนี้ วิद्यุชุมชนได้รับเงินทุนจาก 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ

2.1 การระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน เช่น เก็บค่าสมาชิก ตั้งผู้รับบริจาค จัดทอดผ้าป่า จัดแข่งกีฬาการกุศล จัดแสดงดนตรี เป็นต้น

2.2 การของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้ภายใต้ข้อตกลงที่ว่าเป็นการสนับสนุนที่ไม่มีเงื่อนไขใดๆ

จากหน่วยงานในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงเรียน วิทยาลัยชุมชน จากหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

ซึ่งหลักการของการบริหารจัดการงบประมาณของวิद्यุชุมชนนั้น ได้แต่ต้องไม่ใช้การแสวงหาผลกำไรที่เป็นตัวเงิน การบริหารจัดการเรื่องงบประมาณกระทำไปเพื่อให้พอเลี้ยงตัวได้ ต้องกระจายแหล่งรายได้ให้มาจากหลายแหล่ง เพื่อป้องกันการพึ่งพาแหล่งรายได้เพียงอันใดอันหนึ่ง และรักษาความเป็นอิสระของวิद्यุชุมชนในทางเศรษฐกิจ

ในการรับเงินทุนสนับสนุนหรืองบประมาณจากแหล่งใด ต้องเป็นการรับที่ไม่มีเงื่อนไขแลกเปลี่ยนที่จะเบี่ยงเบนไปจากหลักการของวิद्यุชุมชน และจำเป็นต้องมีการวางหลักเกณฑ์เพื่อควบคุมการปฏิบัติดังกล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น หลักเกณฑ์เรื่องการรับเงินโฆษณาสินค้าจากบริษัทห้างร้านสามารถทำได้ แต่ให้มีสปอตสั้นๆ เพียงกล่าวขอบคุณและระบุชื่อสินค้านั้นเพียง 1 ประโยค

ต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณที่มีระบบระเบียบชัดเจน โดยมีการจัดทำระบบบัญชีรับจ่าย มีระเบียบการเบิกจ่าย เป็นระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ มีการบันทึกโปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2546: 59)

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิเทศชุมชน

เดวิด (M.J.R. David: 1993 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2546: 74-75) ได้สรุปถึง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิเทศชุมชน ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเมือง รัฐบาลในหลายๆ ประเทศมีความคิดว่าการคงไว้ซึ่งอำนาจนั้น รัฐบาลจะต้องเป็นผู้ควบคุมสื่อในระบบการสื่อสาร ความคิดนี้ได้สร้างข้อจำกัดที่เด่นชัดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือ การเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเองของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการดำเนินงานวิเทศชุมชนหรือสื่อชุมชนประเภทอื่นๆ วิเทศชุมชนเป็นการให้อำนาจแก่ประชาชน โดยที่ประชาชนสามารถสนทนาและวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐที่พวกเขาคิดว่าไม่ถูกต้อง ซึ่งผู้นำทางการเมืองอาจไม่พอใจต่อคำวิจารณ์นี้ นอกจากนี้ในการเมืองระดับท้องถิ่นวิเทศชุมชนอาจกลายเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ในการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมืองท้องถิ่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้รัฐและนักการเมืองระดับชาติไม่เต็มใจสนับสนุนการดำเนินงานวิเทศชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายการบริหาร นโยบายที่ไม่เห็นด้วยของผู้บริหารอาจเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานวิเทศชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่วิเทศชุมชนของท้องถิ่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสถานีส่วนกลาง ผู้บริหารสถานีอาจไม่เต็มใจที่จะกระจายอำนาจหน้าที่การบริหารงาน หรือให้อิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวิเทศชุมชน เนื่องจากท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลนั้นยากต่อการติดตามตรวจสอบและควบคุมจากศูนย์กลาง ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียอำนาจในการควบคุมการบริหารงานกระจายเสียง นอกจากนี้ นโยบายของรัฐอาจไม่สนับสนุนการดำเนินงานวิเทศชุมชน ในกรณีที่วิเทศชุมชนได้สนับสนุนกลุ่มหัวรุนแรง หรือกลุ่มเคร่งศาสนา ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่สงบ

3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากมืออาชีพ การดำเนินงานวิเทศชุมชน อาจเผชิญกับข้อจำกัดและปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่กระจายเสียง หรือนักสื่อสารมืออาชีพ เนื่องจากนักสื่อสารมืออาชีพอาจชอบการกระจายเสียงเผยแพร่สู่กลุ่มผู้ฟังกลุ่มใหญ่มากกว่า ผู้ฟังกลุ่มเล็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงานวิเทศชุมชน ในส่วนของรายการ ผู้จัดรายการส่วนมากเคยชินกับการตัดสินใจด้วยตนเอง และการที่วิเทศชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นอาจทำให้ผู้จัดรายการมืออาชีพรู้สึกสูญเสียอำนาจการควบคุมรายการและไม่พอใจกับหลักการของวิเทศชุมชน ในส่วนงานเทคนิค วิศวกรที่ดูแลการกระจายเสียง อาจรู้สึกไม่พอใจกับการใช้อุปกรณ์ที่ไม่เป็นระเบียบแบบแผน หรือการใช้อุปกรณ์ราคาถูกลง ซึ่งเป็นหลักการอีกข้อหนึ่งของวิเทศชุมชน ในกรณีที่

ได้มีการดำเนินงานวิद्यุชุมชนลงตัวแล้ว การทำงานจะต้องคำนึงถึงความสามัคคีและมีการประสานงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ดำเนินงานกับองค์กรอื่นๆ ในชุมชน เมื่อไรก็ตามที่องค์กรหรือประชาชนในชุมชนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิद्यุชุมชนก็อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้เช่นกัน

4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากงบประมาณในการดำเนินงาน การดำเนินงานวิद्यุชุมชนมักประสบกับปัญหาและข้อจำกัดด้านการเงินอยู่บ่อยครั้ง ในประเทศที่ยากจนมาก ไม่มีแม้กระทั่งเงินที่จะใช้ทุนสนับสนุนกิจการกระจายเสียงของชาติ รัฐจะพิจารณาว่าวิद्यุชุมชนเป็นสิ่งสิ้นเปลือง และที่แย่ไปกว่านั้นก็คือในบางประเทศที่ประชาชนแสดงความต้องการการจัดตั้งวิद्यุชุมชน แต่พื้นที่ที่จะต้องติดตั้งเครื่องส่งสัญญาณอยู่ห่างไกล หรือมีอุปสรรคในการติดตั้งเครื่องส่ง เช่น พื้นที่ติดตั้งเป็นภูเขาที่มีแร่เหล็กอยู่มากจะรบกวนคลื่นสัญญาณที่ส่งออกไป ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543: 65-67) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการสื่อสารชุมชน ซึ่งคาดเดาได้ล่วงหน้าว่า อาจเกิดปัญหาติดตามมาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น

1. ยิ่งเป็นการมีส่วนร่วมในระดับสูงเท่าไร ความซับซ้อนของปัญหาก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น และเนื่องจากเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างตัวแทนชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ภูมิหลังและวิถีคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นความขัดแย้งจึงย่อมเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและภายในกลุ่มต้องมีทักษะในการแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน ท่ามกลางความแตกต่างให้ได้

2. ในส่วนของชุมชนเอง ก็มีปัญหาในเรื่องขีดความสามารถที่จะดำเนินการกิจใหม่ๆ ดังกล่าวได้ ดังนั้นตัวแทนชาวบ้านอาจมีความรู้ไม่พอหรือเลือกลำดับความสำคัญของกิจกรรมไม่ถูกต้อง ในกรณีดังกล่าวปัญหาที่อาจจะตามมาก็คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจะมีฐานะเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น ฉะนั้นข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่ต้องยอมรับก็คือ ในชุมชนเดียวกันความสามารถของชาวบ้านแต่ละคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่างๆ จะไม่เท่ากันและในระดับของแต่ละชุมชนก็มีขีดความสามารถที่จะเข้าร่วมได้แตกต่างกันเช่นกัน

3. ในกลุ่มของเจ้าหน้าที่พัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเอง อาจจะมีการเข้าใจผิดว่าเมื่อใช้แนวทางการพัฒนาแบบล่างขึ้นบน หรือการพัฒนาแบบชาวบ้านมีส่วนร่วมแล้ว บทบาทของนักพัฒนา นักวางแผน เช่นเดียวกับนักสื่อสารมวลชนก็ไม่จำเป็นต้องทำอะไรเลย อันที่จริงแล้ว ยิ่งมีการพัฒนาแบบใหม่หรือการสื่อสารแนวใหม่ บทบาทของนักพัฒนาและนักสื่อสารก็ยิ่งต้องมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นการปล่อยให้ชาวบ้านทำงานไปตามลำพังก็เท่าปล่อยให้เกิดความวุ่นวายสับสนอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ทักษะและความเข้าใจของนักพัฒนาและนักสื่อสารที่จะแสดง

บทบาทในสถานการณ์ใหม่นี้ก็แตกต่างไปจากรูปแบบการพัฒนา และการสื่อสารแบบเดิมที่เคยเป็นมา

4. ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ที่เคยมีอำนาจในการพัฒนามาก่อน เช่น นักวางแผน ผู้กำหนดนโยบาย เมื่อมีการเปิดให้มีการอภิปราย การทำประชาพิจารณ์แผนงานและโครงการที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงนี้เป็นคนรับผิดชอบ แม้จะไม่มีประเด็นผลประโยชน์ดังกล่าว แต่ผู้วางแผนงานและกำหนดนโยบายก็อาจจะรู้สึกเสียหน้า รู้สึกเสียกำลังใจ และมีใช้ว่าคำวิจารณ์ทั้งหมดนั้นจะถูกต้องไปเสียหมดภายในสถานการณ์เช่นนี้ มีข้อเสนอแนะว่าให้บรรดาผู้ที่มีความรับผิดชอบระดับสูงเหล่านี้สร้างความเข้าใจว่าการเปิดโอกาสให้มีการพูดอย่างเปิดเผยนั้นดีกว่าสร้างการปิดกั้นการสื่อสาร (ให้เงียบ) แล้วปะทุออกมาเป็นการต่อต้านประท้วงโครงการในชั้นหลัง นอกจากนั้นเวทีการสื่อสารดังกล่าวก็เป็นโอกาสที่จะแก้ไขข้อข้องใจและให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้

2. บทบาทของวิทยุกระจายเสียงทางการเมือง

บทบาทของวิทยุกระจายเสียงทางการเมือง

บทบาทของสื่อมวลชนด้านการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงสร้างและระบบการเมืองของแต่ละประเทศ การที่วิทยุกระจายเสียงจะทำหน้าที่ตอบสนองบทบาททางการเมืองได้ดีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก การเป็นอิสระจากการครอบงำทางการเมือง ผู้มีอำนาจทางการเมือง และระบบธุรกิจ ซึ่งเป็นตัวกำหนดรายได้ของสถานี ทั้งนี้สื่อต้องพร้อมในการทำหน้าที่เป็นเวทีให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม ไม่เอนเอียงไปที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

สื่อมวลชนในประเทศที่มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยย่อมมีบทบาทต่างจากสื่อมวลชนในประเทศที่มีระบบการเมืองแบบเผด็จการและสังคมนิยม โดยขึ้นอยู่กับหลักการทางการเมืองที่สำคัญ 4 ประการ คือ ธรรมชาติของการเมือง รัฐบาลกับโครงสร้างในการใช้อำนาจอุดมการณ์ของชาติ และระบบการเมืองที่ถูกกำหนดโดยอุดมการณ์ของรัฐ (ณรงค์ สมพงษ์, 2543: 48, อ้างถึงใน ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร, 2545: 103) เชื่อกันว่าบทบาทของสื่อมวลชนด้านการเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งเป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมทางการเมืองและความเข้มแข็งทางการเมืองของแต่ละประเทศ

การดำเนินงานด้านสื่อมวลชนของกิจการวิทยุกระจายเสียงมีความแตกต่างไปตามแนวคิดทางการเมืองของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศที่มีระบอบการเมืองแบบเสรีนิยม ระบบสื่อมวลชนก็จะเป็นแบบเสรีนิยม ตามทฤษฎีอิสรภาพนิยม คือมีหน้าที่แจ้งข่าวสารเป็นเครื่องมือ

แสดงความคิดเห็น ให้ความบันเทิงและดำเนินกิจการเพื่อการค้า สื่อมวลชนในระบบนี้มีภารกิจหลักในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริง ความเป็นไปของสังคม และจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติไปกับอิสรภาพในการนำเสนอข่าวสาร ส่วนในประเทศคอมมิวนิสต์ ระบบสื่อมวลชนก็จะปฏิบัติตามแนวคิดเบ็ดเสร็จนิยม กล่าวคือเป็นเครื่องมือของรัฐในการสนับสนุนนโยบายของรัฐและการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ไม่มีสิทธิ์โต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

บทบาทของวิทยุกระจายเสียงทางด้านการเมืองในระบบประชาธิปไตยสามารถจำแนกได้ 10 ประการ (ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร, 2545: 104-105) ดังนี้

1. การให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ประชาชน วิทยุกระจายเสียงสามารถให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยอันจะนำไปสู่พฤติกรรม และแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในสังคม ทั้งยังเป็นการเตรียมรากฐานในการพัฒนาคนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย

2. การแจ้งข่าวสารและเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ทางการเมือง วิทยุกระจายเสียงมีหน้าที่แจ้งข่าวสารทางการเมืองให้ประชาชนได้เข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในข้อเขียนสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นๆ ได้ รูปแบบรายการที่เหมาะสม ได้แก่ การบอกเล่า และวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง

3. การสร้างกระบวนการเรียนรู้และอบรมบ่มเพาะทางการเมือง เนื้อหาและรูปแบบรายการด้านการเมืองทางวิทยุกระจายเสียงก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้หลักการ แนวทาง กฎระเบียบและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในสังคมประชาธิปไตยและการเรียนรู้นี้จะนำไปสู่การอบรมบ่มเพาะทางการเมือง ซึ่งหมายถึง การเตรียมความพร้อมให้บุคคลในสังคม มีพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสมโดยมีความรู้ความเข้าใจ บรรทัดฐาน ความเชื่อและทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย

4. การส่งผ่านข่าวสารและนโยบายของรัฐบาลสู่ประชาชน วิทยุกระจายเสียงถูกใช้เป็นสื่อหลักของรัฐบาลในการแถลงนโยบาย ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี และเรื่องราวความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต้องการสื่อสารกับประชาชนโดยตรง การส่งผ่านข่าวสารและนโยบายของรัฐบาลนี้ไม่ได้มีเฉพาะในรูปแบบของการแถลงการณ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้สัมภาษณ์ของบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล และการชี้แจงประเด็นต่างๆ ในรายการอภิปราย หรือวิเคราะห์ประเด็นการเมืองทางสื่อวิทยุกระจายเสียง

5. การส่งผ่านความคิดเห็นของประชาชนไปสู่รัฐบาล วิทยุกระจายเสียงสามารถทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของประชาชน หรือกลุ่มประชาชนในการแสดงความคิดเห็นไปสู่รัฐบาล โดยผ่านรายการต่างๆ ที่นำเสนอ เช่น การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่ประชาชนกำลังต้องการให้แก้ไข เพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลดำเนินการสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนผ่านทางรายการ เพื่อใช้ผลการสำรวจนั้นเป็นเสมือนข้อเรียกร้องและความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาล

6. การกำหนดวาระประเด็นสำคัญทางการเมือง แนวคิดเรื่องการกำหนดวาระของสื่อมวลชน เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นผู้กำหนดประเด็นปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนได้รับทราบในทางการเมือง วิทยุกระจายเสียงสามารถกำหนดประเด็นทางการเมืองที่เห็นสมควรให้ประชาชนได้ตระหนักว่าเป็นเรื่องสำคัญ ด้วยการหยิบยกขึ้นมาเป็นข่าวที่ให้น้ำหนักในการนำเสนอ กระตุ้นความสนใจจากทุกฝ่ายให้มีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในเรื่องนั้น นอกจากนี้การกำหนดวาระประเด็นทางการเมือง ยังเปรียบเสมือนแรงผลักดันที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทางการเมืองมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเรื่องดังกล่าว

7. การสร้างเสถียรภาพทางการเมือง การที่วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ทำให้การสื่อสารภายในระบบการเมืองมีประสิทธิภาพ ไม่ติดขัดหรือหยุดชะงักซึ่งจะนำไปสู่เสถียรภาพทางการเมืองได้ นั่นคือสื่อวิทยุกระจายเสียงกำลังสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในระบบการเมือง ป้องกันความแตกแยก และเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ

8. การสร้างคุณภาพทางการเมืองวิทยุกระจายเสียง เปรียบเสมือนเวทีแสดงความคิดเห็นของรัฐบาลและประชาชน ซึ่งอาจสอดคล้องหรือขัดแย้งกันในบางสถานการณ์ในกรณีที่สังคมเกิดความเห็นที่ขัดแย้งกัน สื่อควรนำเสนอแนวคิดในทุกๆ ด้านโดยไม่ละเลยแนวคิดของกลุ่มใด เพื่อให้ประชาชนได้มีสิทธิเลือกตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้เป็นอย่างดีเป็นธรรมที่สุดเพื่อสร้างความสมดุลทางการเมืองซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว ประกอบด้วยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน กลุ่มประชาชนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับประเด็นทางการเมืองที่อยู่ในกระแสหลักในบางช่วงเวลา กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มพลังประชาชน เป็นต้น

9. การให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง กิจกรรมทางการเมืองบางประการจำเป็นต้องให้สื่อมวลชนเข้าไปมีส่วนร่วม เนื่องจากมีคุณลักษณะที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้เป็นจำนวนมากในระยะเวลาที่รวดเร็ว ฉับไว อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางการเมืองที่สื่อมวลชนเข้าไปมีส่วนร่วมนี้ต้องเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน สื่อมวลชนต้องมีความเป็นกลางในการนำเสนอ ตัวอย่างของกิจกรรมทางการเมืองที่วิทยุกระจายเสียงมีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรม

เลือกตั้งในลักษณะต่างๆ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย การแนะนำพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์ให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง การตรวจสอบความถูกต้องของการเลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตย เป็นต้น

10. การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง วิทยุกระจายเสียง มีศักยภาพสูงในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นผ่านทางรายการ นอกจากนั้น การถ่ายทอดสดกิจกรรมทางการเมือง เช่น การประชุมรัฐสภา การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การถ่ายทอดข่าวการเลือกตั้งในทุกกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการนับคะแนน ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากการถ่ายทอดสดทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยนอกจากนี้ ในบางสถานการณ์สื่อมวลชนสามารถเคลื่อนไหวระดมความร่วมมือในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากประชาชน เช่น การตั้งประเด็นทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนแสดงประชามติเพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการสร้างการเปลี่ยนแปลง

3. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง

ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง

Almond และ Powel (อ้างถึงใน เจตน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว, 2524: 37-38) กล่าวว่า การสื่อสารด้านการเมือง คือหน้าที่ของระบบในขั้นพื้นฐาน (Basic System Function) ซึ่งจะมีผลในการรักษา และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมือง ความจริงแล้วอาจกล่าวได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ในระบบการเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการสื่อสารซึ่งมักเป็นทั้งในรูปของต้นเหตุและผลลัพธ์

Denton และ Woodward (อ้างถึงใน Brian Mcnair, 2003: 3.) ได้ให้ความหมายของคำว่า การสื่อสารทางการเมือง คือการสนทนา และเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างบริสุทธิ์ เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ (อย่างเช่นรายได้, ภาษีอากร), อำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ (อำนาจในทางตุลาการ, นิติบัญญัติ และบริหาร)และการให้คุณให้โทษอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำนาจหน้าที่นั้นๆ

Karl W. Deutsch (อ้างถึงใน อาคม สุวรรณกันทา, 2542: 4, 24) ได้ชี้ให้เห็นถึงการสื่อสารและการควบคุมว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่งของระบบการเมืองเป็นเสมือนเส้นประสาท (The Nerves of Government) ของระบบการเมือง ทั้งนี้เขาได้อธิบายถึงกระบวนการสื่อสารทางการเมืองว่าเป็นเรื่องของการแสดงออกซึ่งความเรียกร้องต้องการของประชาชน การตอบสนองของรัฐ อันนำไปสู่การตัดสินใจ อันเป็นผลจากการสื่อสารทางการเมืองในสังคมนั้น ระบบการเมือง

จะสามารถดำรงคงอยู่ และมีบูรณภาพได้ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะ “ตอบสนอง” ต่อการเรียกร้อง ต้องการทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวกลางหรือสื่อกลางระหว่างสมาชิกของระบบ การเมืองกล่าวคือ เป็นช่องทางในการเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการตัดสินใจและนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล ให้ประชาชนได้รับรู้ ในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นกระบวนการในการนำเอาข้อเรียกร้อง และความ ต้องการของประชาชนไปให้รัฐบาลได้รับรู้เช่นกัน

Harold D.Lasswell (อ้างถึงใน Dan Nimmo, 1978: 10) อธิบายถึงการสื่อสารทางการเมืองว่าเป็นการตอบคำถามที่ว่าใคร, พุคะอะไร, ด้วยช่องทางใด, ถึงใคร และมีผลกระทบใดบ้าง

Chaffee (อ้างถึงใน บุญชริกา เจียงเพ็ชร, 2543: 23) กล่าวถึงการสื่อสารทางการเมืองว่า มีลักษณะเป็นระบบของการแพร่ข่าวสารทางการเมืองไปยังสมาชิกของระบบ การเมือง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นแบบแผนหรือกระบวนการเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองระหว่างสมาชิกกับหน่วยต่างๆ ในระบบการเมือง โดยข่าวสารทางการเมืองนั้น Chaffee หมายความว่า ความรู้ (Knowledge) ของสมาชิกในระบบการเมือง เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวใดๆ (Any Change) ในสถานะของระบบ ในแง่ของการใช้อำนาจหน้าที่หรืออำนาจรัฐ (the Authoritative) แบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม (Allocation of Value)

พฤษวิธาน ชุมพล (2540: 181) กล่าวถึงการสื่อสารทางการเมือง คือกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทรรศนะและความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ในทางการเมืองระหว่างบุคคล การสื่อสารทางการเมืองจึงนับเป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมการเมืองนั้น

ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง

พฤษวิธาน ชุมพล (2540: 209-210) กล่าวว่า การสื่อสารได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งนี้เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคลตลอดจนอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและแบบแผนแห่งความเป็นอยู่ในสังคมได้ ในทำนองเดียวกันการสื่อสารทางการเมืองเองก็เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองของระบบการเมืองด้วยเช่นกันกล่าวคือ การสื่อสารทางการเมืองจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ และเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ทางการเมือง เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองก็อาจจะก่อให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบการเมืองจะทำให้รัฐบาลสามารถรับรู้ถึงความต้องการของประชาชน และสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างถ้วนทั่ว

เสรี วรย์มณฑา (2537: 124-127) กล่าวถึงการสื่อสารที่มีผลต่อระบบการเมือง ซึ่งสามารถระบุได้ ดังนี้

1. เป็นการสร้างทัศนคติทางการเมือง การพูดคุย การเผยแพร่ การประชุม การอบรม การแจกใบปลิว การคิดป้ายประกาศ การแจกแผ่นพับ ข่าว และบทความทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร สามารถที่จะช่วยสร้างสำนึกทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองให้แก่ประชาชนได้ การให้ข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล เหตุผลของการออกกฎหมาย การออกนโยบาย การกำหนดโครงการต่างๆ ขึ้นมาจะทำให้ประชาชนรู้จักรัฐบาลดีขึ้น เข้าใจรัฐบาลดีขึ้น และยอมรับรัฐบาลได้มากขึ้น ข่าวคราวเกี่ยวกับนักการเมืองจะสร้างความรู้สึกให้แก่ประชาชนว่า ควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองมากน้อยเพียงใด อย่างเป็นอยู่ในขณะนี้ มีฝรั่งบางคนเขียนถึงเมืองไทยว่า การเมืองไทยเป็นการเข้าร่วมของผู้ไม่รู้ แต่ผู้รู้ไม่เข้าร่วม (Uninformed Participants and Information Non-Participants) นั่นคือคนรู้อะไรดี ๆ มักจะเสื่อมศรัทธาในระบบการเมือง และไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น ไม่ไปเลือกตั้ง แต่คนที่สนใจนั้นเพราะยังไม่รู้อะไรดีนัก จึงยังศรัทธาอยู่ เช่น ชาวนาที่ไปเลือกตั้งกันมาก เป็นต้น

2. สร้างความสนใจทางการเมือง ในสมัยก่อนนั้นคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจการเมืองนัก เพราะไม่ค่อยได้รู้ข่าวสารทางการเมือง ไม่เคยพบเห็นนักการเมืองหรือผู้บริหาร แต่ในปัจจุบันนี้ ข่าวคราวของรัฐบาลมีให้สัมผัส รับรู้กันเป็นประจำ นักการเมืองจะเป็นข่าวให้เห็นทั้งในหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์ทางสื่อต่างๆ อยู่เป็นประจำ จึงมีส่วนทำให้คนในยุคนี้จะสนใจข่าวสารการเมืองเพิ่มมากขึ้น

3. สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง นอกเหนือจากการสร้างความสนใจแล้วการสื่อสารยังถูกนำมาใช้สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองได้อย่างมาก การเผยแพร่ประชาธิปไตยโดยสื่อมวลชนที่ดี โดยสื่อมวลชนที่ดี หรือการนำเสนอพระราชบัญญัติใหม่ที่ประชาชนต้องรับรู้และเข้าใจ เพื่อปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีสู่ประชาชนด้วยการสื่อสาร

4. สร้างบทบาททางการเมือง ความสนใจที่ก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติ อันจะนำไปสู่การกำหนดบทบาททางการเมือง ประชาชนในปัจจุบันได้รู้ถึงบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นประชาชนดีขึ้น การเขียนจดหมายถึงสื่อมวลชนก็เป็นการแสดงบทบาททางการเมือง การได้รับข่าวสารทำให้เรารู้บทบาททางการเมือง และการแสดงบทบาททางการเมืองก็เป็นการส่งข่าวสารไปยังผู้บริหาร หรือรัฐบาลด้วยเช่นกัน

5. การสื่อสารเป็นการนำเอารัฐบาลเข้าไปอยู่ในบ้านของประชาชน นักรัฐศาสตร์จะมองว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ส่วนการสื่อสารทางด้านสื่อมวลชนนั้นจะมีบทบาทสำคัญรองลงมา การที่นักการเมืองได้พบปะพูดคุยกันกับประชาชนนั้นย่อมดีกว่าการที่จะกระจายข่าวสารต่างๆ ออกไปทางสื่อมวลชน แต่ในกรณีที่มีการสื่อสารระหว่างบุคคลไม่สามารถกระจายไปได้อย่างทั่วถึง สื่อสารมวลชนจะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการทำให้ประชาชนรู้จักพรรคการเมือง ผู้นำของรัฐบาลและผลงานของรัฐบาล โดยผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารที่รวดเร็ว และทันสมัยในปัจจุบัน

6. การสื่อสารมวลชนทำให้ความสนใจของประชาชนมีลักษณะความเป็นนานาชาติ (Cosmopolitan-Oriented) โดยในปัจจุบันนี้โทรทัศน์ การส่งข่าวผ่านดาวเทียมทำให้ความสนใจของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป นอกจากการสนใจแต่เพียงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเท่านั้น พวกเขาสนใจสิ่งที่อยู่ไกลตัว มีความคิดที่เป็นสากลกันมากยิ่งขึ้น ทำให้รัฐบาลต้องตื่นตัวกับการสนองตอบความต้องการของประชาชนตามมาตรฐานนานาชาติที่ประชาชนมีโอกาสได้พบเห็น

7. การสื่อสารถูกนำมาใช้ในการรับรองสถานภาพก่อนที่จะเป็นนักการเมือง คนบางคนไม่เป็นที่รู้จักเลย แต่การที่สื่อมวลชนเขียนถึงเขาบ่อยๆ ในวงสนทนามีคนพูดถึงเขาบ่อยๆ คนที่ไม่มีความสำคัญก็มีความสำคัญขึ้น สถานภาพดังกล่าวเป็นอะไรก็จะได้รับการยอมรับขึ้น เพราะฉะนั้นในการเสนอนักการเมืองให้รับใช้ประชาชนนั้น พรรคการเมืองจะสร้างการยอมรับโดยการเสนอบุคคลดังกล่าวนั้นในสื่อมวลชนด้วยความถี่สูง ให้คนได้รู้จักคุณสมบัติและผลงานต่างๆ ของเขา แม้คนบางคนจะมีผลงานมากกว่าความสามารถสูงกว่า แต่ถ้าไม่ได้รับการเสนอในข่าวของสื่อมวลชน ไม่มีการกล่าวขวัญถึงคนก็ย่อมไม่ยอมรับสถานภาพ

นอกจากสื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างตัวบุคคลของนักการเมืองให้เป็นที่ยอมรับแล้ว รัฐบาลเองจำเป็นต้องใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนำเสนอข่าวของรัฐบาลไปสู่ประชาชนไม่ว่าจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของรัฐบาล หรือการนำเสนอ นโยบายต่างๆ ออกมาหรือแม้กระทั่งการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการรับฟังเสียงสะท้อนกลับจากประชาชนในประเด็นต่างๆ ขณะเดียวกันประชาชนเองก็ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน ที่สำคัญประชาชนยังสามารถใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนำเสนอข้อเรียกร้องต่างๆ ไปยังรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการได้ด้วย

นอกจากนี้ Lucian W. Pye (อ้างถึงใน วัฒนา พุทธางกูรานนท์, 2531: 144-145) ได้พิจารณาบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาทางการเมือง โดยแบ่งสังคมออกเป็น 3 แบบ

1. สังคมโบราณ (Traditional Society) คือ เป็นสังคมซึ่งระบบการเมืองยังไม่พัฒนา อาจเป็นระบบหัวหน้าเผ่า (Tribal Leader) หรือเจ้าผู้ครองนครหรือราชาธิปไตยหรือกษัตริย์โดย ซึ่งคงรูปไม่แน่นอน ในสังคมเช่นนี้การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปตามระดับสถานะทางการเมือง ซึ่งกำหนดแน่นอนตายตัว การถ่ายทอดข่าวสารและความคิดเห็นไปในทางเดียว คือ จากเบื้องบน (ผู้ครองอำนาจในแผ่นดิน) ลงมาสู่ประชาชน ไม่มีการถ่ายทอดย้อนกลับจากประชาชนไปสู่ผู้กุมอำนาจ ในการปกครองในสังคมแบบนี้ การสื่อสารมวลชนยังไม่กำเนิดขึ้น เพราะมวลชน (Mass) ยังไม่มีสิทธิมีเสียงในทางการเมือง มวลชนมีหน้าที่เพียงรับฟังคำสั่งแถลงการณ์หรือคำสั่งชี้แจงจากรัฐบาลเท่านั้น

2. สังคมสมัยใหม่ (Modern Society) ในสังคมเช่นนี้ อำนาจทางการเมืองกระจายออกไปสังคมประกอบด้วยกลุ่มชนซึ่งมุ่งปกป้องรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง อำนาจทางการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยสันติ การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปในลักษณะทิศทางที่สวนกัน คือ ข่าวสารและความคิดเห็นถูกถ่ายทอดจากผู้กุมอำนาจทางการเมืองมาสู่มวลชน และจากมวลชนย้อนกลับ (Feedback) ขึ้นไปสู่เบื้องบนอีกครั้งหนึ่ง ในสังคมเช่นนี้ การสื่อสารมวลชนเป็นสิ่งสำคัญทางการเมืองเพราะเป็นสื่อถ่ายทอดข่าวสาร และเป็นตลาดเสรีของความคิดเห็น

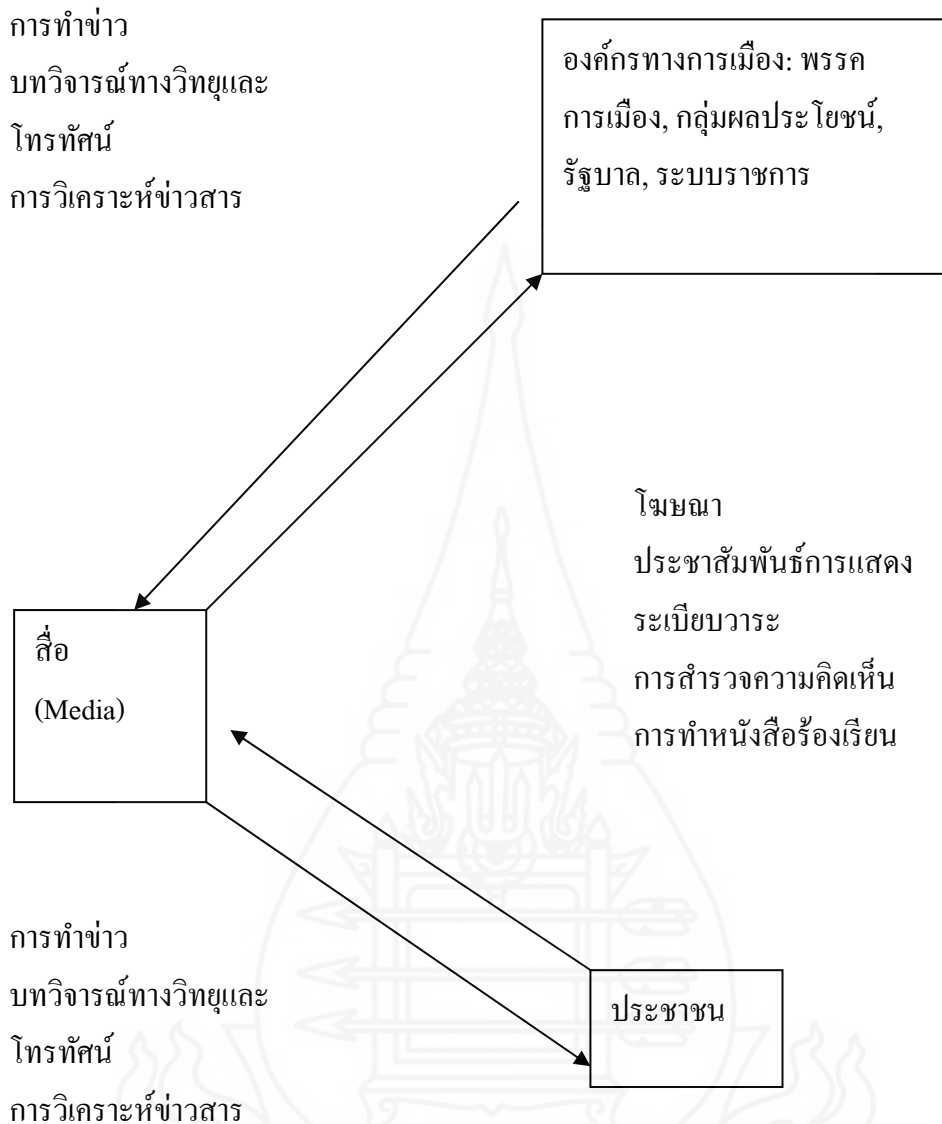
3. สังคมซึ่งกำลังเปลี่ยนรูป (Transitional Society) เป็นสังคมซึ่งอยู่ในระดับระหว่างสังคมโบราณและสังคมสมัยใหม่ คือ สังคมที่กำลังพัฒนาจากสังคมโบราณแต่ยังไม่บรรลุถึงความสำเร็จที่จะเป็นสังคมสมัยใหม่อย่างแท้จริง ในสังคมชนิดนี้ อำนาจทางการเมืองยังไม่กระจายออกไปสู่ประชาชนอย่างแท้จริง แต่มวลชนเริ่มมีสิทธิมีเสียงในทางการเมือง (Political Participation) ในสังคมเช่นนี้ กลุ่มชนที่สำคัญ คือ ผู้นำสมัยใหม่ซึ่งอาจเป็นผู้ได้รับการศึกษาดี ตระหนักในภาวะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้นำสมัยใหม่เหล่านี้เป็นพลังสำคัญในสังคมแบบนี้ เพราะเป็นผู้ผลักดันมวลชนรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ในสังคมซึ่งกำลังเปลี่ยนรูป การสื่อสารมวลชนเริ่มพุดตัวเกิดขึ้นฉะนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนอาจไม่สมบูรณ์เช่นในสังคมสมัยใหม่ คือ ยังไม่มีการถ่ายทอดสวนทิศทางระหว่างผู้มีอำนาจกับมวลชนอย่างแท้จริง บทบาทของสื่อมวลชนในสังคมเช่นนี้ มักจะไปในรูปที่ผู้นำจะเป็นผู้ชี้ทางให้ประชาชนเข้าใจในสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม สำหรับสื่อมวลชนนั้นก็มีภาระหน้าที่เป็นพิเศษ คือ เป็นผู้นำและผู้สอนให้เข้าใจในบทบาททางการเมืองของตน

จากความหมาย และความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการเมืองที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เราอาจสรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) หมายถึง การถ่ายทอด ข่าวสาร หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ระหว่างรัฐบาล ประชาชน รวมถึงกลุ่มต่างๆ ในสังคม การสื่อสารทางการเมืองเป็นเครื่องมือที่สำคัญในระบบการเมือง หากพิจารณาตาม แนวทางทฤษฎีระบบจะพบว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นทั้งปัจจัยนำเข้า (Input) และปัจจัยส่งออก (Output) ของระบบการเมือง กล่าวคือ ประชาชนสามารถส่งผ่านข้อเรียกร้อง รวมถึงความคิดเห็น ต่าง ๆ ที่มีต่อรัฐบาล นโยบายหรือผลงานของรัฐบาล ผ่านช่องทางการสื่อสารทางการเมืองไม่ว่าเป็น เป็นกลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง ผู้แทนของประชาชน รวมถึงสื่อมวลชน ไปสู่รัฐบาลขณะที่ ฝ่ายรัฐบาลเองสามารถนำเสนอ นโยบาย ข่าวสารจากทางรัฐบาลไปสู่ประชาชน โดยผ่านช่องทางการ สื่อสารที่มีอยู่ สำหรับประเทศที่ปกครองในระบบเผด็จการ รัฐบาลอาจใช้การสื่อสารทางการเมือง เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าว หรือโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นและยอมรับในรัฐบาลจะ เห็นได้ว่าไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบการปกครองแบบใด การสื่อสารทางการเมืองก็มีความสำคัญต่อ การดำรงอยู่และการพัฒนาระบบการเมืองทั้งสิ้น สำหรับการปกครองในระบบประชาธิปไตย การ สื่อสารทางการเมืองแบบสองทางเป็นสิ่งที่จำเป็น และมีความสำคัญต่อระบบการเมือง แบบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 ลักษณะการสื่อสารทางการเมืองแบบสองทาง

ที่มา : Brian McNair (2003: 6)

จะเห็นได้ว่าระบบการเมืองนั้นมีผลต่อลักษณะ และรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง กล่าวคือ ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น รัฐบาล ประชาชน พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคมจะมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เรียกร้อง แสวงหา ข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารทางการเมือง ภายใต้บรรยากาศเช่นนี้ทำให้รูปแบบการสื่อสาร

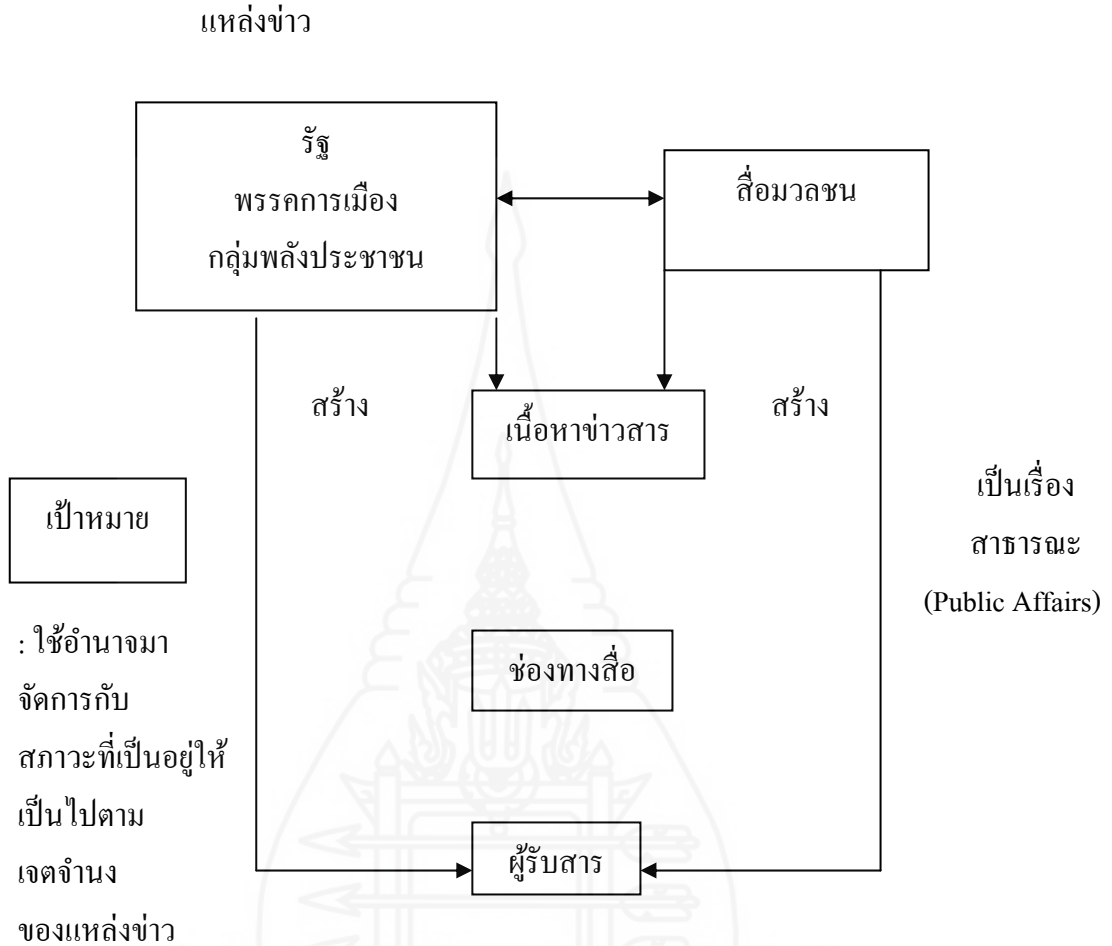
ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเป็นการไหลของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแบบสองทาง (Two-Ways Flow) ที่ประชาชนสามารถส่งผ่านความคิดเห็น ข้อเรียกร้องหรือข้อมูลข่าวสารกลับไปยังรัฐบาลได้ และเป็นการไหลของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในแนวตั้งผสมกับแนวนอน ขณะที่ระบบการเมืองแบบเผด็จการนั้น ประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการสื่อสารทางการเมืองที่จำกัด โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ควบคุมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน ย่อมส่งผลให้รูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองที่พบนั้นเป็นการไหลของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแบบทางเดียว (One-Way Flow) คือ รัฐบาลจะเป็นผู้ส่งข่าวสารให้ประชาชนแต่เพียงฝ่ายเดียว และเป็นการไหลของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในแนวตั้ง หรือแนวตั้ง คือรัฐบาลจะเป็นผู้ส่งข่าวสารลงมาให้ประชาชนเพียงฝ่ายเดียว

แบบจำลองและองค์ประกอบการสื่อสารทางการเมือง

แบบจำลอง (Model) คือสิ่งที่มนุษย์คิด และเขียนขึ้น โดยความคิดนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ และความชำนาญของแต่ละคน สำหรับแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองได้มีนักคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองหลายท่าน ได้เสนอแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบต่างๆกัน อาทิเช่น John W.Ellsworth, Harold D.Lasswell, Karl W.Deutsch, Norman Nie เป็นต้น แน่แน่นอนว่าไม่มีแบบจำลองใดที่สมบูรณ์ที่สุด และไม่มีแบบจำลองใดที่ถูกหรือผิดโดยสิ้นเชิง ความสำคัญของแบบจำลองอยู่ที่แบบจำลองนั้นสามารถนำไปใช้ได้มากน้อยแค่ไหน แบบจำลองที่จะนำเสนอในที่นี้จะสะท้อนความรู้ ความเข้าใจและความสนใจของผู้สร้าง ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Gurevitch & Blumler (1977) ดังนี้

แบบจำลองการสื่อสารทางการเมือง

ภาพที่ 2.4 แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Gurevitch & Blumler

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2547: 239)

จากแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองข้างต้นสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ในระดับผู้ส่งสาร จะประกอบด้วยกลุ่มบุคคล 2 กลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มแรกคือ แหล่งข่าว ซึ่งอาจจะเป็นรัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลักดันฝ่ายประชาชน ฯลฯ และอีกกลุ่มหนึ่งคือ สื่อมวลชน ในบางกรณี สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นเพียงช่องทางนำเสนอข่าวสารข้อมูลที่แหล่งข่าวส่งมาให้ แต่ในหลายกรณีสื่อมวลชนเองก็สามารถจะแสดงบทบาทเป็นผู้ส่งข่าวสารทางการเมืองได้ เช่น ในรูปแบบของบทวิเคราะห์ทางการเมือง การตั้งฉายาเป็นต้น

2. เนื้อหาของข่าวสาร จะมีลักษณะพิเศษเฉพาะ คือเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ในความหมายของการจัดสรร การต่อสู้ แย่งชิง ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของเนื้อหาทางการเมืองก็คือ เป็นเรื่องราวที่อยู่ในปริมณฑลของสาธารณะ (Public Affairs) เช่น เรื่องการเลือกตั้ง การแก้ไขกฎหมาย การทำงานของหน่วยงานของรัฐ ฯลฯ ตัวบุคคลที่อยู่ในข่าวสารจึงเป็นบุคคลสาธารณะ และเหตุการณ์ที่เกิดก็เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม

3. ช่องทางสำหรับการได้มาซึ่งข่าวสารและการเผยแพร่ข่าวสารนั้น มีทั้งรูปแบบที่เป็นแบบฉบับ เป็นทางการ เช่น พรรคการเมืองเปิดแถลงข่าว นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์ ฯลฯ รวมทั้งรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งสื่อมวลชนสามารถควบคุมช่องทางได้มากขึ้น เช่น การเจาะข่าวด้วยการค้นคว้าเอกสาร หรือเลือกสัมภาษณ์ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับเหตุการณ์ เป็นต้น คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการสื่อสารทางการเมืองก็คือ เป้าหมายของการส่งข่าวสาร ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การเมือง เป็นเรื่องของการใช้อำนาจมาจัดการกับสถานะที่เป็นอยู่ให้เป็นไปตามเจตจำนงของผู้กระทำ การสื่อสารทางการเมืองย่อมเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ (Persuasive Communication) ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว ทำให้ภาพลักษณ์ของการสื่อสารทางการเมืองในสายตาของประชาชนทั่วไปมักมีลักษณะเป็น การสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อการครอบงำ (Manipulative Purpose) ซึ่งคิดลดยิ่งไปกว่าการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวเสียอีก และอาจมาจากคุณลักษณะดังกล่าวนี้เองทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งมีปฏิกิริยาตอบโต้กับการสื่อสารทางการเมืองอยู่ 2 แบบ แบบแรกคือ กลัวและหลีกเลี่ยงที่จะสื่อสาร (เช่นกลุ่มผู้หญิงที่ไม่อยากยุ่งกับการเมือง เพราะเป็นเรื่องโหดร้าย สกปรก) อีกแบบหนึ่งคือทำให้คนเบื่อก และเลิกติดตามข่าวสารทางการเมือง ปฏิกริยาทั้งสองแบบนี้ นับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีเงื่อนไขแบบแรก คือ ประชาชนต้องตัดสินใจเองและปกครองตัวเองด้วยการติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างเพียงพอ

4. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

McQuail (1994: 96-98) (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 133-136) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้เกิดจากการตอบโต้ 1) สื่อมวลชนของเอกชนที่มีลักษณะเป็นการค้าและผูกขาด และ 2) สถาบันกระจายเสียงสาธารณะที่มีลักษณะราชการและรวบรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง (Bureaucratization and centralism) ในสังคมอิสรภาพนิยมที่พัฒนาแล้ว สถาบันกระจายเสียงสาธารณะในสังคม ดังกล่าวเกิดขึ้นและดำเนินการตามทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม McQuail

เห็นว่าองค์กรสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรการกระจายเสียงสาธารณะ(Public Broadcasting Organization) มีลักษณะคล้ายพ่อปกครองลูกมากเกินไป (Too Paternalistic) คล้ายอภิชนมากเกินไป (Tooeelitist) ใกล้เคียงกับสถาบันที่มีอำนาจมากเกินไป ตอบสนองต่อแรงกดดันทางการเมือง และเศรษฐกิจมากเกินไป มีลักษณะมั่นคงแข็งแรงมากเกินไป (Too monolithic) มีลักษณะวิชาชีพมากเกินไป (Too professionalized)

ทฤษฎีนี้วิพากษ์วิจารณ์ว่า สื่อมวลชนที่มีขนาดใหญ่และรวมอำนาจที่ศูนย์กลางมีแนวโน้มที่จะสะท้อนความคิดเห็นของผู้ที่มีอำนาจ ผู้ที่มีหลักฐานมั่นคง ผู้ที่อยู่ในเมือง หรืออย่างดีที่สุดก็สะท้อน “รสนิยมทั่วไป” (Average Taste)

ทฤษฎีนี้เน้นความจำเป็น ความสนใจ และความต้องการของผู้รับสารในสังคมการเมือง และสนับสนุนความหลากหลาย (Multiplicity) ความเล็ก (Smallness of Scale) ความเป็นท้องถิ่น การไม่มีลักษณะเป็นสถาบัน (De-institution) การมีลักษณะเป็นวิชาชีพน้อยลง การแลกเปลี่ยนหรือปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร และการสื่อสารตามแนวนอนในทุกระดับของสังคม กล่าวโดยสรุปทฤษฎีนี้เห็นว่าสื่อมวลชนต้องเปลี่ยนจากการเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

อาจสรุปหลักการของทฤษฎีสื่อมวลชนแบบเข้ามีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตยได้ ดังนี้

1. ประชาชนแต่ละคน และชนกลุ่มน้อยมีสิทธิ์ที่จะเข้าถึงสื่อมวลชน และได้รับการบริหารจากสื่อมวลชนตามความจำเป็นของตนเอง
2. องค์กรและเนื้อหาของสื่อมวลชน ไม่ควรอยู่ภายใต้การควบคุมทางการเมืองและการบริหารราชการแบบรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง
3. สื่อมวลชนควรดำรงอยู่เพื่อผู้รับสาร ไม่ใช่เพื่อองค์กรสื่อมวลชน ไม่ใช่เพื่อผู้ประกอบการวิชาชีพนี้และไม่ใช่เพื่ออุปถัมภ์ของสื่อมวลชน
4. กลุ่ม องค์กร และท้องถิ่นต่าง ๆ ควรมีสื่อมวลชนของตนเอง
5. สื่อมวลชนที่มีขนาดเล็ก มีปฏิริยาสัมพันธ์ และมีการเข้ามีส่วนร่วมนั้นดีกว่าสื่อมวลชนขนาดใหญ่ที่ลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียวและเป็นวิชาชีพมากเกินไป

กาญจนา แก้วเทพ (2543: 108-109) กล่าวถึงจุดกำเนิดของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเกิดมาจากการยอมรับหลักการบางประการที่เคยมีอยู่ในทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อแบบเดิม จุดเน้นที่สำคัญของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของสื่อนี้ก็คือ

1. การเน้นการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal) มากกว่าการสื่อสารแบบแนวตั้ง (vertical) โดยเฉพาะการสื่อสารจากบนลงล่าง

2. หลักการของทฤษฎีนี้พยายามที่จะต่อต้านปรากฏการณ์ 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือ การที่สื่อ มีเอกชนเป็นเจ้าของ มีลักษณะผูกขาด (Monopolization) และมีการนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ ทางธุรกิจมากเกินไป (Commercialization) ในอีกด้านหนึ่ง ก็พยายามต่อต้านการใช้อำนาจของ ข้าราชการแบบรวมศูนย์อำนาจด้วย

ช่วงเวลาที่ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นในยุคที่สื่อกระจาย เสี่ยง เช่น วิทยุและโทรทัศน์ ได้เกิดขึ้นแล้ว แต่เนื่องจากองค์กรที่ทำงานด้านสื่อกระจายเสี่ยงนั้น มักจะวางตัวอยู่เหนือประชาชน (Elitist) ทำตัวเป็นผู้ที่รู้ดีกว่า (Paternalist) วางตัวใกล้ชิดกับศูนย์ อำนาจ ทำงานไปตามกระแสกดดันทางการเมือง และเศรษฐกิจมากกว่าจะอยู่กับหลักการ

ทฤษฎีนี้เน้นความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มผู้รับสารทุกๆ กลุ่ม ไม่เน้น การสื่อสารแบบรวมศูนย์ มีราคาแพง ต้องใช้มืออาชีพเท่านั้น เป็นกลางและถูกควบคุมโดยรัฐ โดย หันกลับมาหาความต้องการผลประโยชน์และนำเสนอความหลากหลายด้านการสื่อสาร โดยเสนอ หลักการเรื่องสิทธิที่จะได้รับข่าวสารที่ต้องการ สิทธิที่จะตอบโต้ สิทธิที่จะใช้ช่องทางการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ในชุมชน กลุ่มผลประโยชน์และวัฒนธรรมย่อยต่างๆ การสื่อสารที่มี ขนาดเล็ก และมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เป็นต้น สถาบันสื่อมวลชนจะต้อง เข้าร่วมกับชีวิตของประชาชนมากกว่าจะหมกมุ่นอยู่กับปัญหาเรื่องการควบคุมผู้รับสาร โดยเฉพาะ สื่อใหม่ๆ เช่น สื่อกระจายเสี่ยงจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ทฤษฎีนี้ยังมุ่งมั่นส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ในการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยสื่อมวลชนต้องเปลี่ยนปรัชญา ทำที่ และโครงสร้างให้ สอดคล้องกัน สื่อมวลชนจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้ภาวะความกดดันทางเศรษฐกิจและการตลาด หรือ ความใหญ่โตสลบซับซ้อนของระบบราชการ ทฤษฎีนี้เน้นว่าสื่อมวลชนควรจะลงมาใกล้ชิด ประชาชน ผู้รับสารและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง เพื่อ วัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการ และผลประโยชน์ของ “ผู้ใช้สื่อ” สื่อมวลชนในที่นี้ ไม่จำเป็นต้องใหญ่โต ราคาแพง รูปแบบสวยงามหรูหรา แต่ควรมีขนาดเล็ก ราคาถูก รูปแบบ ประหยัด และมีจำนวนหลากหลาย มีลักษณะเด่นในการมุ่งท้องถิ่นขนาดเล็ก กลุ่มผลประโยชน์ ขนาดเล็ก หรือชนกลุ่มน้อยให้ได้รับข่าวสารที่จำเป็นและมีสิทธิตอบโต้ และเปลี่ยนความคิดเห็น ทางสื่อมวลชน (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, 2541: 12)

และในช่วงที่นักธุรกิจสื่อกำลังก้าวควบไปกับตำแหน่งทางการเมืองอยู่ด้วย การตรวจสอบก็ยิ่งมีความสำคัญเป็นพิเศษ เราคงไม่อยากจะเห็นสื่อมวลชนยุคใหม่มีบทบาทไปในทาง ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของคนกลุ่มเดียว ซึ่งเป็นประโยชน์เฉพาะหน้า หรือเฉพาะตัว แต่ปรารถนาจะ เห็นสื่อมวลชนที่มุ่งรักษาสิทธิและเสรีภาพของคนหลากหลายกลุ่มและหลายความคิดในสังคมอย่างเท่า

เทียบกันอันเป็นแก่นของวัฒนธรรมประชาธิปไตย (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2541: 97)อ้างถึงใน (สิขเรศ ศิราภานต์, 2544: 6)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิรพัฒน์ เอ็งโม (2551: บทคัดย่อ) แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิद्यุชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลจากการวิจัยพบว่า 1) สภาพ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานวิद्यุชุมชน ของคณะกรรมการวิद्यุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1.1) สภาพการดำเนินงานวิद्यุชุมชนของคณะกรรมการวิद्यุชุมชนในเขตของพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มาจากบุคคลในท้องถิ่นและมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าร่วมดำเนินการงบประมาณส่วนใหญ่มาจากการสนับสนุนในภาคเอกชน โดยมีรัฐให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารเป็นสำคัญ 1.2) ปัญหาการดำเนินงานวิद्यุชุมชนของคณะกรรมการวิद्यุชุมชนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ คณะกรรมการขาดความรู้ความชำนาญ การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม 1.3) ความต้องการการดำเนินงานของคณะกรรมการวิद्यุชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการคณะกรรมการที่มีความรู้ความชำนาญ การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม 2) พฤติกรรมการเปิดรับฟังวิद्यุชุมชน ความพึงพอใจและความต้องการเกี่ยวกับวิद्यุชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2.1) พฤติกรรมการเปิดรับฟังวิद्यุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนมีการเปิดรับฟังวิद्यุชุมชนในช่วงเวลา 19.01 – 21.00 น. โดยมีการรับฟังมาก คือ ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ และมีช่วงเวลาในการรับฟังโดยเฉลี่ย 1- 2 ชั่วโมง เนื้อหาที่ประชาชนนิยมฟังมากที่สุด ได้แก่ รายการบันเทิง เน้นสาระสลับบันเทิง และประชาชนส่วนใหญ่นิยมโทรศัพท์เพื่อขอเพลงและแนะนำรายการ 2.2) ความพึงพอใจเกี่ยวกับวิद्यุชุมชน พบว่าในภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ รายการบันเทิง การใช้ภาษาในการจัดรายการของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์วิद्यุชุมชน รูปแบบการนำเสนอรายการของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์วิद्यุชุมชน และการปฏิสัมพันธ์ การพูดคุยสนทนา 2.3) ความต้องการเกี่ยวกับวิद्यุชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าในภาพรวมมีความต้องการในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการให้มีรายการบันเทิง ความต้องการรูปแบบของรายการประเภทสาระสลับบันเทิง มีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการโฆษณาในช่วงท้ายรายการ และมีความต้องการให้มีการเสนอรายการเกี่ยวกับท้องถิ่นโดยเฉลี่ยวันละ 1-2 ชั่วโมง 3) แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิद्यุชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 3.1) การให้

บุคคลในท้องถิ่น และส่วนราชการเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการวิทยุชุมชนโดยมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชน การสร้างความสมานฉันท์ในการจัดตั้งกลุ่มและดำเนินงานร่วมกันของคลื่นสถานีวิทยุชุมชน 3.2) การเพิ่มช่วงเวลาการขายโฆษณาตามกรอบกฎหมายจากเดิม 3 นาที เป็น 6 นาที การจัดทำโครงการเสนอขออนุญาตจากภาครัฐ/เอกชน การให้ตัวแทนชุมชนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนเข้ามาร่วมในการดำเนินกิจกรรมและจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินกิจกรรม 3.3) การกำหนดขนาดของเครื่องรับ-ส่งสัญญาณใน กำลังส่ง 30 วัตต์ เสริมความสูงไม่เกิน 30 เมตร และ กำลังส่งครอบคลุมรัศมีไม่เกิน 15 กิโลเมตร พร้อมจัดศูนย์ซ่อมอุปกรณ์ และการบำรุงรักษาโดยเจ้าหน้าที่ของวิทยุชุมชน 3.4) การจัดสรรเวลาในการแบ่งช่วงระยะเวลาให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการและมีส่วนร่วมในการดูแล การจัดทำแผนนโยบาย การดำเนินงาน การสร้างแผนการปฏิบัติงานโดยให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมเสนอ 3.5) การเพิ่มบทบาทภาครัฐ ในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการของวิทยุชุมชน การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์วิทยุชุมชนในภาคเอกชน และชุมชน

วีรพล สุทธอรธ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านฐานะสื่อของชุมชน ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรมและโดยรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานของการศึกษา ส่วนประชาชนที่มีความแตกต่างกันทางด้านอายุ การศึกษา และรายได้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะพบว่าสาเหตุที่ทำให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สามารถอยู่ในระดับมากหรือดีมากได้ เพราะว่าวิทยุชุมชนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการคือยังขาดองค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนเข้ามารับผิดชอบในการกำกับควบคุมดูแลและจัดสรรคลื่นความถี่ จนก่อให้เกิดมีการจัดตั้งวิทยุที่ไม่ตรงกับหลักการของวิทยุชุมชนขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการใช้วัสดุอุปกรณ์ของเครื่องส่งคลื่นความถี่ที่ไม่ได้มาตรฐานและมีการกำหนดความถี่ขึ้นเอง ส่งผลให้เกิดการรบกวนของคลื่นความถี่วิทยุและมีการใช้ความถี่ทับซ้อนนอกจากนี้ผู้ประกาศและนักจัดรายการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาและเทคนิคของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงที่แท้จริง ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนในชุมชน นอกจากนี้วิทยุ

ชุมชนยังมีการหารายได้จาก การโฆษณาและบริการธุรกิจซึ่งขัดต่อบทบาทหน้าที่และหลักปรัชญาของวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง

บุษบา หินเชาว์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนตำบลหัวรอ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า สภาพสังคมของตำบลหัวรอส่วนใหญ่เป็นสังคมแบบชนบท ยกเว้นบางชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนเมือง ผู้ที่รับฟังรายการวิทยุชุมชนส่วนมากเป็นเพศหญิงมีช่วงอายุ 21-50 ปีจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นนักศึกษา แม่บ้านและข้าราชการ บำนาญมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนมากฟังวิทยุชุมชนที่บ้านในช่วงเย็น ประชาชนตำบลหัวรอมีความเห็นว่าวิทยุชุมชน FM 100.25 MHz มีรูปแบบและเนื้อหาที่น่าสนใจและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม ผู้ดำเนินรายการมีความรู้ในเรื่องที่ดำเนินรายการเป็นอย่างดี มีอัธยาศัยดีและเป็นกันเองกับผู้ฟัง เนื้อหารายการประกอบด้วย การให้ข้อมูลข่าวสารของท้องถิ่นและความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม เนื้อหายืดหยุ่นไม่ตายตัว มีรูปแบบที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยมากใช้รูปแบบการพูดคุยสลับกับการเปิดเพลงและรายการข่าว ประชาชนเห็นว่า รายการวิทยุชุมชนสามารถสร้างความสัมพันธ์ให้กับชุมชน และเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพ ปัจจัยในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชน คือผู้ฟังรายการ ผู้จัดการรายการ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้จัดการ คณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนตำบลหัวรอ กฎและระเบียบของวิทยุชุมชนตำบลหัวรอ การศึกษากระบวนการบริหารงาน พบว่าใช้วิธีดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม มีการดำเนินการภายใต้กฎและระเบียบของวิทยุชุมชน ส่วนการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ฟังก็เพื่อแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ แจ้งข่าวสาร ขอความช่วยเหลือ ร้องเรียน/ร้องทุกข์ และเพื่อระบายความอัดอั้นใจตามลำดับ โดยใช้วิธีโทรศัพท์ ส่งจดหมาย และเดินทางมาด้วยตนเองที่สถานีวิทยุ ตามลำดับ

สร้อยศรี สมนศรีรัตน์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุเสียงชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี เป็นสถานีวิทยุชุมชนแห่งแรกที่ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในประเทศไทย เมื่อปี 2544 ด้วยเงินกองทุนที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาสังคม (SIF) โดยมีชาวบ้านในชุมชนร่วมกันก่อตั้ง บริหาร และเป็นเจ้าของ ปัจจุบันสถานีตั้งอยู่ที่ไร้งันทรส์ส่องรัศมี เลขที่ 103 หมู่ 2 ต.ท่ามะขาม จ.กาญจนบุรี ทำการออกอากาศโดยใช้คลื่นความถี่ระบบ F.M.100.75 MHz ตั้งแต่เวลา 06.30 – 19.00 น. รวมทั้ง เผยแพร่ผ่านทางอินเทอร์เน็ต www.thailandkid.com การบริหารจัดการสถานีวิทยุเสียงชุมชนกาญจนบุรี มีการบริหารจัดการโดยตัวแทนของชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสื่อ มารวมตัวกันเป็นกลุ่มปฏิรูปสื่อภาคประชาชน มีโครงสร้างการบริหารจัดการตามขั้นตอนของการดำเนินงาน กล่าวคือ คณะกรรมการของสถานีประกอบด้วย ตัวแทนชาวบ้านจากกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง กลยุทธ์

และมาตรการในการปรับปรุงพัฒนารายการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลอดจนจัดทำรูปแบบผังรายการของสถานี รวมทั้ง ดำเนินการพิจารณาคัดเลือกผู้ดำเนินรายการจากชาวบ้านกลุ่มต่างๆ ที่สนใจเป็นอาสาสมัครเข้ามาจัดรายการ ต่อมาคณะกรรมการสถานีฯ ได้จัดทำโครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการสถานีฯ ใหม่ ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ด้วยการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของกรรมการออกเป็นฝ่ายต่างๆ จำนวน 7 ฝ่าย คือฝ่ายกิจกรรมระดมทุน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายพัฒนาผังรายการ ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายติดตามและประเมินผล และฝ่ายกิจกรรม สำหรับหลักที่ใช้ในการบริหารจัดการ คือ ใช้หลักการประชาธิปไตย หลักการมีส่วนร่วม และหลักการบริหารอย่างเป็นอิสระปราศจากการครอบงำของอิทธิพลใดๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายที่แท้จริงของวิทยุชุมชน ส่วนการศึกษาเรื่อง เครือข่ายในการดำเนินการของสถานีวิทยุเสียงชุมชนกาญจนบุรี พบว่า มีการวางแผนในการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่ก่อนที่จะมีการก่อตั้งสถานีได้มีการลงพื้นที่จัดเวทีเสวนาเพื่อสร้างการเรียนรู้ตามชุมชนต่างๆ ของ 13 อำเภอ ในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการสร้างเครือข่ายแบบแนวร่วมในการทำงานของกลุ่มปฏิรูปสื่อฯ และเมื่อมีการจัดตั้งสถานีฯ ได้มีการสร้างเครือข่ายที่เป็นแนวร่วมในระดับประเทศ จากกลุ่มองค์กร ตัวแทนภาคประชาชนจากทั่วประเทศ เพื่อช่วยกันผลักดันให้เกิดการยอมรับสิทธิของประชาชนในการเป็นเจ้าของสื่อ เมื่อดำเนินการในระดับนโยบายและปฏิบัติการจนเกิดความเข้มแข็งแล้ว จึงได้ขยายเครือข่ายทางแนวความคิดและการดำเนินงานออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียงภายในจังหวัดที่มีความพร้อมในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน เพื่อให้บริการแก่ชาวบ้านในชุมชนของตนเอง รวมทั้งยังเน้นการสร้างเครือข่ายในกลุ่มเยาวชนภายในท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้จัดรายการในปัจจุบันของสถานีมีอายุค่อนข้างมาก การฝึกหัดให้เข้ามาเรียนรู้ มาบริหารจัดการสามารถทำได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีใหม่ ซึ่งทางคณะกรรมการจึงได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับสถานีในอนาคต ด้วยการเปิดให้เยาวชนได้เข้ามาฝึกฝนและเรียนรู้ นอกจากนั้น การศึกษาในประเด็นของ กลยุทธ์ที่สถานีวิทยุเสียงชุมชนกาญจนบุรี นำมาใช้เพื่อผลักดันให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานี พบว่า มี 3 ลักษณะ คือ

- 1) ใช้การจูงใจเป็นแรงผลักดัน โดยแสดงให้เห็นประโยชน์ของการจัดตั้งสถานีวิทยุของชุมชน ประกอบกับผู้ที่ชักชวนเป็นคนในชุมชนเดียวกัน ทำให้ชาวบ้านสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในสถานี
- 2) เปิดโอกาสให้ทุกๆ คน และทุกๆ กลุ่ม ในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยในการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้ ซึ่งทางคณะกรรมการสถานีฯ จะได้จัดสรรเวลาที่แน่นอนให้ตามกับผู้เข้าร่วมสามารถมาร่วมในการดำเนินงานของสถานีได้
- 3) เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานี ทั้งมีส่วนร่วมในการจัดรายการ และหรือ เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้รับฟัง ทางสถานีฯ ได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มี

ส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้วยการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อรายการต่างๆ ของสถานีเพื่อจะได้นำไปปรับปรุง ตลอดจนนำเสนอวิธีการ หรือกิจกรรมของสถานีที่จะเป็นต่อชุมชนด้วย ซึ่งก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ดังนั้น จากการศึกษาผู้วิจัยจึงพบว่า การที่ชุมชนมีสถานีวิทยุเป็นของตนเองนั้น สามารถช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากวิทยุกระแสหลักสามารถทำได้เพียงนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ไม่สามารถเจาะจงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนใดชุมชนหนึ่งได้

สิริพร สงบธรรม (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของรายการวิทยุเพื่อชุมชนกับประชาคมสงขลาผลการวิจัยพบว่า รายการวิทยุเพื่อชุมชน มีบทบาทเป็นเครื่องมือในการทำหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ไม่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของผู้รับฟังได้ รายการวิทยุเพื่อชุมชนในจังหวัดสงขลา มีลักษณะตามแนวคิดของวิทยุชุมชน ด้านการเข้าถึงสื่อ แต่ยังมีได้เข้าถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมในระดับรายการ หรือระดับสถานีวิทยุกระจายเสียงเลย ทั้งนี้คงเป็นไปได้ ตามโครงสร้างใหม่ของ มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในอนาคต การศึกษาการก่อเกิดของประชาคมสงขลา พบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีความสำคัญในการก่อเกิดประชาคมสงขลา ในแง่ของการมีกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรม รณรงค์ร่วมกัน การก่อเกิดและคงอยู่อย่างต่อเนื่องของประชาคมสงขลา เกิดจากความเข้มแข็งของกลุ่มบุคคลแกนนำ ได้แก่ นางพรณิภา โสคติพันธุ์ นางอัมพร ศรีประสิทธิ์ นายไพฑูรย์ ศิริรักษ์ ที่มีบทบาทสำคัญ อันเป็นเอกลักษณ์และทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาอย่างแท้จริง

ลิขเรศ ศิราگانต์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทยภายหลังการปฏิรูประบบวิทยุกระจายเสียงตามเจตนารมณ์มาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ทำให้หลายประเทศได้มีการปฏิรูประบบสื่อสารเพื่อตอบสนองสิทธิทางด้านการสื่อสารของประชาชนและประชาชนสามารถเข้ามีส่วนร่วมในกิจการสื่อสารมากยิ่งขึ้น แนวคิดในเรื่องกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนได้เริ่มต้น และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ และมีการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนในรูปแบบวิทยุชุมชนในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ทั้งประเทศในแถบยุโรป สหรัฐอเมริกา อเมริกาใต้ ออสเตรเลีย และโครงการทดลองวิทยุชุมชนของบางประเทศในเอเชีย รูปแบบและแนวทางในการดำเนินการกิจการสถานีจะมีแนวคิดหลักการเบื้องต้นเหมือนกัน คือ ประชาชนเป็นเจ้าของและสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกๆ ระดับ ทั้งการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การกำหนดกรอบนโยบาย มีส่วนร่วมในการผลิตรายการและการดำเนินกิจการของ

สถานี มีวัตถุประสงค์หลักในการบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะและสำหรับในประเทศไทยได้มีโครงการนำร่องหรือการทดลองวิทยุชุมชนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ กรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และจากองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการปฏิรูปกิจการสื่อสารของชาติ ตามเจตนารมณ์มาตรา 40 ถึงแม้ว่าโครงการนำร่องหรือการทดลองดังกล่าวจะไม่ใช้การดำเนินกิจการโดยภาคประชาชนอย่างเต็มรูปแบบและมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการบ้าง แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ และข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาโครงการดังกล่าวจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการสถานีวิทยุภาคประชาชนต่อไป และผลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวคิดหลักในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนที่ถึงประสงค์สำหรับประเทศไทย คือควรดำเนินการโดยยึดหลักการและเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญมาตรา 40 เป็นสถานีวิทยุที่ดำเนินการโดยประชาชน เพื่อประชาชนและเป็นของประชาชน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ในทุกระดับของการดำเนินกิจการ การดำเนินการต้องไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาผลประโยชน์หรือผลกำไร มีความเป็นอิสระปลอดจากการครอบงำและปราศจากการแทรกแซงทั้งจากอำนาจรัฐ กลุ่มอิทธิพลทางการเมือง กลุ่มนายทุน และกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ

สำหรับปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอความคิดเห็นว่า ปัจจัยทางด้านการยอมรับในสิทธิของประชาชนในการใช้คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง ปัจจัยทางด้านโครงสร้างทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นโยบายและแผนการสนับสนุนและพัฒนากิจการวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนจากรัฐบาล และ กสช. ความตื่นตัวทางด้านการใช้สิทธิของประชาชน ตลอดจนทักษะความรู้ความเข้าใจทางด้านการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง เงินทุนและบุคลากร สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนต่อไป

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น คือ ปัญหาจากการขาดความตระหนักรู้และความตื่นตัวทางด้านการใช้สิทธิของประชาชน ทักษะที่ไม่ถูกต้องต่อการปฏิรูปกิจการสื่อสารตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญมาตรา 40 ตลอดจนความขัดแย้งในผลประโยชน์ ปัญหาทางด้านเงินงบประมาณและบุคลากร และข้อถกเถียงเรื่องคำจำกัดความของคำว่า “ภาคประชาชน” และปัญหาอันเนื่องจากการแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง กลุ่มธุรกิจและกลุ่มผลประโยชน์

สำหรับรูปแบบในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิได้นับและให้ความสำคัญกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสถานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนควรเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารสถานี โครงสร้างการบริหารจัดการควรมีความชัดเจน มีความเป็นอิสระ บริหารจัดการอย่างโปร่งใส ควรสร้างกลไกในการประเมินผลโดยให้ประชาชนมี

บทบาทในการตรวจสอบให้การดำเนินกิจการสถานีเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนให้ได้มากที่สุด บุคลากรในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนควรมีลักษณะผสมผสาน กล่าวคือคณะกรรมการบริหารสถานีควรมาจากตัวแทนของประชาชน ทางด้านการปฏิบัติอาจจะมาจากอาสาสมัคร และพนักงานที่ได้รับค่าจ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละสถานี แหล่งที่มีของเงินทุนสำหรับการดำเนินกิจการควรมาจาก “กองทุนพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะ” การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และการระดมทุน การบริจาค การจัดตั้งกองทุนของสถานีเอง รูปแบบเนื้อหาสาระที่น่าเสนอควรมีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารของประชาชน อีกทั้งการนำเสนอรายการต่างๆ ควรมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

ภัทรพร อะโห (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการจัดตั้งวิทยุชุมชนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ก มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม 1) ศิลปินพื้นเมือง 2) ศิลปวัฒนธรรม และ 3) การท่องเที่ยว ส่วนวิทยุชุมชน ข. มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ให้ความบันเทิง 3) ให้คนในชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์กัน และ 4) ไม่ให้โฆษณาสินค้า ส่วนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ค มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) เป็นสื่อของชาวบ้าน 2) เสนอข่าวสารของชุมชน ส่วนวัตถุประสงค์แฝงในการจัดตั้งวิทยุชุมชนพบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ก มีเพื่อใช้เป็นสื่อหนึ่งของศูนย์ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ส่วนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนอีก 2 แห่ง ไม่มีวัตถุประสงค์แฝงในการจัดตั้งวิทยุชุมชน

ปัญหาในการจัดตั้งและดำเนินการด้านการเมือง พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ทั้ง 3 แห่ง มีปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมาย และต้องการดำเนินการให้ถูกต้องกฎหมาย ในส่วนของการแทรกแซงสื่อเกิดขึ้นเฉพาะบางรายการที่มีการออกอากาศวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

ปัญหาในการจัดตั้งและดำเนินการด้านเศรษฐกิจ พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ก และจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ข ไม่มีปัญหาเพราะใช้งบประมาณส่วนตัวและแสวงหางบประมาณจากหลายแหล่ง ขณะที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ค ขาดแคลนงบประมาณ เพราะไม่มีการระดมทุนจากชุมชน

ปัญหาในการจัดตั้งและดำเนินการด้านทรัพยากรบุคคล พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั้ง 3 แห่งขาดแคลนบุคลากรฝ่ายผลิตรายการและผู้ดำเนินรายการที่เป็นกลุ่มศิลปินมักขาดความรับผิดชอบ ส่วนปัญหาด้านแหล่งข้อมูล พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ก และ ค

มีแหล่งข้อมูลด้านเนื้อหาไม่เพียงพอสำหรับการจัดรายการ ส่วนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ข ไม่มีปัญหาเพราะผู้ดำเนินรายการเตรียมเนื้อหาตามความถนัด และความสนใจส่วนตัว

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุชุมชน พบว่า ผู้ดำเนินรายการที่เป็นผู้นำชุมชนขาดทักษะและเทคนิคในการจัดรายการวิทยุ ด้านวันและเวลาในการออกอากาศ พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ก และ ข ออกอากาศทุกวัน ส่วนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ค ไม่มีวันและเวลาออกอากาศที่แน่นอน ด้านรูปแบบรายการ พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั้ง 3 แห่งมีความแตกต่างกันและเนื้อหารายการส่วนใหญ่เป็นการให้ความบันเทิง ส่วนความชัดเจนในการรับฟังมีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ข และ ค พบปัญหาเกี่ยวกับกำลังส่ง และระดับเสียงที่ไม่สม่ำเสมอ

วีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยเชิงโครงสร้างของสถานีวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ” ผลการวิจัยพบว่า สถานีวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโครงสร้างสถานีวิทยุเป็นระบบผสม ระหว่างระบบรัฐกับระบบทวิภาค ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการข่าว รายการโฆษณา และรายการเพลง มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริงร้อยละ 37.65 เนื้อหาความบันเทิงร้อยละ 31.70 และเนื้อหาโฆษณาสินค้าและบริการร้อยละ 30.65 ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่เป็นข่าวจากส่วนกลาง (78.22 %)

การศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้าง พบว่า ปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบการควบคุม และระบบตลาด เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสถานีที่มีโครงสร้างเป็นระบบรัฐ กล่าวคือ รัฐเป็นเจ้าของ มีการบริหารจัดการเอง และมีแหล่งรายได้จากงบประมาณแผ่นดินที่มุ่งบริการสาธารณะ มีปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ และระบบการควบคุมกำหนดเนื้อหา ทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการพูดคุย และรายการข่าว ส่วนเนื้อหารายการส่วนใหญ่เป็นข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริง ในขณะที่สถานีที่มีโครงสร้างเป็นระบบทวิภาค กล่าวคือ รัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ แต่ให้บุคคลภายนอกบริหาร และมีแหล่งรายได้จากการโฆษณาสินค้าและบริการที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ มีปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบควบคุม และระบบตลาด กำหนดรูปแบบและเนื้อหา ทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการโฆษณา ส่วนเนื้อหารายการส่วนใหญ่เป็นโฆษณาสินค้าและบริการ

จากการศึกษาพบว่า ไม่ว่าสถานีวิทยุท้องถิ่นจะมีโครงสร้างในลักษณะใดก็ตาม รูปแบบและเนื้อหารายการมีการกระจุกตัว ขาดความสมดุล และไม่มีความเป็นท้องถิ่น

วีระวรรณ ยังกิจการ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา รายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน ผลการศึกษา พบว่ารูปแบบรายการของรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน เป็นรูปแบบนิตยสารทางอากาศและรูปแบบรายการสัญจร เนื้อหารายการเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารท้องถิ่น ให้ความรู้ด้านการเกษตร การประกอบอาชีพ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น กฎหมาย เศรษฐกิจ ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายในสถานี่ คือ นโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ งบประมาณและบุคลากรของสถานี่ 2) ปัจจัยภายนอกสถานี่ คือ ภูมิประเทศ ประชากร วัฒนธรรม อาชีพ ศาสนา เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม วิถีชีวิต การรวมกลุ่ม

การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการโดยการโทรศัพท์ ส่งจดหมาย บอกผ่านผู้ดำเนินรายการเข้ามาในรายการ และในฐานะผู้ผลิตในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดประเด็นเนื้อหาประจำวัน จนถึงการผลิตรายการและออกอากาศ ส่วนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารรายการวิทยุชุมชนนั้น คณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านเป็นผู้กำหนดให้สมาชิกดำเนินรายการภายใต้กรอบของคณะกรรมการบริหารชมรมที่ตั้งไว้

การมีส่วนร่วมในค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชน พบว่า รูปแบบและเนื้อหาที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบัน ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดน่านแล้ว แต่วิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนนั้น ประชาชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตั้งคณะกรรมการ หางบประมาณ หาสถานที่ตั้ง โดยการมีตัวแทนของแต่ละชุมชนเข้าร่วมในการบริหารจัดการมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

M.J.R David (1993: 23-36, อ้างถึงใน วีระวรรณ ยังกิจการ, 2545: 44-47) ได้ทำการศึกษาโดยการประเมินผลปัจจัยแวดล้อมของการจัดรายการวิทยุชุมชนในเอเชีย พบว่า ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่มีระบบการกระจายเสียงตามแบบตะวันตก โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ระบบการกระจายเสียงมีการควบคุมดูแลแบบรวมศูนย์ มีรัฐบาลควบคุมโดยอยู่ภายใต้กรม กระทรวงในความรับผิดชอบของรัฐมนตรี
2. ระบบการกระจายเสียงแบบรวมศูนย์ แต่มีความเป็นอิสระ หรือกึ่งอิสระ เป็นลักษณะองค์กรหนึ่ง ได้รับการจัดตั้งจากรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีรับผิดชอบ
3. ระบบที่เป็นอิสระ ควบคุมตนเอง อาจจะมีบริษัท ห้างร้านเป็นเจ้าของและดำเนินงานเพื่อหวังผลกำไร

ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่จะควบคุมระบบวิทยุด้วยข้อ 1 และ 2 เป็นส่วนใหญ่ และเป็นองค์กรที่นำเสนอแต่เรื่องราวของรัฐบาลที่นำไปสู่ประชาชนผู้ไม่สนใจในการตัดสินใจ หรือ มีปฏิกิริยาตอบกลับไม่ได้

เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เกิดประเทศในโลกที่สาม ที่ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีการพัฒนาตัวเอง จึงใช้การสื่อสารเข้าไปพัฒนาคนในระดับรากหญ้า

M.J.R David ได้กำหนดกรอบแนวคิดของสื่อวิทยุที่มีส่วนในการเข้าไปพัฒนาคน ท้องถิ่นไว้ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดและปรัชญากระบวนการสื่อสารในชุมชน

World Association of Community Radio Broadcaster ได้นิยามความหมายของวิทยุชุมชนไว้ว่า

“วิทยุชุมชนเป็นรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงสังคม วิทยุชุมชนยังเป็นการสื่อสารแบบประชาธิปไตยที่ให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิทยุเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตตามบริบททางสังคม” ทั้งนี้ M.J.R David ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า วิทยุชุมชนเป็นการส่งกระจายเสียงคลื่นสั้นเพื่อครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังเฉพาะพื้นที่เท่านั้น เพื่อเพิ่มโอกาสและความเป็นไปได้ในการเข้าถึงสื่อ การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการของประชาชน

รูปแบบรายการวิทยุชุมชนจะแตกต่างจากวิทยุกระจายเสียงทั่วไปที่วิทยุชุมชนเน้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม ร่วมแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ที่คนในท้องถิ่นให้ความสนใจ โดยแบ่งประเภทรายการของวิทยุชุมชนตามการนำเสนอของเรื่อง ดังนี้

1.1 เป็นเรื่องราวที่เพิ่งเกิดขึ้นของปัญหาต่างๆ ในชุมชน เช่น การขายข้าวเปลือก ในช่วงฤดูเพาะปลูก

1.2 เป็นเรื่องราวที่น่าเอาอย่าง หรือเรื่องน่ายกย่อง เช่น เกษตรกรตัวอย่าง มีวิธีการปลูกพืชอย่างไรให้ได้ผลดี

1.3 การอธิบายบริบททางสังคม สภาพแวดล้อมที่เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.4 วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของชุมชน

1.5 การแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาของชาวนา

2. รูปแบบรายการวิทยุชุมชน

รูปแบบรายการของเอเชียมีมากมายหลายรูปแบบ แต่ที่เป็นหลักการทั่วไปมี 2 ประเภท คือ

2.1 เป็นรูปแบบรายการที่ผู้ผลิตรายการจะต้องออกไปทำรายการนอกสถานที่ และผลิตรายการโดยใช้สถานีในท้องถิ่นนั้นจัดรายการและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนและถ่ายทอดออกมายังเครือข่ายแม่ของระบบวิทยุของประเทศ รูปแบบนี้มีอยู่ในประเทศอินเดีย อินโดนีเซีย ปาปัวนิวกินี

2.2 วิทยุชุมชนที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ มีสถานีวิทยุอยู่ในพื้นที่ที่มีผู้ฟังในระยะใกล้เคียง สถานีเป็นรูปแบบรายการเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตท้องถิ่นมีคลื่นเป็นของตัวเอง บริหารงบประมาณเองด้วยต้นทุนต่ำ ทำขึ้นเองเฉพาะชุมชนเล็กๆ

3. ปัญหาและข้อจำกัดของวิทยุชุมชน

การก่อตั้งวิทยุชุมชนขึ้นมาเป็นการเผชิญปัญหามากมาย แยกได้เป็นปัญหาทางการเมือง นโยบาย การบริหาร ความชำนาญ และงบประมาณ

3.1 ข้อจำกัดทางการเมือง รัฐบาลโดยส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมระบบการสื่อสาร เพราะมันหมายถึง ความมั่นคงในตำแหน่ง รายการวิทยุชุมชนหัวใจหลักเลย คือ การเข้าถึงสื่อ การมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการด้วยตนเอง จึงทำให้รายการวิทยุสามารถฉีกกำลังภายในชุมชนให้ลุกขึ้นมามีปากมีเสียงตอบโต้ นโยบายของรัฐบาล หรือสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ ผู้นำทางการเมืองจึงไม่ต้องการให้เกิดการวิจารณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อตำแหน่งในรัฐบาลของพวกเขาได้

3.2 ข้อจำกัดทางด้านนโยบาย โดยส่วนมากวิทยุชุมชนจะอยู่ภายใต้การดูแลของระบบการสื่อสารใหญ่ของประเทศ จึงทำให้การบริหารมาจากส่วนกลางในลักษณะรวมศูนย์ วิทยุชุมชนจึงยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากการบริหารจากส่วนกลางไม่กำหนดนโยบายลงไปสู่ชุมชนท้องถิ่น นโยบายของรัฐบาลอาจจะไม่อยู่ในหลักการของวิทยุท้องถิ่นนั้น ทั้งยังก่อให้เกิดการขัดแย้งขึ้นได้อีกด้วย Librero ยังกล่าวว่าวิทยุชุมชนมีความเสี่ยงถ้าหากจะนำมาตั้งยังท้องถิ่นและเป็นไปได้ยาก

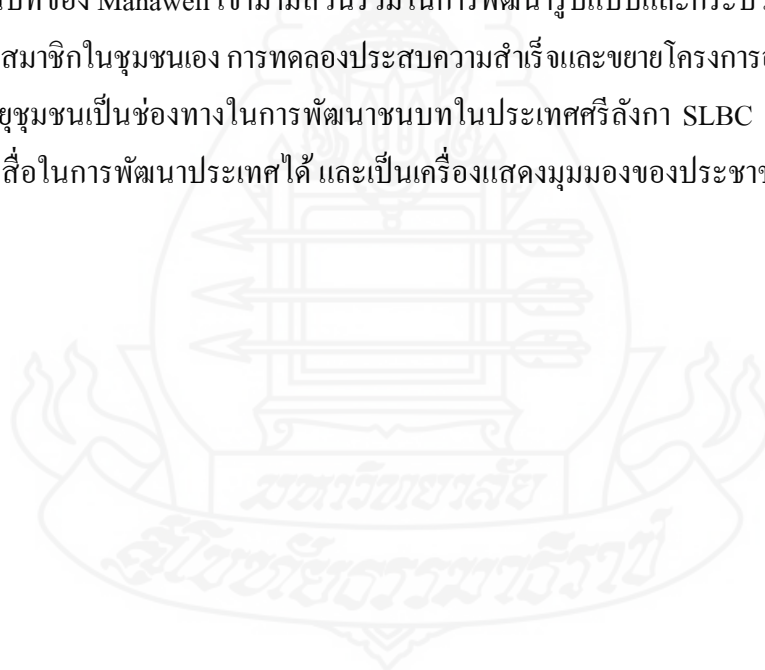
3.3 ข้อจำกัดเรื่องความชำนาญ ข้อจำกัดของนักจัดรายการก็เป็นปัญหาหนึ่งของรายการวิทยุชุมชน ที่เจ้าหน้าที่กระจายเสียงโดยส่วนใหญ่มีความชำนาญในการจัดรายการเพื่อคนกลุ่มใหญ่ จึงทำให้เลือกนำเสนอรูปแบบรายการตามที่ตัวเองถนัด ถ้าหากให้ประชาชนเข้าไปร่วมจัดรายการด้วย นักจัดรายการเดิมจะทำให้ตัวเองรู้สึกสูญเสียการควบคุม ไม่มีอิสระ เพราะต้องเปลี่ยนแปลงการทำงานเพื่อให้เป็นไปตามหลักการวิทยุกระจายเสียงชุมชน

ในด้านของช่างเทคนิคก็จะรู้สึกไม่สะดวกสบายที่ต้องมาใช้อุปกรณ์ต้นทุนต่ำ จึงทำให้รายการวิทยุชุมชนจะต้องเกิดจากความร่วมมือของหลายๆ ฝ่าย หลายสถาบัน ถ้าหากหน่วยงานที่ดูแลการสื่อสารไม่ให้ความร่วมมือ วิทยุชุมชนก็จะไม่เกิดขึ้น

3.4 ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ ในประเทศที่ยากจนระบบการสื่อสารก็จะไม่ได้รับการดูแลให้มีประสิทธิภาพ เพราะไม่มีเงินสนับสนุน วิทยุชุมชนจึงไม่เน้นการใช้เครื่องมือสื่อสารที่มีราคาแพง ใช้อาสาสมัครในชุมชน เสนอให้ใช้คลื่นฟรี และหางบประมาณจากหน่วยงานอื่น และประสานความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

จากตัวอย่างการประเมินผลงานการดำเนินงานวิทยุชุมชนในเอเชีย ของ M.J.R David ซึ่งได้ทำการศึกษาเอาไว้เป็นแนวทางเบื้องต้นเพื่อทำการทดลองจัดรายการวิทยุชุมชน Mahaweli ในประเทศศรีลังกา ร่วมกับองค์กร Unesco และสถาบัน DANIDA ออกอากาศตั้งแต่ปี 1981

จุดประสงค์หลักของโครงการก็เพื่อเป็นการเตรียมช่องทางเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังในชนบทของ Mahaweli เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการการบริหารในชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนเอง การทดลองประสบความสำเร็จและขยายโครงการออกไปอีกหลายส่วนเพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการพัฒนาชนบทในประเทศศรีลังกา SLBC เห็นว่าวิทยุสามารถเข้าไปเป็นสื่อในการพัฒนาประเทศได้ และเป็นเครื่องแสดงมุมมองของประชาชนได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ที่ส่งผลด้านการเมือง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมกับ การวิจัยเชิงปริมาณ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึง บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็น อุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ที่ส่งผลทางการเมือง โดยกำหนดกรอบแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กรณีใช้แบบสอบถาม (การวิจัยเชิงปริมาณ)

1.1.1 ประชากรในทำการวิจัยนี้ ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานี วิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ฟัง จำนวน 220 คน โดยใช้วิธี เลือกสุ่มแบบเจาะจงจากผู้ฟังทั้ง 11 อำเภอๆ ละ 20 คน

1.2 กรณีใช้แบบสัมภาษณ์ (การวิจัยเชิงคุณภาพ)

1.2.1 ประชากรในทำการวิจัยนี้ ได้แก่ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานี วิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิद्यุชุมชน ในจังหวัดกำแพงเพชร สุ่มโดยวิธีเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ประกอบด้วย ประชาชนผู้รับฟัง 5 คน ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร ผู้บริหารสถานีวิद्यุชุมชนหรือผู้รับทราบการดำเนินงานของ สถานีวิद्यุชุมชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร 5 คน จากการจัดกลุ่มวิद्यุชุมชนผู้เป็นเจ้าของสถานีที่มี

ธุรกิจเคเบิลทีวี 1 คน กลุ่มเป็นเจ้าของธุรกิจเอกชนทั่วไป 3 คน กลุ่มวัดและโรงเรียน 1 คน นักการเมืองระดับท้องถิ่น (สจ.) 11 คน โดยเลือกจากสมาชิกสภาจังหวัดอำเภอละ 1 คน ดังนี้

1) ประชาชนผู้รับฟัง 5 คน

(1) นายรุ่งฤทธิ์ สุขสุวรรณ ประชาชนผู้รับฟังวิทยุชุมชนในจังหวัด
กำแพงเพชร

(2) นางวานิสรา วันดีทวีทรัพย์ ประชาชนผู้รับฟังวิทยุชุมชนในจังหวัด
กำแพงเพชร

(3) นางสาวสุภาพรณี สีประเสริฐ ประชาชนผู้รับฟังวิทยุชุมชนในจังหวัด
กำแพงเพชร

(4) นางสาวบุญสิน เลขาโชค ประชาชนผู้รับฟังวิทยุชุมชนในจังหวัด
กำแพงเพชร

(5) นางปวีธรา เขียวสุบิน ประชาชนผู้รับฟังวิทยุชุมชนในจังหวัด
กำแพงเพชร

2) ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร

(1) นายภวัต ศรีสมบูรณ์ ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร

3) ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนหรือผู้รับทราบการดำเนินงานของสถานีวิทยุ
ชุมชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร 5 คน

(1) นางมัทริยา มีอุสาห์ หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนคลองขุนวัง
ตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

(2) นางสาวจุรีรัตน์ สุขแก้ว หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนคนสลกบาตร
ตำบลสลกบาตร อำเภอสลกบาตร จังหวัดกำแพงเพชร

(3) นายสำราญ กองสิน หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนคลองลานพัฒนา
ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

(4) นายสงคราม แก้วสีรัง หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนบึงสามัคคี ตำบล
บึงสามัคคี กิ่งอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

(5) นายโสภี ขำอิ่ง หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนไทรงาม ตำบลมหาชัย
อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

4) ผู้เป็นเจ้าของสถานีที่มีธุรกิจเคเบิลทีวี 1 คน

(1) นายเสรี อารยะสัมพันธ์ หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนทิพย์เคเบิลทีวี
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

5) กลุ่มเป็นเจ้าของธุรกิจเอกชนทั่วไป 3 คน

- (1) นายศรีสิน อินทะชัย หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนคนคลองลาน
(ร้านคูนั่งฟังเพลง) ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
- (2) นายวัชร ประสาทเกษการณ์ หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชน
ปางศิลาทอง ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร
- (3) นายสมชาย วิมลจิตรสอาด หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนบ้านท่ามะเจือ
ตำบลท่ามะเจือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

6) นักการเมืองระดับท้องถิ่น (สจ.) 11 คน

- (1) สจ.อนันต์ เดชศรี สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอเมือง
- (2) สจ.วุฒิชัย สมชัยมงคล สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
ขาณุวรลักษบุรี
- (3) สจ.พุกธา เชียงสีทอง สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
คลองขลุง
- (4) สจ.เรวัตร์ อินทพงษ์ สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
พรานกระต่าย
- (5) สจ.สารัตน์ ตั้งเขตการ สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
ไทรงาม
- (6) สจ.วรเชษฐ์ ศุภกิจเจริญ สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
ลานกระบือ
- (7) สจ.บรรจง รุณยูทธ สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
คลองลาน
- (8) สจ.จ้านงค์ แก้วทองดี สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
ปางศิลาทอง
- (9) สจ.ฉลิษฐ์ ปัญญาสันติสุข สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
ทรายทองวัฒนา
- (10) สจ.สุนันทา พัฒนศักดิ์ภิญโญ สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขต
อำเภอบึงสามัคคี
- (11) สจ.ฉงน ไทยพาท สมาชิกสภาจังหวัดกำแพงเพชรเขตอำเภอ
โกสัมพีนคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมืองใน ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจัดทำเครื่องมือในการวิจัย 2 วิธี ได้แก่

2.1 แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่ง ออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 บทบาทของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือมีลักษณะ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่สนับสนุนวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรควิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ขั้นตอนและการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เป็นแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ มีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดนิยามศัพท์และขอบเขตของเนื้อหา และศึกษารายละเอียดของตัวแปร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. ดำเนินการร่างแบบสอบถาม โดยนำประเด็นที่ได้ศึกษามาจัดเป็นหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับแนวคิด
4. นำเสนอแบบสอบถามต่อประธานที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาปรับปรุงและแก้ไข
5. นำแบบสอบถามวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ย 0.5 ขึ้นไปพร้อมกับปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของประธานและกรรมการวิทยานิพนธ์
6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) ในกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อพิจารณาความชัดเจนของแบบสอบถาม
7. ปรับปรุงแบบสอบถามและนำเสนอประธานและกรรมการวิทยานิพนธ์
8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.2 แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีข้อคำถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ลักษณะเครื่องมือมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรควิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ลักษณะเครื่องมือมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด

ขั้นตอนและการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ มีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ศึกษา
2. นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอประธานและกรรมการวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุง
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 กรณีใช้แบบสอบถาม

3.1.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือเพื่อไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.2 ก่อนนำแบบสอบถามลงพื้นที่ตามจุดต่างๆ โดยจะใช้ทีมงานช่วยในการแจกแบบสอบถาม จะมีการชี้แจงแนะนำเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยและการตอบคำถามอย่างละเอียดทุกครั้ง

3.1.3 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลในพื้นที่สถานีวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี จำนวน 220 ชุด

3.1.4 นำแบบสอบถามที่ได้คืนจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเพื่อมาตรวจสอบหาความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม โดยเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.5 นำแบบสอบถามที่ได้ไปตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ข้อมูล โดยลงรหัสข้อมูลเพื่อเตรียมไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2 แบบสัมภาษณ์

3.2.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชถึงกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพื่อหาบทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง

3.2.2 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จัดทำขึ้นเอง พร้อมหนังสือจากงานประสานงานจากบัณฑิตศึกษาไปให้กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 27 ท่าน และนัดหมายเพื่อการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยวิธีแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ

4.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
คะแนนเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
คะแนนเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
คะแนนเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
คะแนนเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
คะแนนเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
คะแนนเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรควิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
คะแนนเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
คะแนนเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.2 แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นบทบาทของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ที่สุด โดยวิธีการนำเสนอผลในการนำเสนอความเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ในแต่ละข้อคำถาม ผู้ศึกษา ใช้วิธีพิจารณานำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analytical) และเรียงความ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษา เรื่องบทบาททางการเมืองของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษา แบ่งการนำเสนอเป็น 5 ตอน ดังนี้

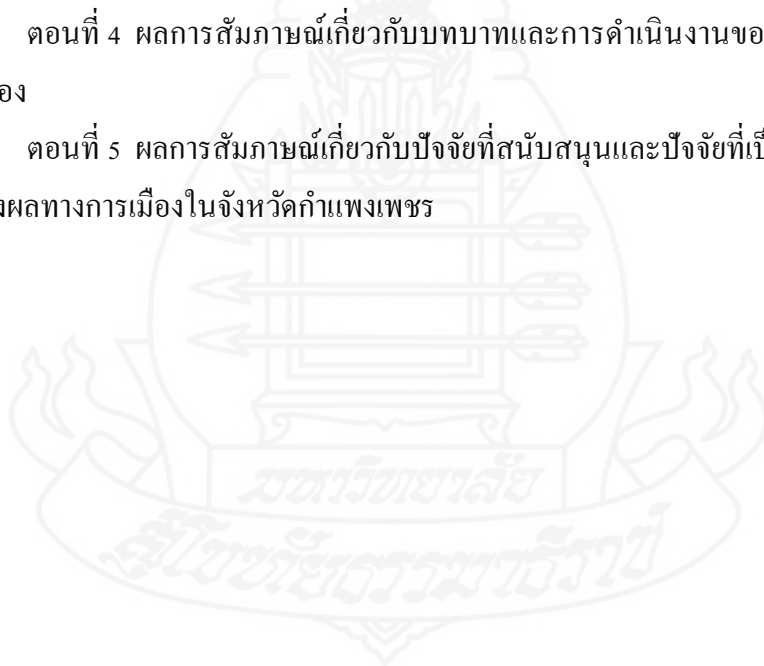
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

ตอนที่ 5 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 สถานภาพทั่วไปของลักษณะประชากร

ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละของสถานภาพทั่วไปของลักษณะประชากร

สถานภาพทั่วไป	N = 220	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	154	70.00
หญิง	66	30.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	7	3.20
30 – 40 ปี	67	30.50
41 – 50 ปี	88	40.00
51 – 60 ปี	58	26.40
61 ปีขึ้นไป	0	0
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	0	0
ประถมต้น	52	23.60
ประถมปลาย	51	23.20
มัธยมต้น	71	32.30
มัธยมปลาย / ปวช.	45	20.50
อนุปริญญา / ปวส.	0	0
ปริญญาตรี	1	0.50
ปริญญาโท	0	0
อื่นๆ	0	0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สถานภาพทั่วไป	N = 220	
	จำนวน	ร้อยละ
4. อาชีพ		
รับจ้าง	41	18.60
พนักงานบริษัท	6	2.70
เกษตรกร / ชาวไร่ / ชาวนา	142	64.50
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ / พนักงานรัฐ	12	5.50
นักเรียน / นักศึกษา	3	1.40
ค้าขาย	13	5.90
อื่นๆ	3	1.40
5. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	84	38.20
สูงกว่า 5,000 บาท	136	61.80

จากตารางที่ 4.1 แสดงว่า สถานภาพทั่วไปของลักษณะประชากร เป็นเพศชาย ร้อยละ 70.00 เพศหญิง ร้อยละ 30.00 อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 40.00 อายุ 21 – 40 ร้อยละ 30.50 อายุ 51 -60 ปี ร้อยละ 26.40 อายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 3.20 ส่วนระดับการศึกษา มัธยมต้น ร้อยละ 32.30 ประถมต้น ร้อยละ 23.60 ประถมปลาย ร้อยละ 23.20 มัธยมปลาย/ปวช. ร้อยละ 20.50 และปริญญาตรี ร้อยละ 0.5 ส่วนอาชีพ เกษตร/ชาวไร่/ชาวนา ร้อยละ 64.50 รับจ้าง ร้อยละ 18.60 ค้าขาย ร้อยละ 5.9 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานรัฐ ร้อยละ 5.50 พนักงานบริษัท ร้อยละ 2.7 และนักเรียน นักศึกษา อื่นๆ ร้อยละ 1.40 รายได้ต่อเดือน สูงกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 61.80 และต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 38.20

1.2 สถานภาพการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน ร้อยละของสถานภาพการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน

สถานภาพการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน	N = 220	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะเวลาในการฟังรายการวิทยุชุมชนต่อวัน		
1 – 15 นาที	36	16.40
16 – 30 นาที	54	24.50
31 – 45 นาที	29	13.20
46 – 60 นาที	39	17.70
มากกว่า 60 นาที	62	28.20
อื่นๆ	0	0
2. สถานที่ใดที่ท่านฟังรายการวิทยุชุมชนเป็นประจำ		
มากที่สุด		
ที่บ้าน	178	80.90
ที่ทำงาน	5	2.30
ขณะเดินทาง	33	15.00
อื่นๆ	4	1.80

จากตารางที่ 3 แสดงว่า สถานภาพการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน มีระยะเวลาในการฟังรายการวิทยุชุมชนต่อวัน มากกว่า 60 นาที ร้อยละ 28.20 16 – 30 นาที ร้อยละ 24.50 46 – 60 นาที ร้อยละ 17.70 1 - 15 นาที ร้อยละ 16.40 และ 31 – 45 นาที ร้อยละ 13.20 ส่วนสถานที่ที่ฟังรายการวิทยุชุมชนเป็นประจำ ได้แก่ ที่บ้าน ร้อยละ 80.90 ขณะเดินทาง ร้อยละ 15.00 ที่ทำงาน ร้อยละ 2.30 และอื่นๆ ร้อยละ 1.80

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน ร้อยละของช่วงเวลาในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนในแต่ละวัน

ช่วงเวลาการรับฟัง รายการวิทยุชุมชน	ฟังประจำ		ฟังบางครั้ง		ไม่เคยฟัง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ช่วงเช้า 06.00 – 08.30 น.	146	66.40	67	30.50	7	3.20
2. ช่วงสาย 08.30 – 12.00 น.	25	11.40	187	85.00	8	3.60
3. ช่วงพักกลางวัน 12.00 – 13.00 น.	9	4.10	191	86.80	20	9.10
4. ช่วงบ่าย 13.00 – 16.30 น.	9	4.10	175	79.50	36	16.40
5. ช่วงเย็น 16.30 – 20.00 น.	9	4.10	164	74.50	47	21.40
6. ช่วงกลางคืน 20.00 – 24.00 น.	22	10.00	105	47.70	93	42.30
7. ช่วงดึก 24.00 – 06.00 น.	3	1.40	102	46.40	115	52.30

จากตารางที่ 4.3 แสดงว่า ช่วงเวลาในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนในแต่ละวัน

ฟังประจำ พบว่า ช่วงเช้า 06.00 – 08.30 น. ร้อยละ 66.40 ช่วงสาย 08.30 – 12.00 น. ร้อยละ 11.40 ช่วงกลางคืน 20.00 – 24.00 น. ร้อยละ 10.00 ช่วงพักกลางวัน 12.00 – 13.00 น. ช่วงบ่าย 13.00 – 16.30 น. และช่วงเย็น 16.30 – 20.00 น. ร้อยละ 4.10 และช่วงดึก 24.00 – 06.00 น. ร้อยละ 1.40

ฟังบางครั้ง พบว่า ช่วงพักกลางวัน 12.00 – 13.00 น. ร้อยละ 86.80 ช่วงสาย 08.30 – 12.00 น. ร้อยละ 85.00 ช่วงบ่าย 13.00 – 16.30 น. ร้อยละ 79.50 ช่วงเย็น 16.30 – 20.00 น. ร้อยละ 74.50 ช่วงกลางคืน 20.00 – 24.00 น. ร้อยละ 47.70 ช่วงดึก 24.00 – 06.00 น. ร้อยละ 46.40 และช่วงเช้า 06.00 – 08.30 น. ร้อยละ 30.50 ช่วงกลางคืน 20.00 – 24.00 น. ร้อยละ 42.30 ช่วงเย็น 16.30 – 20.00 น. ร้อยละ 21.40

ไม่เคยฟัง พบว่า ช่วงดึก 24.00 – 06.00 น. ร้อยละ 52.30 ช่วงกลางคืน 20.00 – 24.00 น. ร้อยละ 42.30 ช่วงเย็น 16.30 – 20.00 น. ร้อยละ 21.40 ช่วงบ่าย 13.00 – 16.30 น. ร้อยละ 16.40 ช่วงพักกลางวัน 12.00 – 13.00 น. ร้อยละ 9.10 ช่วงสาย 08.30 – 12.00 น. ร้อยละ 3.60 และช่วงเช้า 06.00 – 08.30 น. ร้อยละ 3.20

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน ร้อยละของปกติท่านชอบฟังรายการจากวิทยุชุมชนประเภทใดมากที่สุด

ประเภทรายการวิทยุชุมชน	จำนวน
1. รายการข่าวสาร	215
2. รายการนำเสนอปัญหา และแก้ปัญหาในชุมชน	156
3. รายการสาระความรู้	184
4. รายการบันเทิง	108
5. อื่นๆ	9

จากตารางที่ 4.4 แสดงว่า ปกติผู้ตอบแบบสอบถามชอบฟังรายการจากวิทยุชุมชนประเภทใดมากที่สุด รายการข่าวสาร จำนวน 215 คน รองลงมา รายการสาระความรู้ จำนวน 184 คน และรายการนำเสนอปัญหาและแก้ปัญหาในชุมชน จำนวน 156 คน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

2.1 บทบาทของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. วิद्यุชุมชนควรมีนโยบายให้การสนับสนุน ส่งเสริม ชุมชนในด้านการเมือง	3.59	0.95	มาก
2. รายการข่าวเป็นรูปแบบและเนื้อหารายการที่เหมาะสมกับการใช้เพื่อส่งเสริมงานด้านการเมือง	3.61	0.97	มาก
3. สถานีวิद्यุชุมชนได้ผลิตรายการหรือให้ความรู้ทางด้านการเมืองแก่ประชาชน	3.94	0.62	มาก
4. สถานีวิद्यุชุมชนผลิตรายการเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย	4.11	0.57	มาก
5. สถานีวิद्यุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบ เช่น การบอกเล่า/วิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง	4.07	0.74	มาก
6. สถานีวิद्यุชุมชนได้นำนโยบายรัฐบาลมาแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบ เช่น การแถลงนโยบาย รัฐบาล ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี ฯลฯ	4.03	0.65	มาก
7. สถานีวิद्यุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางด้านการเมืองเสนอต่อรัฐบาล	3.79	0.75	มาก
8. สถานีวิद्यุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางด้านการเมืองเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่น	3.89	0.80	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
9. สถานีวิทยุชุมชนมีการเลือกข่าวสารการเมืองที่ดี เหมาะสมเพื่อนำเสนอต่อประชาชน	4.13	0.71	มาก
10. สถานีวิทยุชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนิน กิจกรรมทางการเมือง เช่น การแนะนำตัวพรรค การเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง	3.40	0.95	ปานกลาง
11. ในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ควรมีบทบาท ทางด้านการเมือง	3.35	0.99	ปานกลาง
12. ภาคราชการมีส่วนช่วยส่งเสริมในการจัดตั้ง สถานีวิทยุชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย	3.88	0.76	ปานกลาง
13. ผู้ผลิตรายการมีส่วนสนับสนุนวิทยุชุมชนให้ ดำเนินการทางการเมือง	3.34	0.87	ปานกลาง
14. สถานีวิทยุชุมชน ควรมีบทบาทใน ทางการเมือง เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ ประชาชนทราบ	3.91	0.70	มาก
15. การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ท่านเลือกใช้ข้อมูล ของผู้สมัคร จากการรายงานของวิทยุชุมชน	3.18	0.94	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.74	0.45	มาก

จากตารางที่ 4.5 แสดงว่าบทบาทของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนมีการเลือกข่าวสารการเมืองที่ดี เหมาะสมเพื่อนำเสนอต่อประชาชน ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา สถานีวิทยุชุมชนผลิตรายการเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.11$) และสถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบ เช่น การบอกเล่า/วิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ($\bar{X} = 4.07$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ท่านเลือกใช้ข้อมูลของผู้สมัคร จากการรายงานของวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.18$)

2.2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สถานีวิทยุชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อชุมชน	4.24	0.63	มาก
2. เงินเป็นปัจจัยที่ทำให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบความสำเร็จ	3.86	0.74	มาก
3. ผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กรภาครัฐ/เอกชน นักการเมืองมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบความสำเร็จ	4.00	0.80	มาก
4. ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนจนประสบความสำเร็จ	3.76	0.70	มาก
5. ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยในการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนจนประสบความสำเร็จ	3.89	0.64	มาก
6. ประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน	3.96	0.64	มาก
7. การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองในระดับท้องถิ่น (เช่น การเลือกตั้งสมาชิกของ อบต., สจ. นายก อบต. เทศบาล เป็นต้น)	3.83	0.91	มาก
8. การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองในระดับประเทศ (เช่น การเลือกตั้ง สส หรือ สว.)	3.63	0.79	มาก
9. กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมืองส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในทางการเมือง	3.45	0.77	ปานกลาง
10. รูปแบบรายการของวิทยุชุมชน ไม่ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นทางการเมืองของท่าน	3.59	0.77	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.82	0.41	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่าชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อชุมชน ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมา ผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กร ภาครัฐ/เอกชน นักการเมืองมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบผลสำเร็จ ($\bar{X} = 4.00$) และประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.96$) ส่วนชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมือง ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในทางการเมือง ($\bar{X} = 3.45$)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

3.1 ปัจจัยที่สนับสนุนของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่สนับสนุนของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การแสดงออกทางด้านบทบาททางการเมืองของสถานีวิทยุชุมชนเป็นไปอย่างเสรีภาพ	3.34	0.83	ปานกลาง
2. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิद्यุชุมชน	3.46	0.89	ปานกลาง
3. วิद्यุชุมชนมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง	3.45	0.87	มาก
4. มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานวิद्यุชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.63	0.85	ปานกลาง
5. เจ้าของสถานี มีส่วนส่งเสริมให้วิद्यุชุมชนสามารถดำเนินการทางการเมืองได้	3.57	0.84	มาก
6. ภาคราชการมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यุชุมชนสามารถดำเนินการทางการเมืองได้	3.68	0.71	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
7. ผู้นำท้องถิ่นทางการเมือง มีส่วนส่งเสริมทำให้ วิद्यชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้	3.32	0.83	ปานกลาง
8. ภาคประชาชนมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมืองได้	3.64	0.77	มาก
9. ภาคเอกชนมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมืองได้	3.46	0.72	ปานกลาง
10. รายได้ของสถานีมมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्य ชุมชนสามารถดำเนินการทางการเมืองได้	3.42	0.82	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.49	0.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 แสดงว่า ปัจจัยที่สนับสนุนของวิद्यชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองใน
จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ภาคราชการมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมือง
ได้ ($\bar{X} = 3.68$) รองลงมาภาคประชาชนมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यชุมชนสามารถดำเนินการทาง
การเมืองได้ ($\bar{X} = 3.64$) และมีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานวิद्यชุมชนอย่างต่อเนื่อง
($\bar{X} = 3.63$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นทางการเมือง มีส่วนที่เป็นอุปสรรค ทำให้
วิद्यชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้ ($\bar{X} = 3.32$)

3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ในการแสดงออกทางด้านบทบาททางการเมืองของสถานีวิद्यุชุมชนมีปัญหาหรืออุปสรรค	4.15	0.53	มาก
2. ในการผลิตรายการและการนำเสนอรายการของสถานีวิทยุมีปัญหาเรื่องการถูกรบกวนจากนักการเมืองกลุ่มธุรกิจ กลุ่มผลประโยชน์ ทูนิโฆษณา ฯลฯ	4.17	0.64	มาก
3. การดำเนินรายการของสถานีวิद्यุชุมชนมีปัญหาเรื่องความรู้ ความสามารถของบุคลากร	4.30	0.57	มาก
4. กฎหมายเป็นอุปสรรคที่ทำให้วิद्यุชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้	4.20	0.61	มาก
5. ผู้นำท้องถิ่นทางการเมือง มีส่วนที่เป็นอุปสรรคทำให้วิद्यุชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้	4.22	0.60	มาก
6. ภาคเอกชน มีส่วนที่เป็นอุปสรรคทำให้วิद्यุชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้	4.18	0.60	มาก
7. รายได้ของสถานี เป็นอุปสรรคทำให้วิद्यุชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้	4.21	0.64	มาก
8. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ไม่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิद्यุชุมชน	4.28	0.60	มาก
9. การรบกวนทางการเมือง/ธุรกิจ/กลุ่มผลประโยชน์	4.40	0.60	มาก
10. เครื่องมือ – อุปกรณ์ไม่เพียงพอ	4.43	0.60	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.25	0.25	มาก

จากตารางที่ 4.8 แสดงว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เครื่องมือ – อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมา คือ การครอบงำทางการเมือง/ธุรกิจ/กลุ่มผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.40$) และการดำเนินรายการของสถานีวิทยุชุมชนมีปัญหารื่องความรู้ ความสามารถของบุคลากร ($\bar{X} = 4.30$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ในการแสดงออกทางด้านบทบาททางการเมืองของสถานีวิทยุชุมชนมีปัญหาหรืออุปสรรค ($\bar{X} = 3.32$)

ตอนที่ 4 บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยดำเนินโดยการสัมภาษณ์จากบุคคล/กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 27 คน โดยร่วมพิจารณาข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาของวิद्यุชุมชน สรุปได้ดังนี้

4.1 บทบาททางการเมืองของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร

4.1.1 ในประเด็นวิद्यุชุมชนควรมีนโยบายให้การสนับสนุน ส่งเสริมชุมชนในด้านการเมืองบ้างหรือไม่ อย่างนั้นจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมประชาธิปไตยด้านข้อมูลข่าวสาร โดยการสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่มีความหลากหลายและรอบด้าน ภายใต้กติกาและนโยบายที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างคำนึงถึงความรับผิดชอบ และเป็นธรรม ในช่วงสถานการณ์การเมืองไทยช่วงที่ผ่านมา วิद्यุชุมชน มีบทบาทอย่างสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นทางการเมืองในหลากหลายแง่มุม อันนำมาซึ่งข้อถกเถียงว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและความรับผิดชอบในการใช้สื่อใหม่ต่างๆ เหล่านี้ นอกจากนี้ ในช่วงสถานการณ์การเลือกตั้งทั่วไปที่สื่อภาคประชาสังคมยังเป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีบทบาทในการใช้สื่อใหม่เพื่อหาเสียงในช่วงการเลือกตั้ง รวมถึงหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบการเลือกตั้งได้กำหนดนโยบายและกติกาในการใช้สื่อใหม่รูปแบบต่าง ๆ

ภายใต้ปรากฏการณ์ดังกล่าว การตั้งคำถามถึงบทบาทและความท้าทายของสื่อใหม่จึงเป็นประเด็นสำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีพื้นที่และมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดการใช้สื่อในทางการเมืองที่มีกรอบกติกาที่ชัดเจนและเป็นธรรม โดยได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย อย่างไรก็ตาม พบว่าสังคมไทยมีจุดอ่อนของนโยบายสาธารณะ ประชาชนเข้าไม่ถึงกระบวนการนโยบายสาธารณะ เรื่องนี้กลายเป็นเรื่อง เฉพาะของฝ่ายการเมือง ฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายราชการ ไปเสียส่วนใหญ่ ประชาชน

อาจได้เข้า ร่วมบ้างให้ดูพอเป็นพิธีเท่านั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ศจ. เรวัตร์ อินทพงษ์ ให้สัมภาษณ์ เมื่อ 19 ตุลาคม 2553 “ว่าควรมีนโยบายให้การสนับสนุน ส่งเสริมชุมชนในด้านการเมืองบ้าง ไม่ใช่ เลือกลงครั้งไปกากบาทครั้ง ควรมีสาระทางการเมืองบ้าง แต่มีมากไปก็จะทำให้ประชาชนเกิดความ เบื่อหน่าย”

ความจริงใจของภาครัฐนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างความศรัทธา เพราะหากประชาชนไม่ไว้วางใจผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ โดยภาครัฐควรเริ่มด้วยการบริหารบ้านเมือง อย่างโปร่งใส รัฐบาลต้องคำนึงด้วยว่าคนที่เขาออกมาจับได้ เขาบริโภคลือประเภทใดและต้องเข้าไปให้ถึง โดยรัฐอาจต้องเผยแพร่ข้อมูลผ่านวิทยุชุมชน รัฐต้อง “อย่าดีแต่พูด” แต่ต้องทำเป็นรูปธรรม จริงอยู่การรวมใจคนนั้นต้องใช้เวลาาน แต่การแสดงความจริงใจ ความโปร่งใส นั้นทำได้ไม่ยาก อีกสิ่ง หนึ่งที่รัฐควรทำคือส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐบาลกลาง เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของ ประชาชนคู่กับการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนไว้วางใจภาครัฐ ลดช่องทางการทุจริตของ นักการเมืองระดับท้องถิ่น และเพื่อให้รัฐเข้าใจปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง การแก้ปัญหา ท้องถิ่นก็จะมีประสิทธิภาพขึ้นเพราะสามารถเอารูปแบบของการแก้ปัญหาจากท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ สุดท้ายคือสร้างความศรัทธาในประเทศและประชาชน โดย นางวานิสา วันดีทวีทรัพย์ ที่กล่าวว่า “ควร สร้างความรู้ความศรัทธาต่อการเมือง ทิศนะทางการเมืองซึ่งต้องไม่ฝักฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องเสมอภาค แนะนำข้อควรรู้ทางการเมืองอย่างถูกต้อง” (นางวานิสา วันดีทวีทรัพย์, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2553)

ไม่ว่าวิกฤตเราจะหนักหนาเพียงใด ในอดีตเราก็สามารถผ่านมาได้เพราะ “ความ สามัคคี” การกระทำดังกล่าวจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ประชาชนทุกภาคส่วนกลับมามีกำลังใจร่วมกัน ทำเพื่อชาติอีกครั้งดังที่ นางมัทริยา มีอุสาห์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ ในปัจจุบันความขัดแย้งทางการเมืองมี ความรุนแรงมากขึ้น และยังคงไม่สิ้นสุดลงง่าย ๆ จึงควรมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมไปใน แนวทางที่ถูกที่ควร ข่าวสารที่ได้รับจะได้มีแต่ความจริง” (นางมัทริยา มีอุสาห์, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2553) ส่วนนายรุ่งฤทธิ์ สุขสุวรรณ กล่าวว่า “จะได้ให้ประชาชนได้รับข้อมูลและข่าวสารทางการเมือง แต่ควรเสนอเฉพาะข่าวสารและข้อมูลที่เป็นความจริง ไม่ควรใช้ทัศนคติของผู้จัดรายการไปวิเคราะห์ การเมืองโดยดีคาดเพราะการวิเคราะห์ส่วนบุคคลอาจถูกชักจูงและบิดเบือนข้อมูลได้ (นายรุ่งฤทธิ์ สุขสุวรรณ, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2553) จึงพอสรุปได้ว่าความจริงปัจจุบันวิทยุชุมชนควรมีนโยบายให้การ สนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการเมืองบ้างเพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้ด้านการเมืองมากขึ้น พร้อมทั้ง ควรส่งเสริมระบบประชาธิปไตยในทางที่ถูกต้อง สร้างความรู้ ความศรัทธาต่อการเมือง แนะนำข้อ ควรรู้ทางการเมือง การเลือกตั้ง ให้ประชาชนได้รับทราบ

4.1.2 ในเรื่องของรูปแบบและเนื้อหาของรายการจะต้องเหมาะสมกับการใช้เพื่อส่งเสริมด้านการเมืองนั้น เนื่องด้วยปัจจุบันประชาชนที่สนใจติดตามรับฟังข่าวสาร โดยเฉพาะสถานการณ์ทางการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้ความสนใจในการติดตามเปิดรับสารจาก “รายการประเภทเล่าข่าว” ที่ออกอากาศผ่าน “สื่อทางเลือก” เช่น วิทยุชุมชน เหตุผลเพราะผู้รับสารจะสามารถรับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างไปจาก “สื่อกระแสหลัก” รวมทั้งสถานีวิทยุของภาครัฐ หรือธุรกิจเอกชนที่เช่าเวลาหรือรับสัมปทานมาจากภาครัฐ อาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนกลุ่มที่สนใจติดตามข่าวการเมืองได้ตามที่ปรารถนา เนื่องด้วย “สื่อกระแสหลัก” มีการควบคุมการกับดูแลเนื้อหาของรายการที่ค่อนข้างเข้มงวดจากภาครัฐ เพราะเป็นสื่อที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายมากกว่า “สื่อทางเลือก” จึงทำให้การนำเสนอรายการข่าวของผู้ดำเนินรายการ ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม การตำหนิ การชื่นชม การเสนอแนะชี้ทางออกบอกทางถูก ได้อย่างเจาะลึกมากนัก นำเสนอข่าวได้เพียงผิวเผินคล้ายการรายงานข่าวมากกว่า โดยเฉพาะในประเด็นข่าวที่อาจส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อตัวผู้บริหารราชการแผ่นดินในรัฐบาลทุกรัฐบาล เช่น นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้บริหารสูงสุดของประเทศ รัฐมนตรีในกระทรวงต่างๆ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกฝ่ายค้าน และผู้บริหารหน่วยงานของรัฐทุกองค์กร เป็นต้น

แต่ในสื่อทางเลือก อย่างเช่น ผู้ดำเนินรายการเล่าข่าวการเมืองผ่านทางสถานีวิทยุชุมชนนั้น สามารถทำได้เต็มที่ เมื่อรู้สึกเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข่าวที่ปรากฏออกมา ก็สามารถที่จะแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น เสนอมุมมองที่แตกต่างหลากหลายกันออกไปในแต่ละบุคคลที่เป็นผู้ดำเนินรายการเล่าข่าวการเมือง โดยสามารถวิพากษ์วิจารณ์ข่าวที่ปรากฏออกมาได้อย่างเต็มที่ เจาะลึกในข้อมูลที่ไม่สามารถนำเสนอได้ทางสื่อกระแสหลัก ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกในด้านบวกหรือด้านลบ ในจุดนี้จึงมีทั้ง “ข้อดีและข้อเสีย” ที่ควรระวังอยู่มากสำหรับผู้รับสารที่มีหลากหลาย แต่สามารถรับสารเหล่านี้ผ่านทางสื่อวิทยุชุมชนได้เหมือนกัน คือ เช่น คนทุกเพศ ทุกวัยทั้งผู้ชายผู้หญิง ตั้งแต่เด็ก เยาวชน วัยรุ่นในวัยเรียน ผู้ใหญ่วัยทำงาน พ่อบ้านแม่บ้าน ผู้สูงอายุ ทั้งผู้ที่มีร่างกายปกติหรือพิการ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้สามารถได้รับข้อมูลข่าวสารและเข้าถึงข้อมูลจากสื่อทางเลือกได้เช่นเดียวกัน นั่นแสดงถึงการมีทั้งข้อดีและข้อดี้อยในคราวเดียวกันของสื่อทางเลือกประเภทนี้ ดังคำสัมภาษณ์ของนายเสรี อารยะสัมพันธ์ ว่า “รูปแบบในการนำเสนอข่าวมีหลากหลายรูปแบบ เช่น สารคดีข่าว ข่าวสารความสามัคคี รักประชาธิปไตย กฎหมายบ้านเมือง ข่าวสารทั่วไป หรือเกร็ดความรู้เกี่ยวกับการเมือง เช่นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ควรเป็นลักษณะการบอกเล่าเพื่อให้ประชาชนผู้ฟังได้เข้าใจง่าย”(นายเสรี อารยะสัมพันธ์,สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2553)

เกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหา เกณฑ์ต่อไปนี่ก็เกิดมาจากปรัชญา/ธรรมชาติ/ลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนนั่นเอง กล่าวคือควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดตัวท้องถิ่นเป็นหลัก เกณฑ์ข้อนี้ซึ่งทำให้วิทยุชุมชนแตกต่างจากวิทยุสาธารณะ ซึ่งจะรายงานข่าวสารหรือมีเรื่องราวจากส่วนกลาง เป็นส่วนใหญ่ แต่วิทยุชุมชนจะเป็นข่าวสารในท้องถิ่น ความรู้ที่อยู่ใกล้ตัว ศิลปะ/วัฒนธรรมที่ชื่นชอบตามรสนิยมของชุมชน ซึ่งการจัดทำเนื้อหาให้บรรลุหลักเกณฑ์ข้อนี้ได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนอย่างกว้างขวาง เช่น การเป็นอาสาสมัครรายงานข่าวในท้องถิ่น การเป็นแหล่งข้อมูลด้านความรู้ในท้องถิ่น

แต่ถึงแม้จะกำหนดสัดส่วนให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดตัวท้องถิ่นเป็นหลัก ก็มีได้หมายความว่า วิทยุชุมชนจะปิดตัวจากโลกภายนอก ในทางตรงกันข้าม วิทยุชุมชนยังต้องแสดงบทบาทเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาเอาข่าวสาร และความรู้จากโลกภายนอกเข้ามาในชุมชนเพื่อให้ก้าวไปให้ทันกับโลก วิทยุชุมชนควรมีเนื้อหารวมทั้งผู้จัดรายการที่หลากหลาย ประสบการณ์จากวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ทั้ง 41 สถานี พบว่า เมื่อทั้งคนฟังและคนจัดรายการวิทยุชุมชนเป็นคนกลุ่มเดียวกันที่ผลัดบทบาทเล่นไปมา ก็เกิดความต้องการที่ขัดแย้งกัน กล่าวคือเวลาเป็นคนฟังก็อยากจะให้มีรายการที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจงไปเลย แต่เวลาเป็นคนจัดก็อยากจะให้มีคนหลายๆ กลุ่มมาฟัง ถ้ามีเพียงรายการเดียว ก็ต้องจัดให้เป็นแบบกว้างๆ เอาใจคนฟังทุกกลุ่ม ทางแก้ปัญหาสำหรับความขัดแย้งนี้ก็คือ การจัดให้มีหลายๆ รายการ แต่ละรายการมุ่งเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้ฟังแต่ละกลุ่ม และต้องมีการตรวจสอบติดตามให้แน่ใจว่า วิทยุชุมชนนั้นมีรายการสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ

สำหรับเงื่อนไขที่จะทำให้หลักเกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาข้อนี้เป็นไปได้จริง ก็คือ ต้องมีช่วงเวลาการออกอากาศที่มากพอสมควร ตัวอย่างเช่น ผังรายการวิทยุชุมชนของวิทยุชุมชนคลองขุนวัง ตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

วัน	เวลา	ชื่อรายการ	ประเภทของรายการ	ลักษณะของรายการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้ดำเนินรายการ
จันทร์-อาทิตย์	5.00-6.00	ชุดกรเพลงเก่า	เพลงลูกทุ่ง	เพลง-สาระ	ได้ทุกวัย	ผู้ใหญ่เข้ม
	6.00-7.00	เพลงดังฟังสบาย	เพลงลูกทุ่ง-สาระ	เพลง-สาระสุขภาพ	ได้ทุกวัย	ดีเจนิว
	7.00-7.30	ข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์	ข่าว	ถ่ายทอดข่าว	คนไทยทุกคน	
	7.30-8.00	รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย	ด้านความมั่นคง	รับสัญญาณ 1374	คนไทยทุกคน	ครูสุรเดช
	8.00-9.00	ทอชคนทำนา	สาระสำหรับคนทำนา	เทปรายการ	ชาวนา	เกษตร
	9.00-10.00	เจียวกุหลาน	เพลง-สาระสุขภาพ	รับสัญญาณ	ทั่วไป	ปภักร
	10.00-11.00	กล่องเพลงเก่า	เพลง-สาระ	เพลง-สาระบันเทิง	ได้ทุกวัย	ดีเจแกละน้อย
	11.00-12.00	เมคอินลูกทุ่ง	เพลง-สาระ	เพลง-สาระบันเทิง	ได้ทุกวัย	ดีเจปูเป้
	12.00-13.00	รวมพลคนรักชาติ	ด้านความมั่นคง	รับสัญญาณ 1374	คนไทยทุกคน	ครูสุรเดช
	13.00-15.00	ด้อมย่าทำเพลง	เพลง-สาระ	เพลง-สาระ	ได้ทุกวัย	ดีเจแกละน้อย
	15.00-17.00	ลูกทุ่งสบาย ๆ	เพลง-สาระ	เพลง-สาระ	ได้ทุกวัย	ดีเจปูเป้
	17.00-18.00	กอ.รมน.	กอ.รมน.	กอ.รมน.		กอ.รมน.
	18.00-19.00	ลูกทุ่งวิกิพี	เพลง-สาระ	เทปรายการ	สุขภาพสตรี	ดีเจเหม่ม
	19.00-19.30	ข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์	ข่าว	ถ่ายทอดข่าว	คนไทยทุกคน	
	19.30-20.00	ห่วงใยห่วงไทย	ด้านความมั่นคง	รับสัญญาณ 1374	คนไทยทุกคน	ครูสุรเดช
	20.00-23.00	ฟรีไนท์ซอกค์	เพลงลูกทุ่ง-สตริง	รายการเพลง-พูดคุยทั่วไป	ได้ทุกวัย	ดีเจนู่น-ดีเจจ๋าเป็น

ภาพที่ 4.1 ฟังการออกอากาศประจำเดือน ตุลาคม พ.ศ.2553 ของวิทยุชุมชนคลองขุนวัง ตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

~ ถ้ามีรายการเปลี่ยนแปลงจะแจ้งให้ทราบ มีข่าวสั้นต้นชั่วโมง

หมายเหตุ : รายการกระจายเสียงแบ่งเป็นภาคต่างๆ คิดเป็นร้อยละดังนี้

1. ภาคความรู้ ร้อยละ 30	2. ภาคข่าว ร้อยละ 30
3. ภาคบันเทิง ร้อยละ 30	4. ภาคโฆษณาสั้นค้าและบริการธุรกิจ ร้อยละ 10

จัดสรรช่วงเวลาให้เหมาะกับวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย จากตัวอย่างรายการวิทยุชุมชนที่ยกมาแสดงให้เห็น จะชี้ให้เห็นว่า การจัดสรรช่วงเวลานั้นเหมาะสมกับวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ รายการข่าวจะเป็นช่วงเวลาเช้า ก่อนที่กลุ่มผู้ใหญ่ออกจากบ้านไปทำงาน ในส่วนที่เกี่ยวกับช่วงเวลาออกอากาศนี้ ยังมีข้อควรพิจารณาอีก 2 ประการคือ การจัดช่วงเวลาต้องดูสื่อคู่แข่งอื่น ๆ เช่น ผู้รับฟังกลุ่มวิทยุชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรเสนอว่า รายการที่ดี ๆ ของวิทยุชุมชนไม่ควรไปอยู่ชนกับเวลาของละครโทรทัศน์ เป็นต้น

นอกจากนั้น เนื้อหารายการจะเป็นที่น่าสนใจ เมื่อมีลักษณะสอดคล้องกับกาลเวลาหรือฤดูกาล เช่น เมื่อถึงฤดูร้อน รายการความรู้เพื่อสุขภาพก็ควรเป็นโรคที่มักเป็นในฤดูร้อน เป็นต้นการคัดเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับช่วงเวลานั้น จำเป็นต้องมีการสำรวจวิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มชุมชน รวมทั้งสอบถามความต้องการของผู้ฟัง ในเรื่องช่วงเวลาออกอากาศประกอบไปด้วยควรคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องหรือแสดงออกซึ่งความเชื่อ/ภูมิปัญญา/วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ประเด็นที่เป็นปัญหามากที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ข้อนี้ก็คือ ควรใช้ภาษากลางหรือภาษาท้องถิ่นในนำเสนอเนื้อหา รายงานการวิจัยบางชิ้นระบุว่า ผู้ฟังมีความเห็นว่า น่าจะมีการใช้ภาษาท้องถิ่น เพราะจะทำให้ฟังง่าย รู้สึกใกล้ชิด และไม่เป็นการมากเกินไป อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนตายตัว และคงต้องสำรวจความชื่นชอบในแต่ละท้องถิ่น ในแต่ละประเภทรายการ

สำหรับเนื้อหาที่แสดงออกซึ่งภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นนั้น จะทำให้วิทยุชุมชนในแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ในทางภาคใต้ ก็คงมีรายการโน้รา ในขณะที่ยังคงภาคเหนือก็คงจะมีรายการคำซอ หลักเกณฑ์ข้อนี้จะเอื้ออำนวยให้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการแสดงออกซึ่งตัวตนของแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

หลักเรื่อง “ความสมดุล” ดูเหมือนจะเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาคัดเลือกเนื้อหา กล่าวคือ ไม่ควรให้มีแต่เนื้อหาที่ “สะท้อนปัญหา” แต่ควรมีเนื้อหาที่มีวิธีการ “แก้ไขปัญหา” ด้วย อย่าให้มีแต่เนื้อหาที่ “จับผิดหน่วยงานราชการต่าง ๆ” แต่ควรมีเนื้อหาที่ “ชมเชยและสร้างสรรค์” อย่าให้มีแต่เนื้อหาเรื่อง “การเมือง” เท่านั้น แต่ควรมีเรื่องผ่อนคลาย เช่น ศิลปวัฒนธรรมและศีลธรรมศาสนาด้วย เป็นต้น

สจ.จ่านงค์ แก้วทองดี ได้กล่าวว่า “รูปแบบรายการที่นำเสนอควรเป็นรายการที่เสนอสาระทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ทั้งในและต่างประเทศ รายการที่เสนอถึงเรื่องการเผยแพร่ประชาธิปไตยทางวิถุชุมชน รายการข่าวสารบ้านเมืองแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วม คือถามตอบทางหน้าไมล์” (สจ.จ่านงค์ แก้วทองดี, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553) อีกหลายท่านได้กล่าวว่า “รูปแบบควรเป็นเป็นข้อมูลข่าวสารทั่วไป เหตุทูนสถาบันของชาติ ด้านกฎหมาย และการเมืองรอบด้านไม่ควรเสนอด้านเดียวเพื่อผู้ฟังจะได้ตัดสินใจได้ถูกต้อง” (สจ.บรรจง รุจณยุทธ, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2553) ดังจะเห็นได้ว่า รูปแบบและเนื้อหาของรายการจะต้องเหมาะสมกับการใช้เพื่อส่งเสริมด้านการเมือง อาทิเช่น นำเสนอเรื่องกฎหมาย ศาสนา พุทธศาสนา หน้าทีของนักการเมือง กฎหมายบ้านเมืองพื้นฐาน ข่าวสารการเมือง การเลือกตั้ง การให้ข้อมูลที่เป็จริง และรายการต้องเหตุทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการ

4.1.3 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้ผลิตรายการหรือให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไรนั้น จะเห็นได้ว่าระบอบการเมืองการปกครองในโลกปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอาจวิเคราะห์ได้เป็น 2 ระบอบใหญ่ ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ ระบอบเผด็จการซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศอยู่ที่บุคคลคนเดียวหรือคณะบุคคลเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นปกครองประชาชนทั้งประเทศกับระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ให้อำนาจธิปไตย อันเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน และผู้ที่จะเข้ามาบริหารนั้นต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนจึงทำให้แต่ละประเทศที่มีระบอบการปกครองแตกต่างกันใช้หลักการและนโยบายในการบริหารประเทศแตกต่างกันไป

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ดังนั้นจึงสมควรต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและหลักการของประชาธิปไตยให้มีความชัดเจน ตลอดจนปัจจัยเอื้ออำนวยให้เกิดประชาธิปไตย การสร้างจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย และการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยตามลำดับ นายศรีสิน อินทะชัยกล่าวไว้ว่า “วิทยุชุมชนที่ผลิตรายการหรือให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยนั้นมีบ้างแต่ยังไม่เน้นเท่าไร ควรสร้างขั้นตอนในการนำเสนอ นำติดตาม และควรประชาสัมพันธ์ เช่นการให้รางวัล ตอบคำถาม เป็นต้น” (นายศรีสิน อินทะชัย, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2553) นางสาวจิริรัตน์ สุขแก้ว กล่าวว่า “ประชาชนยังไม่เข้าใจประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้ง อยากให้ผลิตรายการที่เน้นให้ความรู้มากกว่านี้ เพราะส่วนใหญ่ถ้าถึงฤดูกาลเลือกตั้งก็จะการประชาสัมพันธ์ให้

ประชาชนได้รับทราบเป็นครั้งคราว ควรมีการออกรายการติดต่อกันตลอดฯ” (นางสาวจุรีรัตน์ สุขแก้ว, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2553) อาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้ผลิตรายการหรือให้ความรู้ทางด้านการเมืองแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดี และถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยในช่วงเวลาเลือกตั้ง แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจรูปแบบรายการวิทยุชุมชน ฉะนั้นจึงควรส่งเสริมให้ความรู้กับชุมชน และควรสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น

4.1.4 ในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบหรือไม่อย่างไร เช่น การบอกเล่า หรือวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง สถานีวิทยุชุมชนได้มีการนำนโยบายรัฐบาลมาแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบหรือไม่และสถานีวิทยุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางการเมืองเสนอต่อรัฐบาล หรือผู้บริหารท้องถิ่นบ้างหรือไม่อย่างไร นั้น

จะเห็นได้ว่า “ข่าวเล็กขาน้อยที่ปรากฏเป็นข่าวจะค่อยๆ สร้างภาพ สร้างประเด็นปัญหาสาธารณะขึ้นมาทำให้สังคมเข้าใจปัญหาอันสลับซับซ้อนได้” หัวใจสำคัญของการนำเสนอข่าวสารภาคประชาชนอันเป็นจุดยืนที่สำนักรับข่าวที่ต้องยึดกุมไว้ให้มั่น ผลพวงของการพัฒนาประเทศที่มาจากศูนย์กลางได้ก่อให้เกิดโศกนาฏกรรมแก่คนจำนวนมากของประเทศ ลูกต้องพลัดพรากจากพ่อแม่ หมูบ้าน ้วควาอารามต้องล่มสลาย ทรัพย์สินถูกแย่งชิง เกษตรกรจนลง ขาดแคลนที่ดินทำกิน นั่นก็เป็นเพราะภาคประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ไม่มีสิทธิที่บอกว่าต้องการอะไร ไม่ต้องการอะไร ไม่มีสิทธิแม้แต่จะเลือก ซึ่งที่ผ่านมามีสื่อเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ทิศทางการพัฒนาจากข้างบนลงสู่ล่างอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะผู้มีโอกาสใช้สื่อ ผู้มีโอกาสเข้าถึงสื่อ คือผู้กำหนดทิศทางข่าวสารมาโดยตลอด

ดังที่ นายศรีสิน อินทะชัย กล่าวว่า “มีบ้างเป็นบางสถานีที่มีการถ่ายทอดผลการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งส่วนมากได้มาจากการถ่ายทอดข่าวในช่วงเวลาข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงหลัก และข่าวต้นชั่วโมง เช่นตั้งแต่เวลา 06.00 – 07.00 น. เป็นต้น”(นายศรีสิน อินทะชัย, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2553) สำหรับ สจ.วรเชษฐ์ ศุภกิจเจริญ ได้กล่าวว่า “มีบางสถานีได้ถ่ายทอดนายทพประชนให้ประชาชนได้รับทราบ นโยบายและการปฏิบัติงานของกระทรวงต่างๆ รวมถึงการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ฯ” (สจ.วรเชษฐ์ ศุภกิจเจริญ, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2553) สำหรับ นายโสภี จำอิ่ง, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553 กล่าวว่า “มีการบอกเล่าทางการเมืองให้ประชาชนได้รับทราบบ้าง แต่การวิเคราะห์ยังไม่เคยได้ยิน อาจเป็นเพราะผู้จัดรายการมีความรู้ด้านการเมืองน้อยจึงทำให้ขาดข้อมูล มีเป็นบางครั้งที่สถานีวิทยุได้ถ่ายทอดสด โดยการเกาะสัญญาณมาจากส่วนกลาง” จะเห็นได้ว่าปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับ

ประชาชนได้รับทราบหลากหลายช่องทาง เช่น การบอกเล่า หรือวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง กระจายข่าว การเมือง ประชาธิปไตยและสถานการณ์ปัจจุบัน และพูดคุยกับผู้ฟังทางโทรศัพท์ การถ่ายทอดสด การแถลงนโยบายของรัฐ โดยรับสัญญาณถ่ายทอดสดจากวิทยุหลัก (สวช.)

การสื่อสารจึงเป็นการสื่อสารแนวตั้งทางเดียว การผลักดันของประชาชน กำลังเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม แม้จะเป็นแนวตั้งเหมือนกัน แต่เปลี่ยนทิศทางจากบนสู่ล่าง ก็จะเป็นจากล่างขึ้นไปสู่บน หมายถึงการนำเสนอข่าวสารจากภาคประชาชน ข่าวสารจากภาคประชาชน คือ การที่ภาคประชาชนจะสามารถบอกได้ว่าพวกเขาต้องการอะไร ไม่ต้องการอะไร มีสิทธิที่บอกได้ว่าไม่ต้องการให้มีโรงไฟฟ้าถ่านหินมาตั้งใกล้ๆ บ้าน ต้องการวิถีชีวิตและพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำมูล กลับคืนมา ต้องการทำไร่ ทำนาโดยไม่มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาไล่จับ เป็นต้น นั่นหมายถึง ประชาชนมีสิทธิที่จะเลือก และไม่เลือกการพัฒนาแบบไหน ไม่ใช่ผ่านการคิดตัดสินใจและกำหนดเป็นนโยบายโดยคนไม่กี่คน แล้วก็ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเท่านั้นเอง (นายสมชาย วัฒนจิตรสอาด, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2553) กล่าวไว้ว่า “การแจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบ มีเกาะติดสถานการณ์บ้านเมืองไม่ค่อยต่อเนื่อง ส่วนมากจะเป็นการแจ้งข่าวในเมืองของท้องถิ่นมากกว่า ข่าวสารจากส่วนกลาง ถ้ามีจากส่วนกลางก็จะเป็นช่วงเวลาข่าวของทางสถานีวิทยุกระจายเสียงหลักๆ” “บางสถานีมีการบอกเล่าข่าวสารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นว่าได้ทำอะไรไปบ้าง โดยการโทรเข้าแจ้งในรายการ เป็นต้น แต่ในความเป็นส่วนตัวไม่ควรมีการวิเคราะห์ เพราะอาจทำให้ไม่เป็นกลางได้” (สจ.อนันต์ เชขศรี, สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2553)

การสื่อสารแนวตั้งจากล่างขึ้นสู่ข้างบนแม้ว่าจะไม่มีความเชี่ยวชาญ เป็นมืออาชีพเท่ากับการสื่อสารจากส่วนกลาง แต่ก็นับเป็นทางเลือกหนึ่งของภาคประชาชนที่จะมีโอกาสสื่อสารและผลักดันนโยบายสาธารณะจากความต้องการที่แท้จริง ทั้งยังทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างภาคประชาชนด้วยกันเองอีกด้วย มิใช่มีแต่เพียงแนวนโยบายอันแห้งแล้งที่ถูกกำหนดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน แน่นนอนว่าภาคประชาชนเองก็ต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ในการสื่อสารไปพร้อมๆ กันด้วย เวลาคงเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าภาคประชาชน จะสามารถฟันฝ่าปัญหาทางเทคนิคไปสู่เป้าหมายการมี “ที่ยืน” ในสื่อมวลชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับภาครัฐและเอกชนได้ ดังที่ สจ. วุฒิชัย สมชัยมงคล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ส่วนใหญ่การประชุมประชาคม จะแจ้งให้เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลทราบในเรื่องของปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาแสงสว่าง ปัญหาแหล่งน้ำ ทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง และน้ำเน่าเสีย ชาวบ้านมักไม่ค่อยกล้าพูดออกอากาศทางสถานี แต่ก็มีบ้าง ส่วนมากแล้วจะนำปัญหาต่าง ๆ มาบอกกับผู้นำชุมชน หรือตัวแทน เช่นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น” (สจ. วุฒิชัย สมชัยมงคล , สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2553) “มีบางสถานีได้เริ่มมีการสอบถามนโยบายที่หาเสียงไว้ก่อนเลือกตั้งว่าจะทำ แล้วทำไม่ไม่ทำเสียทีๆ เช่นการทำประปาหมู่บ้าน เป็นต้น”

(สจ.เรวัตร์ อินทพงษ์, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2553) ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แสดงความคิดเห็นหรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางด้านการเมืองเสนอต่อรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่น เช่น ปัญหาขยะที่ต้องการให้ผู้บริหารแก้ไข ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง ระบบประปาในหมู่บ้าน

4.1.5 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน มีการเลือกข่าวสารเพื่อนำเสนอต่อประชาชนหรือไม่อย่างไร การกลั่นกรองข่าวสาร ข่าวสารที่เราได้ฟังทางวิทยุกระจายเสียง นั้นไม่ใช่เนื้อหาข่าวทั้งหมด แต่เป็นแค่ส่วนหนึ่งซึ่งได้รับการเลือกสรรมาแล้ว จากบรรณาธิการข่าว หรือหัวหน้าข่าว และนักข่าวว่าข่าวใดเป็นข่าวที่มีความเหมาะสมที่จะนำเสนอ แก่มวลชน และการนำเสนอในลักษณะใด การกลั่นกรองข่าวสารจากสื่อมวลชนนี้ ทำให้สื่อมวลชนถูกมองว่าเป็นนายทวารข่าวสาร (Gate keeper) ที่ควบคุมประตูทางออกของข่าวสารก่อนเดินทางผ่านสื่อไปสู่มวลชนหน้าที ในการให้ข่าวสารของสื่อกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เป็นหน้าที่หลัก ซึ่งมีความสำคัญมากจึงพึงกระทำด้วยความระมัดระวัง เที่ยงตรง และนำเสนอด้วยความเป็นกลาง ไม่บิดเบือนหรือลดความน่าเชื่อถือของข่าวด้วยการทำให้เนื้อหาของข่าว มีลักษณะของความ เป็นเรื่องบันเทิง หรือนาฏกรรม (dramatized) มากจนเกินไป

ความน่าเชื่อถือในการเสนอข่าวสาร วิทยุกระจายเสียงทำให้ผู้รับสารเกิดความ รู้สึกเชื่อถือที่นำเสนอ ในลักษณะที่ต่างกัน กล่าวคือ การนำเสนอข่าวทางวิทยุกระจายเสียงเป็นการนำเสนอด้วยภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ สั้น กระชับ และชัดเจนตามหลักของภาษา วิทยุกระจายเสียงทำให้ผู้ฟังเข้าใจเหตุการณ์ที่นำเสนอโดยไม่ถูกหันเหความสนใจด้วยภาพ จึงทำให้การนำเสนอข่าวทางวิทยุกระจายเสียงเป็นการนำเสนอที่มีพลัง (นายสมชาย วิมลจิตรสอาด, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2553) กล่าวว่า “มีการเลือกข่าวสารที่นำเสนอออกไปอย่างแน่นอน ส่วนใหญ่เน้นเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ให้ได้มากที่สุด และโดยทั่วถึงกัน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์” อีกท่านได้กล่าวว่า “ต้องมีการคัดกรองข่าว และส่วนมากเป็นข่าวที่มีประโยชน์ต่อประชาชน ทั้งในเรื่องการบันเทิง การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม” (นายโสภี ขำอิง, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553) ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน มีการเลือกข่าวสารเพื่อนำเสนอต่อประชาชน เช่นข่าวดีมีประโยชน์ ข่าวที่ทำให้ผู้ฟังฟังแล้วรู้สึกดี ไม่เป็นข่าวที่ทำให้เกิดความแตกแยกกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารที่รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม รวมทั้งด้านบันเทิงด้วย

4.1.6 ในประเด็นที่ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างไรนั้น วิทยุชุมชนได้ส่งเสริมประชาธิปไตยด้านข้อมูลข่าวสาร โดยการสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่มีความหลากหลาย และรอบด้านภายใต้กติกาและนโยบายที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นอย่างคำนึงถึงความรับผิดชอบ และความเป็นธรรม ในช่วงสถานการณ์การเมืองไทยช่วงที่ผ่านมา สื่อใหม่ อันประกอบไปด้วย

สื่อออนไลน์ เคมิลทีวี ทีวีดาวเทียม ตลอดจนวิทยุชุมชน มีบทบาทอย่างสำคัญในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารและความคิดเห็นทางการเมืองในหลากหลายแง่มุม อันนำมาซึ่งข้อถกเถียงว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและความรับผิดชอบในการใช้สื่อใหม่ต่างๆ เหล่านี้ นอกจากนี้ ในช่วงสถานการณ์การเลือกตั้งทั่วไป พรรคการเมือง สื่อภาคเอกชน และสื่อภาคประชาสังคม ยังเป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีบทบาทในการใช้สื่อใหม่เพื่อหาเสียงในช่วงการเลือกตั้ง รวมถึงหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบการเลือกตั้งได้กำหนดนโยบายและกติกาในการใช้สื่อใหม่รูปแบบต่าง ๆ

ภายใต้ปรากฏการณ์ดังกล่าว การตั้งคำถามถึงบทบาทและความท้าทายของสื่อวิทยุชุมชน จึงเป็นประเด็นสำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีพื้นที่และมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดการใช้สื่อในทางการเมืองที่มีกรอบกติกาที่ชัดเจนและเป็นธรรม เมื่อการที่ผ่านมาวิทยุชุมชน ได้เปิดช่องทางให้เกิด "ชุมชนทางการเมือง" ลักษณะใหม่ขึ้นมา จากเดิมที่ประชาชนธรรมดาไม่สามารถมีช่องทางในการสื่อสารอะไรสู่สังคมหรือชุมชนได้เลย ก็ทำให้ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย นางปวีธรา เจียวสุบิน กล่าวว่า “ในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนนั้นได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่นแนะนำพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประชาชนได้รับทราบล่วงหน้า” (นางปวีธรา เจียวสุบิน, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2553) “วิทยุชุมชน ได้ให้ความร่วมมือแต่ความร่วมมือมักจะออกเป็นแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่า และจะมีมากในช่วงฤดูกาลเลือกตั้ง หรือบางครั้งอาจได้ข้อมูลจากคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดให้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้บ้างเป็นบางครั้ง” (นายภวัต ศรีสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2553)

ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การแนะนำตัวพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง แจ้งให้ทราบทุกพรรค ไม่แบ่งพวก และก็ไม่เอื้อประโยชน์ให้พรรคที่ตนเองชอบ แนะนำตัวผู้สมัครลงเลือกตั้ง และใช้แถลงนโยบายต่อประชาชน ช่วงเลือกตั้ง

4.1.7 ในประเด็นปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ควรมีบทบาททางด้านการเมืองบ้าง หรือไม่นั้น โดยทั่วไปแล้ววิทยุชุมชน เป็น ”สื่อเพื่อประชาธิปไตย” จึงต้องมีจิตวิญญาณแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง ดังนั้น ลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนจึงเป็นวิทยุโดยประชาชน ของประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งหมายความว่า เป็นวิทยุที่ดำเนินงานโดยชุมชน มีชุมชนเป็นเจ้าของ และมีเนื้อหารายการที่ทำเพื่อประโยชน์ของชุมชนปัจจุบันวิทยุชุมชนเปรียบเสมือน “สถาบันชุมชนทางการเมือง” ประเภทใหม่เหมือนวัด โรงเรียน อีกทั้งหัวข้อทางการเมืองกลายเป็นหัวข้อพูดคุยในชีวิตประจำวันซึ่งนักมานุษยวิทยาไม่เคยเห็นปรากฏการณ์นี้มาก่อน มีสาเหตุมาจากภาวะคับข้องใจของสภาวะชนบทไทย ขณะที่สื่อหลักไม่ทำหน้าที่ พูดในโทนเดียวกันทั้งหมด เขาจึงลุกขึ้นมาทำเอง

โดยมีบุคลิกของสถานีแตกต่างกันไปในประเด็นที่ว่าทำไมวิทยุชุมชนการเมือง จึงสามารถระดมผู้คนเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฝ่ายรัฐเองอาจจะอธิบายได้ว่า วิทยุชุมชนการเมืองเหล่านี้ใช้วิธีการ "ปลุกระดมมวลชน" จึงทำให้คนหลงเชื่อจนออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง

ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การระดมผู้คนจำนวนมากโดยเฉพาะคนไทยที่เคยเป็นพลเมืองที่ "อ่านสอนง่าย" มาสู่การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ที่จะเข้าร่วมเคลื่อนไหวหรือมีบทบาททางการเมืองนั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะ "ปลุก" กันได้ง่ายๆ ความสลับซับซ้อนของความเปลี่ยนแปลง ในบทบาทของพลเมืองเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องที่ควรจะต้องมีการศึกษากันอย่างจริงจัง เพื่อที่จะนำมาสู่ความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองโดยรวมอีกโสดหนึ่งด้วย เกิดการสื่อสารกันระหว่างคนขึ้นมา และทำให้เกิดการสร้างสายใยของความเป็นชุมชนที่ผูกพันเหนียวแน่นกันในระดับเป้าหมายหรืออุดมคติทางการเมือง การสร้างความผูกพันของชุมชนการเมืองใหม่นี้ จะเน้นความเป็นพี่น้องมากกว่าการเป็นสมาชิกของกลุ่มการเมือง เพราะความเป็นพี่น้องจะทำให้รู้สึกได้ว่าอบอุ่นในยามที่เข้าร่วมในปฏิบัติการทางการเมือง

“วิทยุชุมชนนั้นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าเสนอข่าวสารทางด้านการเมืองและด้านอื่นๆ ได้มากเพราะบางบ้านไม่มีหนังสือพิมพ์ หรืออ่านหนังสือไม่ออก ก็สามารถรับฟังวิทยุได้ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกๆ เรื่องได้” (นายสงคราม แก้วสร้าง, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2553)
 “ควรมีการให้ความรู้หรือเป็นสื่อกลางในการให้ความรู้ทางด้านการเมืองบ้าง สลับกับบันเทิงเพื่อผู้ฟังจะได้ไม่เบื่อหน่าย อีกทั้งยังทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลต่างๆ ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อระบอบประชาธิปไตยฯ” (สจ.สุนันทา พัฒนศักดิ์ภิญโญ, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2553)

4.1.8 ประเด็นภาคราชการ มีส่วนช่วยส่งเสริมในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนหรือไม่นั้น รัฐต้องเผยแพร่ รมรงค์ความรู้เรื่องวิทยุชุมชน และต้องจัดให้มีการหนุนเสริมการเรียนรู้ของประชาชนผ่านวิทยุชุมชน จัดเวทีภาคประชาชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชน มีกฎหมายระบุตัวตนวิทยุชุมชนที่ชัดเจน มีองค์กรวิทยุชุมชนเพื่อพัฒนาตนเอง ต้องจัดให้มีกำกับดูแลและตรวจสอบกันเองในกลุ่มภาคประชาชน ต้องตั้งองค์กรสื่อสารภาคประชาชน สภาประชาชน ทั้งในระดับชาติ ภาค จังหวัด และชุมชน ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ และคานอำนาจกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน สนับสนุนงบประมาณที่ไม่ต้องถึงกับมีเงินเดือน ให้เฉพาะค่าเดินทาง เบี้ยเลี้ยง และเชื่อมโยงกับวิทยุชุมชนให้เป็นช่องทางการสื่อสารเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชน จัดสรรสัดส่วนคลื่นความถี่ที่ชัดเจนระหว่างบริการสาธารณะ ชุมชน และภาคธุรกิจ การสนับสนุนงบประมาณที่ชัดเจน เช่น กองทุนสื่อ

บริการสาธารณะ กองทุนสื่อภาคประชาชน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสำหรับวิทยุชุมชนโดยไม่ต้องมีการร้องขอ

รัฐต้องรับรองวิทยุชุมชนให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมายแต่เป็นอิสระจากการครอบงำของรัฐ การเมือง และทุน ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ตั้งคณะกรรมการที่มีอำนาจในการตรวจสอบที่มีสัดส่วนของภาคประชาชนในคณะกรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง โดยกำหนดสัดส่วนเนื้อหา/เวลาในการนำเสนอรายการของภาคประชาชน รัฐต้องแก้ไขกฎหมาย ให้ประชาชนใช้กำลังส่งได้สูงขึ้น ให้ครอบคลุมพื้นที่ของแต่ละกลุ่มมีเครื่องที่มีมาตรฐาน การสนับสนุนช่วยเหลือเรื่องเทคนิค จัดงบประมาณจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วิทยุชุมชนอย่างยั่งยืน ในทุกระดับ (ชาติ จังหวัด อำเภอ) ไม่แทรกแซงเสรีภาพวิทยุชุมชน

เครือข่ายสื่อภาคประชาชนต้องสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน และรัฐต้องกำหนดสัดส่วนเนื้อหาในการจัดรายการให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน นายโสภี ขำอิ่ง ได้กล่าวว่า “ภาครัฐมีส่วนช่วยในการส่งเสริมด้านการออกกฎหมายควบคุมดูแลในแต่และวิทยุชุมชนให้อยู่ในกฎระเบียบ หรือบางครั้งได้ส่งข่าวสารของทางราชการมาให้ประชาสัมพันธุ์ให้ฯ” (นายโสภี ขำอิ่ง, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553) “ภาคราชการ บางแห่งได้จัดตั้งสถานีเป็นของตนเอง เช่นสถานีวิทยุชุมชนวิทยาลัยเทคนิค เป็นต้น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณมาจากกรมอาชีวศึกษา เพื่อเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาฯ” (สจ.อนันต์ เดชศรี, สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2553) ภาคราชการมีส่วนช่วยส่งเสริมในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน ในการควบคุมดูแล ร่วมมือกันส่งเสริมการให้ประชาชนได้รับข่าวสารมากขึ้น ด้านข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

4.1.9 สำหรับปัจจัยที่สนับสนุนวิทยุชุมชนให้ดำเนินการทางการเมืองได้นั้น จะเห็นได้ว่าวิทยุชุมชนในประเทศไทย เกิดขึ้นภายใต้การรับรองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 หลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการหัวก้าวหน้าด้านสื่อสารมวลชน ได้ขยายความรู้ด้านสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านสื่อของประชาชน และดำเนินการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการวิทยุชุมชนให้แก่ประชาชนทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ภายใต้หลักการว่า “วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน” (ของ-โดย-เพื่อชุมชน) ใช้รูปแบบอาสาสมัครในการดำเนินการ ไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ และดำเนินการโดยปราศจากการแทรกแซง/ครอบงำจากรัฐ ทุน และนักการเมืองในทุกระดับ หากในช่วงเวลาที่ผ่านมา ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิทยุชุมชนอย่างมีนัยสำคัญประการหนึ่ง คือ นโยบายและการดำเนินงานของรัฐ ซึ่งมีผลทั้งในทางส่งเสริมและ

ลดทอนความเข้มแข็งในการดำเนินการวิเทศสัมพันธ์ของภาคประชาชน โดยเฉพาะนโยบายการอนุญาตให้มีโฆษณา ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของขบวนการ วิเทศสัมพันธ์ในประเทศไทย

หลายคนอาจมองว่า เงินเป็นปัจจัยสำคัญของวิเทศสัมพันธ์ เพียงแค่มีเงินซื้อเครื่องส่ง อุปกรณ์ต่างๆในการออกอากาศ ก็สามารถตั้งสถานีวิเทศสัมพันธ์ได้ เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญของวิเทศสัมพันธ์อยู่ที่ ชาวบ้านในชุมชนเข้าใจวิเทศสัมพันธ์มากแค่ไหน เห็นประโยชน์ของวิเทศสัมพันธ์หรือไม่ และจะเข้ามามีส่วนร่วมในวิเทศสัมพันธ์อย่างไร การตั้งสถานีวิเทศสัมพันธ์ ต้องมาจากความต้องการของชุมชน และชุมชนต้องร่วมรับรู้ร่วมเข้าใจ เพราะต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจจาก คนในชุมชนเป็นหลัก ดังคำให้สัมภาษณ์ของ สจ. พุทธิยา เชียงสีทอง, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2553 “กฎหมายต้องเปิดโอกาสให้วิเทศสัมพันธ์ได้แสดงออกอย่างเต็มที่ในเรื่องของการเมือง แต่ที่สำคัญคือขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ทางประชาธิปไตยให้ประชาชนได้รับทราบ นอกจากเรื่องของการเลือกตั้งซึ่งได้ข้อมูลมาจากภาครัฐ ก็ไม่มีอะไรอื่นที่จะนำเสนอจึงทำให้ประชาชนบางท่านหมดความสนใจในเรื่องการเมืองไปบ้าง” (นายวัชร ประสาท เกษการณ, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2553) “ภาคราชการมักมองวิเทศสัมพันธ์ที่เสนอข้อมูลทางการเมือง เป็นเรื่องที่ไม่สมควร เพราะอาจจะทำให้เกิดความแตกแยกความสามัคคีกันได้” ปัจจัยที่สนับสนุนวิเทศสัมพันธ์ให้ดำเนินการทางการเมือง ได้แก่ กฎหมายเปิดโอกาสให้ดำเนินการได้ บุคลากรต้องมีความรู้ ความสามารถ วางตัวเป็นกลาง การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านวิเทศสัมพันธ์ และมีทุนสนับสนุน โดยดำเนินการอย่างอิสระ

4.1.10 วิเทศสัมพันธ์ควรมีบทบาทในทางการเมืองอย่างไรนั้น เดิมประชาชนส่วนมากถูกสอนให้เชื่อหรือเข้าใจเหมือนกับที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกันว่า ประชาชนของประเทศไทย ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยคืออะไร หรือยังไม่มีความเข้าใจว่าตนเองเป็นผู้ที่ทรงอำนาจหรือเป็นเจ้าของอำนาจโดย โดยที่ประชาชนของประเทศไทยยังไม่มีความรู้ความเข้าใจว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยคืออะไร จนส่งผลทำให้เกิดเป็นปัญหาของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้ตระหนักแล้วว่าสิ่งที่เคยรับรู้มานั้นน่าจะเป็นแนวความคิดที่ผิด และถ้าหากถามว่า ณ ปัจจุบันนี้ประชาชนชาวไทยโดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด เชื่อว่าในปัจจุบันนี้ประชาชนชาวไทยโดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจดี อย่างน้อยที่สุดก็ตระหนักในสิทธิในเสียงของตนเอง

ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากพัฒนาการในทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วง 3 ถึง 4 ปี ที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นประชาชนในฝ่ายใดหรือสีใดก็ตาม เขามีความเข้าใจและตระหนักดีว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศแท้จริงแล้วมันเป็นอำนาจของเขา เพียงแต่วิธีการในการแสดงออกหรือการใช้อำนาจและแนวความคิดบางอย่างอาจจะไม่ตรงกันเท่านั้น และบางส่วน

อาจจะยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพเสียงข้างมากอย่างเพียงพอ คือคิดว่าเสียงข้างน้อย (ที่ได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นนำ) ถูกต้อง เมื่อถูกต้องเสียแล้วจึงมีความชอบธรรมที่จะทำอะไร แม้แต่จะกระทบกับแก่นของประชาธิปไตยก็ได้เป็นความคิดที่ผิด (ศจ.จ่านงค์ แก้วทองดี, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553) กล่าวว่า “ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางการเมืองต่างๆ อย่างถูกต้อง ส่งเสริมการรณรงค์การเลือกตั้งในทุกระดับ นำเสนอข่าวสารอย่างเป็นกลางที่สุด จะมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้สนใจการเมืองเพิ่มมากขึ้น” (ศจ.จณน ไทยพาท, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2553) “เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในเรื่องการเมือง รวมทั้งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการประชาสัมพันธ์ในระบบประชาธิปไตย” วิฑูรย์ชุมชนควรมีบทบาทในทางการเมือง โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้งประชาชนและนักการเมืองได้แสดงความคิดเห็น ให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง จัดรายการเสวนาทางการเมือง เป็นต้น

4.2 การดำเนินงานของวิฑูรย์ชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

4.2.1 สถานีวิฑูรย์ชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่ออะไร สืบเนื่องจากปรากฏการณ์การตื่นตัวทางการเมืองของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน พบว่าสื่อ โดยเฉพาะสื่อใหม่อย่างวิฑูรย์ชุมชน มีบทบาทสำคัญในเรื่องของการให้การศึกษา ยกระดับความคิดทางการเมือง และเป็นช่องทางที่คนในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารจากภายนอก รวมถึงสะท้อนความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารไปสู่ชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้จากการตื่นตัวของชาวบ้านในเรื่องประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นมานั้น ถือว่าเป็น "ฐาน" ที่สำคัญในการสร้างสรรค์สังคม ทั้งในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิ เสรีภาพ สิทธิพลเมือง ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

หลักการของวิฑูรย์ชุมชนเน้นการส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพของประชาชนในการดำเนินบริการสื่อ กระจายเสียง กล่าวคือ เป็นสื่อกระจายเสียงที่ชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ มีการดำเนินบริการ บริหารจัดการ และตรวจสอบกันเองในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุด โดยวิฑูรย์ชุมชนเป็น รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสื่อกระจายเสียงในระดับท้องถิ่น และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารที่สนองต่อความต้องการอันหลากหลายของปัจเจกบุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชน รวมทั้ง เชื่อมโยงสมาชิกของชุมชนผ่านทาง การแลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติ การสร้างความเข้าใจ ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนา ให้ชุมชนเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ดังนั้น รูปแบบการดำเนินบริการดังกล่าวจึงเป็นการบริการสาธารณะ ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจการค้า หรือผลประโยชน์อื่นใด โดยถือเป็นกระบวนการทางการเมืองสื่อสาร หนึ่งในลักษณะของการมีส่วนร่วม(นายภวัต ศรีสมบุญ, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2553) กล่าวว่า

“เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของชุมชน ข่าวสารของทางราชการ ความรู้ทั่วไปทั้งทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หากความบันเทิง เป็นจุดศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน” สำหรับนายสงคราม แก้วสีริง กล่าวว่า “เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอ ข่าวสาร สารประโยชน์ ให้ผู้ฟัง เผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นและในจังหวัดกำแพงเพชรให้ได้รับทราบ อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารท้องถิ่น ข่าวบริการ ข่าวต้นข้าวโมง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์นอกเหนือจากการฟังเพลงเพียงอย่างเดียว” (นายสงคราม แก้วสีริง, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2553) ท่านอื่นๆ ก็ให้ความเห็นในลักษณะสอดคล้องกันคือสถานีวิทยุชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อมุ่งให้สาระความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง เป็นสื่อกลาง กระจายข่าวให้ชุมชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย เผยแพร่ข่าวสารท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ฟังได้รับข่าวสารข้อมูลที่ตรงกัน

4.2.2 ประเด็นที่ทำให้ปัจจัยในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบความสำเร็จ ผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กรภาครัฐ/เอกชน นักการเมืองระดับท้องถิ่น/ระดับชาติ มีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบผลสำเร็จมากน้อยเช่นใด และ ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งและดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนประสบผลสำเร็จหรือไม่

งานวิทยุเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องทุกวันสม่ำเสมอ จึงต้องการทรัพยากรบุคคลจำนวนมากเข้ามาร่วมด้วยช่วยกัน หากงานวิทยุชุมชนไปตกอยู่ในมือของคณะกรรมการ/อาสาสมัครกลุ่มเล็ก ๆ ผลงานวิจัยเรื่องวิทยุชุมชนในหลายแห่งได้พิสูจน์แล้วว่าอนาคตของวิทยุชุมชนนั้นมักจะมีอาการ “ไม่ตายก็เลียงไม่โต” เพราะกรรมการ/อาสาสมัครกลุ่มเล็กมักจะหมดแรงไปก่อนจะถึงเป้าหมาย การฝึกอบรมจึงเป็นกลไกการสร้าง/ขยายทรัพยากรบุคคลเพื่อนำมาใช้จัดระบบผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน และกระจายความรับผิดชอบให้เกลี่ยกันไปในระดับที่ชีวิตชาวบ้านธรรมดาพอจะรองรับไหว “ความจริงใจของผู้ก่อตั้ง ทำตรงตามวัตถุประสงค์ตรงเป้าหมาย ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก อีกทั้งการก่อตั้งต้องมีทุน พื้นที่ และได้รับการสนับสนุนจากส่วนต่าง ๆ อย่างเต็มที่” (นายสมชาย วิมลจิตรสอาด, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2553) “ประเด็นที่การก่อตั้งสถานีวิทยุสำเร็จ คือการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การผลิตรายการต้องเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ผู้ฟังมีความเข้าใจในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนอย่างถูกต้อง มีบุคลากรในการจัดรายการที่ดี อีกทั้งต้องให้ประชาชนผู้รับฟังต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานี” (สจ.พุทธา เชียงสีทอง, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2553) ในหลายประเด็นอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบความสำเร็จ คือการตอบรับของผู้ฟังอย่างต่อเนื่อง ทุนและสถานที่ในการจัดตั้งสถานีวิทยุ การสนับสนุนจากรัฐ และผู้อุปถัมภ์ต่างๆ การจดทะเบียนเป็นวิทยุชุมชน ความร่วมมือระหว่างวิทยุชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และความจริงใจของผู้ก่อตั้ง

ในความเป็นจริง คงต้องยอมรับว่า ทิศทางการไหลของอำนาจ/ความรับผิดชอบ/หน้าที่สิทธิของวิทยุกระจายเสียงนั้น เริ่มจากส่วนหัว คือ “หน่วยงานราชการ” และในชั้นต่อมาเมื่อมีการเปิดฉากแรกเรื่อง “วิทยุชุมชน” นั้น กลุ่มคนที่เข้ามาสนใจและดำเนินการวิทยุชุมชน ยังมักจะเป็น กลุ่มชนชั้นกลางหรือกลุ่มแกนนำในชุมชน ที่มีความเข้าใจเรื่องสิทธิหน้าที่บทบาท/ความสำคัญของวิทยุ รวมทั้งอาจมีความคุ้นเคยกับงานวิทยุ ในหลาย ๆ แห่ง กลุ่มคนที่ทำวิทยุชุมชนจึงยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางหรือผู้นำชุมชนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เป้าหมายสุดท้ายของวิทยุชุมชนที่จะสามารถทรงตัวได้อย่างมั่นคงก็จะต้องขยับเขยื้อนให้มีการไหลจากส่วนบน ลงสู่ส่วนล่าง ต่อไป ในการนี้ การฝึกอบรมจะเป็นพลังมปรมาณในการขับเคลื่อนการไหลได้ส่วนหนึ่ง การฝึกอบรมจะเป็นเวที/เงื่อนไขให้ชาวบ้านได้ทำความรู้จัก/คุ้นเคยกับวิทยุชุมชน และสามารถขจัดโรคกลัวงานวิทยุสารพัดชนิดให้หายขาดได้

ผูกประสานความเข้าใจร่วมกัน ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า “ความเข้าใจร่วมกัน” ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน (โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านจากมือรัฐมาสู่มือประชาชน) จะเป็นประจักษ์เชื่อกมัดคนทำงานให้อยู่ร่วมกัน หากเมื่อใดที่เจ้าหน้าที่รัฐยังมองว่า “วิทยุชุมชนคือแหล่งที่จับผิดข้าราชการ” หรือ ชาวบ้านรับรู้ว่ “วิทยุชุมชนเป็นพื้นที่ที่ด่าคนได้โดยเสรี” เมื่อนั้น งานวิทยุชุมชนก็ไม่มีทางไปได้ตลอดรอดฝั่ง

มีข้อน่าสังเกตว่า ทั้งที่เรื่อง “การฝึกอบรม” เป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่รับประกันการคงอยู่ของงานวิทยุชุมชน แต่สังคมไทยเกือบทุกส่วนยังมองข้ามการดำเนินการเรื่อง การฝึกอบรมไปอย่างมาก ในหมู่ข้าราชการมักมีแต่การมอบหมายนโยบายให้รับไปปฏิบัติ แต่ไม่มีการเสริมอบรมความเข้าใจ โดยมีความเชื่อว่า ข้าราชการจะเข้าใจทุกๆ เรื่องโดยอัตโนมัติ ในหมู่ประชาชน มักมีการระดมพลังให้เข้ามาช่วยแบกรับงาน แต่ก็ไม่มี การคิดเขี้ยวเล็บทางความคิดให้เช่นกัน กล่าวโดยสรุปก็คือ สังคมไทยยังเอาใจใส่/และทำการบ้านน้อยมากในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น เรื่องการฝึกอบรมวิทยุชุมชน

“อาจกล่าวได้ว่าหัวหน้าองค์กรภาครัฐมีส่วนช่วยในการต่อตั้งสถานวิทยุชุมชนเป็นของตนเอง เช่น สถานีวิทยุชุมชนวิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร วิทยุชุมชนเพื่อเด็ก วิทยุชุมชนคนรุ่นใหม่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เป็นต้น” (นางมัทริยา มีอุสาห, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2553) หรือ “มีการต่อตั้งโดยกลุ่มวิชาชีพโดยการผลักดันของของผู้บริหารท้องถิ่น ให้สามารถจัดตั้งในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ อีกทั้งยังได้ให้ทุนเป็นบางส่วนและ รวบรวมปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน มาเป็นผู้นำเสนอรายการต่าง ๆ ตามความถนัดของตนเอง หรือบางครั้งได้ให้เวลาสำหรับราชการมาออกอากาศด้วย” (สจ.พทุธา เชียงสีทอง, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2553)

นอกเหนือจากเหตุผลเชิงหลักการ/ปรัชญาที่ว่า “วิद्यุชุมชนเป็นวิद्यุของทุก ๆ คนจึงต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมแล้ว” แม้แต่เหตุผลในทางปฏิบัติก็ยังต้องการหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ดี ดังตัวอย่างงานวิจัยวิद्यุชุมชนหลายแห่งที่มีอาการเหมือนผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ แปลก ๆ ของไทยคือจะครึกครื้นเฟื่องฟูในระยะเริ่มแรก แล้วก็ค่อย ๆ ชบเซาในระยะต่อมา จนกระทั่งพุบหายไปในตอนท้าย ชะตากรรมของวิद्यุชุมชนก็อาจจะเป็นอย่างนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า งานวิद्यุเป็นงานที่ต้องทำทุกวัน ทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน ในการจัดทำต้องมีการเตรียมตัว มีการประสานผู้คน ค้นหาข้อมูล ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้แรงงานคน แรงงานสมอง กำลังกาย และเวลา ทั้งนี้ ดังนั้น หากงานวิद्यุชุมชนรวมศูนย์อยู่ในกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน ในไม่ช้า คนกลุ่มนั้นก็ต้องหมดแรงที่จะยืนหยัดต่อไปได้ ทางออกทางเดียวก็คือต้องมีกลุ่มอาสาสมัครกลุ่มใหญ่ที่จะมีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันมาแบกรับความรับผิดชอบ

ดังคำสัมภาษณ์จากหลายท่าน ดังนี้ “ถ้าประชาชนให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการบริหารก็จะทำให้บุคคลใกล้ชิดตัวสนับสนุนในการก่อตั้ง และดำเนินงานสถานีวิद्यุชุมชน ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นและคงอยู่ไปได้เรื่อย ๆ ทั้งยังอยากรับฟังวิद्यุชุมชนที่ชาวบ้านจัดกันเองด้วย” (นายศรีสิน อินทะชัย, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2553) “วิद्यุชุมชนจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนภายในพื้นที่ชุมชนนั้น” (ศจ.เฉลิมชัย ปัญญาสันติสุข, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553) “วิद्यุชุมชนจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนภายในชุมชน เช่นอาจเป็นผู้ฟัง ผู้จัดรายการ หรือเข้าไปเป็นคณะกรรมการบริหาร เป็นต้น” (นายสมชาย วิมลจิตรสอาด, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2553) ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งและดำเนินงานสถานีวิद्यุชุมชนประสบผลสำเร็จ โดยช่วยบอกสภาพพื้นที่ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ภายในชุมชน ถือว่าเป็นสถานีวิद्यุชุมชน ช่วยฟังรายการ ก็จะมีผลดีต่อสถานีวิद्यุ มีส่วนร่วมอยากรับฟังข่าวสารบ้านเมือง

การมีส่วนร่วมในระดับบริหารงาน การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือเป็นขั้นสูงสุดของการมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่นการเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารวิद्यุชุมชน ซึ่งจะมีบทบาทหลากหลายอย่างที่ได้อ้างมาแล้วข้างต้น เช่น เป็นผู้วางแผนและนโยบายเกี่ยวกับวิद्यุชุมชน เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการเพิ่ม/ลดช่วงเวลาออกอากาศ/เนื้อหา เป็นผู้วางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิद्यุชุมชน ฯลฯ

ประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิद्यุชุมชนด้วย “ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างยิ่ง เพื่อกำหนดแนวทาง ความต้องการ โดยมีความเป็นตัวของตัวเอง กิจกรรมทุกอย่างจะได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น” (นายรุ่งฤทธิ์ สุขสุวรรณ, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2553) “ประชาชนในชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิद्यุชุมชนเป็นอย่างมากเพราะ

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น จะสามารถนำสารคดี ข่าวสารของชุมชนนั้นมาออกอากาศกระจายเสียงได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว” (นายสงคราม แก้วสีรัง, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2553) “ประชาชนภายในชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารสถานี เช่นเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนให้มีความโปร่งใส และตรงกับหลักการของการก่อตั้งวิทยุชุมชนอีกด้วย” (สจ.วุฒิชัย สมชัยมงคล, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2553) จึงอาจกล่าวได้ว่า ประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีส่วนช่วยในการจัดรายการ ทำให้เกิดความโปร่งใส ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ทำให้รู้ข้อบกพร่อง จะได้ปรับปรุงสถานีให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟัง เป็นการกระจายความรู้ด้านต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำข้อมูล ข่าวสารของชุมชนมาเผยแพร่ได้ถูกต้องและรวดเร็ว

4.2.3 การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองทั้งท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างไร กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมือง ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในทางการเมืองหรือไม่อย่างไร ในการเปรียบเทียบกับการกระจายอำนาจในการบริหารสู่ท้องถิ่น จะเห็นว่าหน่วยงานที่มีอำนาจบริหารขนาดเล็กที่สุด ที่มีอิสระของตัวเองและสามารถมีฐานภาษีของตัวเองได้ คือองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) หลักการกระจายอำนาจบริหารนี้ ประสงค์ให้ประชาชนบริหารงานด้วยตัวเองและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิทยุชุมชน ที่กฎหมายต้องการให้เหมือนกับบริการเพื่อสาธารณะประโยชน์ แต่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน ดังนั้น ฐานการคิดที่อิงขอบเขตชุมชนที่มีตำบลเป็นตัวตั้ง จึงน่ารับฟังอย่างไรก็ตาม ในจังหวัดหนึ่งๆถึงแม้จะประกอบด้วยชุมชนหลายชุมชน แต่ก็ต้องคิดถึงความคล้ายคลึงกัน ทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ประกอบกันไปด้วย

จากบทเรียนการพยายามเปิดพื้นที่นำร่องวิทยุชุมชนนั่นเอง ทำให้ค้นพบบทสรุปว่า สังคมระดับล่างเกิดพลังทางบวกมากขึ้น ในการขับเคลื่อนสังคม เนื่องจากสื่อได้สะท้อนปัญหาทั้งในชุมชนและระหว่างภาคประชาชนด้วยกันเอง และมากกว่านั้น ยังมองถึงการบริหารนโยบายของภาครัฐอีกด้วย เพราะวิทยุชุมชนทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร จากชุมชนหนึ่งไปสู่ชุมชนหนึ่ง และผลจากการเรียนรู้นี้เอง ทำให้ประชาชนเกิดคำถามถึงความโปร่งใส การตรวจสอบและการแลกเปลี่ยนสู่ระดับนโยบายรัฐบาลมากขึ้น เช่น วิทยุชุมชนที่จังหวัดกาญจนบุรี กรณีผลกระทบจากเขื่อน และวิทยุชุมชนอินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี กรณี การทำเกษตรทางเลือกเพื่อแก้วิกฤติเศรษฐกิจ เป็นต้น

สจ.บรรจง รุจนยุทธ กล่าวว่า “อาจมีผลต่อการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศบ้าง เช่นการช่วยเหลือประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งต่าง ๆ การแนะนำตัวผู้สมัครนโยบายต่าง ๆ ที่ผู้รับการเลือกตั้งนำเสนอ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำอย่างเป็นกลางไม่เชียร์บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะจะทำให้เกิดความลำเอียงได้ ซึ่งมีผลได้ผลเสียต่อการเลือกตั้งฯ ทั้งยังทำให้ขาดความศรัทธาต่อสถานีวิทยุชุมชนนั้นอีกด้วย” (สจ.บรรจง รุจนยุทธ, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2553) โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่าการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองทั้งท้องถิ่น และระดับประเทศ โดยช่วยประชาสัมพันธ์วัน เวลาในการเลือกตั้ง ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้งไม่มีผล เนื่องจากเป็นการกระจายข่าวสารภายในท้องถิ่นมากกว่าที่จะสนับสนุนด้านการเมืองทำให้นักการเมืองได้แสดงวิสัยทัศน์ และเข้าถึงประชาชนมากขึ้น การชักจูงประชาชนผ่านคลื่นวิทยุ ทำให้ประชาชนได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของการเมืองในปัจจุบัน

เพื่อให้สอดคล้อง กับกฎหมาย รัฐธรรมนูญฉบับ ปฏิรูปการเมือง ที่มุ่งหมายให้มีการปฏิรูปสื่อ ขึ้นมาด้วย แต่การจับมือกัน ระหว่าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ต้องการรักษา อำนาจของตนเอาไว้ กับกลุ่มนายทุนธุรกิจ ที่ต้องการครอบครอง พื้นที่ของสื่อเอาไว้ในมือ เพื่อโปรโมต นักร้อง นักแสดง ขยายเทป วีซีดี บุคคลทั้งสองกลุ่มนี้ แทบจะกุมกำเนิด วิทยุชุมชน ไม่ให้เกิดขึ้นมาได้ จนมีการกล่าวหาว่า เป็นวิทยุเถื่อน มีการแจ้งจับดำเนินคดี กับสถานี วิทยุชุมชน และมีข่าว สร้างความสับสน ให้แก่วิทยุชุมชน อีกมากมาย ดังที่ นางวานิสสา วันดีทวีทรัพย์ กล่าวว่า “กลุ่มผลประโยชน์มีผลต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชน เพราะถ้าหากมีการชักจูง โน้มนำเชิงข่าวสาร ข้อมูล ก็จะส่งผลให้สถานีวิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในทางที่ผิดแทนที่จะเป็นกลาง” (นางวานิสสา วันดีทวีทรัพย์, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2553) “กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีพยายามเข้ามามีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชนเสมอ เช่นการให้ทุนอุดหนุนการดำเนินงาน ให้มีการประกาศชื่อออกอากาศเพื่อผู้ฟังได้รับทราบ ทั้งผู้บริหารสถานีก็มีความเกรงใจต่อกลุ่มดังกล่าว ทำให้บางครั้งไม่อาจฟันจุดประสงค์ของกลุ่มดังกล่าวได้” (นายโสภี ขำอิง, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2553) และอีกหลายท่านได้กล่าวรวมความได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมือง ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในทางการเมือง บางครั้งใช้เป็นแหล่งข่าว สนับสนุนการดำเนินการของสถานีวิทยุในรูปแบบต่างๆ เช่น สปอนเซอร์ ทุน เป็นต้น ทำให้การเสนอข่าวแบบลำเอียง เกิดความไม่น่าเชื่อถือ การสนับสนุนเงินจัดทำรายการ เป็นเครื่องมือสนับสนุนทีมงานของนักการเมือง / ผู้ลงทุน

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทาง การเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการหาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์จากบุคคล / กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 27 คน โดยร่วมพิจารณาข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาของวิทยุชุมชน สรุปได้ดังนี้

5.1 ปัจจัยที่สนับสนุนของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยที่เป็นสนับสนุนของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์จากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 27 คน โดยร่วมพิจารณาข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาของวิทยุชุมชน สรุปได้ดังนี้

สิ่งสำคัญของวิทยุชุมชนคือ ประชาชนเป็นศูนย์กลางความเห็น ประชาชนเป็นคนเริ่มต้น มิใช่เริ่มต้นจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด เกิดจากความต้องการของชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ยึดแนวทางการเสนอข่าวสารของชุมชนเป็นหลัก ภายใต้อำนาจเชื่อ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดรายการ การเข้าไปบริหารจัดการหรือเข้าไปปฏิบัติงานได้ เป็นสื่อมวลชนตามแนวความคิดประชาธิปไตย (Democratic Media) คือเพื่อประชาชน โดยประชาชน และของประชาชน

5.1.1 วิทยุชุมชนต้องมีบุคลากรที่มีความสามารถ มีความรู้ทางเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้ซีดี การใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ และผู้จัดรายการต้องมีทักษะการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ/หลากหลาย/น่าสนใจ ดังคำสัมภาษณ์ของนายภวัต ศรีสมบูรณ์ กล่าวว่า “บุคลากรหรือผู้จัดรายการสถานีวิทยุชุมชนต้องทำหน้าที่ เป็นบทบาทของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย เมื่อความสำคัญมาอยู่กับผู้ที่ทำหน้าที่สื่อ ดังนั้นสื่อมวลชนเองจึงสมควร ที่จะต้องให้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งสำหรับการรับภาระหน้าที่ ที่ยิ่งใหญ่ดังกล่าวนี้ สื่อมวลชนจึงจะต้องยึดมั่นจรรยาบรรณของตนเอง ในการเสนอข่าวสาร และเผยแพร่ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นข่าวสารทางด้านการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการบริหารประเทศ การนำเสนอข่าวสารจะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาไม่มีอคติแอบแฝงและต้องมีการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์หรือวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาด้วยเช่นกัน วิทยุชุมชนต้องทำหน้าที่ ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางต่อประชาชนในชุมชนให้เกิดผลอย่างสมบูรณ์ เพื่อส่งเสริม

การปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม” (นายภวัต ศรีสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2553) จะเห็นได้ว่าบุคคลากรมีส่วนสำคัญประการหนึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้จัดรายการ เจ้าหน้าที่เทคนิค เจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการบริหาร ล้วนแต่มีความสำคัญทั้งสิ้นหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่ง วิทยูชุมชนก็ไม่อาจที่ดำเนินการต่อไปได้

5.1.2 เนื่องจากวิทยูชุมชนดำเนินบริการโดยไม่หวังผลกำไรทางธุรกิจ จึงใช้หลักอาสาสมัคร เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ส่วนการงบประมาณนั้น สถานีวิทยูชุมชนอาจมีรายได้จาก 4 แหล่ง คือ

1) รายได้จากการเช่าเวลาของผู้ผลิตรายการ ซึ่งเป็นการเช่าเวลาที่มีราคาถูก เพื่อให้กลุ่มต่างๆ มีความสามารถในการร่วมผลิตรายการกับทางสถานี และเป็นการเปิดโอกาสทางการสื่อสารให้แก่ชุมชน

2) รายได้จากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะต้องมีการกำหนดลักษณะช่วงเวลา และระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ตามกรอบทางกฎหมาย

3) รายได้จากการสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ บุคคลและหน่วยงานในชุมชน รวมทั้ง กองทุนอิสระและจัดตั้งขึ้น โดยรัฐบาล เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินด้านการดำเนินการของสถานี

4) รายได้จากการรับมอบเงินอุดหนุน เป็นรายได้ที่ได้มาจากการที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร ที่มีความประสงค์ที่จะมอบเงิน หรือทรัพย์สินอุดหนุนให้แก่สถานี ทั้งที่เป็น การมอบให้โดยทั่วไปหรือมอบให้เมื่อสถานีมีการจัดกิจกรรมพิเศษใด

“วิทยูชุมชนจะทำการกระจายเสียงให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารได้ นั้น จะต้องได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงาน อีกทั้งภาครัฐต้องมีส่วนในการส่งเสริมเรื่องของข่าว เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของชุมชนอื่นๆ และสังคมรอบนอกเพื่อให้คนในชุมชนก้าวทันเหตุการณ์ ทั้งภายนอกและภายในชุมชนเอง อีกทั้งวิทยูชุมชนควรเปิด โอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการและร่วมบริหารตามหลักการประชาธิปไตย ประชาชนเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว สร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พัฒนาวิทยูชุมชนให้เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการ พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ดีที่สุด” (ศจ.วรเชษฐ์ สุภกิจเจริญ, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2553)

ทุนในการก่อตั้งเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ต้องคำนึงถึง เพราะหากขาดปัจจัยดังกล่าวแล้วก็ไม่สามารถดำเนินการอย่างไรได้ ทุนนั้นอาจได้มาจากหลายลักษณะ เช่นการบริจาค การได้รับสนับสนุนจากภาครัฐ หรือความร่วมมือร่วมใจกันของประชาชน การได้ทุนมานั้นถ้าได้จากการให้การสนับสนุนที่จริงใจ ก็จะทำให้วิทยูชุมชนเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง แต่ถ้าได้รับการสนับสนุนจาก

ผู้ที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากวิद्यุชุมชนก็จะทำให้วิद्यุชุมชนนั้นขาดความเป็นกลาง ทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของประชาชนภายในชุมชน

5.1.3 อย่างไรก็ตาม การเกิดเป็นสื่อสองทางโดยการใช้โทรศัพท์ประกอบการถ่ายทอด เป็นสิ่งที่นิยมกันมากกว่าในสื่อมวลชนประเภทวิทยุ ที่นอกจากจะใช้ดำเนินรายการในลักษณะพูดคุยกับผู้จัดรายการแล้ว ยังใช้ในกระบวนการวงสนทนา และประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอย่างกว้างขวางด้วย เช่น การช่วยกันรายงานข่าวจราจร หรือการประสานงานอุบัติเหตุหรือเหตุฉุกเฉินต่างๆ ซึ่งได้รับความนิยมและได้รับความร่วมมือกับประชาชนโดยทั่วไปอย่างมาก ดังที่เกิดขึ้นในรายการ "จส.100" และ "ร่วมด้วยช่วยกัน" เป็นต้น ดังนั้นทิศทางของสื่อวิทยุที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปก็คล้ายกับทิศทางของสื่อโทรทัศน์ คือการเกิดเป็นสื่อสองทางมากขึ้น ประชาชนแต่ละบุคคลมีโอกาสเข้ามาใช้งานสื่อได้มากขึ้น มีโอกาสที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์ต่างๆ กับสังคมได้มากขึ้น และการส่งเสริมให้เกิด "จิตสำนึกของสังคม" มากขึ้น สื่อมวลชนนอกจากจะมีการปรับตัวจากองค์กรสื่อจำพวกวิทยุแล้ว ยังมีสื่อสมัยใหม่ที่เกิดจากเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่กำลังทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนที่มีทิศทางที่น่าสนใจเช่นเดียวกับสื่อวิทยุ การที่มีเทคโนโลยีใหม่เข้ามาช่วยการเผยแพร่ข่าวสาร รัฐต้องเข้ามามีมาตรการในการป้องกันที่ได้ผลทั้งสามารถติดตามควบคุมให้อยู่ในกรอบระเบียบของกฎหมายให้ได้ ดังคำสัมภาษณ์ของนายเสรี อารยะสัมพันธ์ “การมีเทคโนโลยีใหม่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงข่าวสารได้ง่ายขึ้นเช่น ในปัจจุบันได้มีการออกอากาศทางโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบทางการเมืองซึ่งถือเป็นบทบาทที่สำคัญของวิद्यุชุมชนในการแสดงออกทางการเมือง เพราะการแสดงออกในบทบาทด้านนี้จะเป็นตัววัดว่า เป็นการเปิดกว้างในการให้เสรีภาพกับสื่อมวลชน ที่ถือว่าเป็นการให้เสรีภาพของคนทุกกลุ่มในสังคมและการเมืองได้” (นายเสรี อารยะสัมพันธ์, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2553)

5.1.4 การสนับสนุนจากเครือข่ายหรือองค์กรที่ทำงานส่งเสริมวิद्यุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนต้องการงบประมาณพัฒนาบุคลากรของสถานีมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาบุคลากรที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของคนทำงาน อีกประการหนึ่งมา คือต้องการวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ มาช่วยฝึกอบรมวิद्यุชุมชนในด้านต่างๆ มาก ที่สุด การดำเนินงานในภาวะความไม่แน่นอนของกฎหมายในสถานการณ์ที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนให้ถูกต้องและสถานภาพทางกฎหมายที่ยังไม่แน่นอนในปัจจุบัน สถานีวิทยุชุมชน เห็นว่า วิद्यุชุมชนควรดำเนินงานตามปกติ การร่วมมือกับเครือข่ายเรียกร้องให้มีกฎหมายรับรองสถานภาพ ส่วนบางสถานีวิทยุชุมชนที่เห็นว่าควรเลิกยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและหยุดดำเนินงานมีบ้างเล็กน้อย

ดั่งที่ นายศรีสิน อินทะชัย, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2553 กล่าวว่า

“วิद्यุชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนซึ่งเกิดจากการรวมตัวของหลายฝ่าย เข้าไปมีส่วนช่วยให้เกิดกระบวนการสมานฉันท์ซึ่งภาพที่เห็น คือความมุ่งมั่น และมุ่งหวังที่จะเห็น “วิद्यุชุมชน” มีส่วนร่วมในการปฏิรูปหรือการพัฒนาทางการเมืองในประเทศไทย” สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งในโครงสร้างของสังคม ที่จะต้องช่วยในการสนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นสื่อ วิทยุ หรือสื่อประเภทอื่น เพราะการสื่อสารโดยผ่านวิद्यุชุมชน จะช่วยในการสนับสนุนสาธารณมดี” และ “ผู้จัดรายการจึงมีหน้าที่ในการหล่อหลอมหรือปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนโน้มเอียงไปในทิศทางของการมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่พึงประสงค์” (สจ.พทุททา เชียงสีทอง, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2553) ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานทางการเมืองแบบสมัยใหม่ประสบความสำเร็จ ในกระบวนการที่เกี่ยวข้อง กับการเมืองนี้ วิद्यุชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะสามารถส่งผลต่าง ๆ ต่อผู้รับสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ดังนั้นจึงพบว่า มีการเรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หรือให้สถาบันต่างๆ ที่อยู่ในสังคมออกมาช่วยกันส่งเสริม เพื่อการพัฒนาทางด้านการเมืองให้ไปสู่ความสมบูรณ์สูงสุด และความสำคัญของวิद्यุชุมชน ปรากฏชัดเจนขึ้นในการเป็นความหวังของกลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะความจำเป็นทุกภาคส่วนในสังคมอยู่ที่การสื่อสาร เรื่องการพัฒนาการเมืองหรือประชาธิปไตย การมีรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ จึงถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการเปิดกว้างการให้เสรีภาพกับประชาชนทุกหมู่เหล่าในสังคม รวมทั้งวงการสื่อมวลชนที่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางตามบทบาทหน้าที่ในการธำรงรักษาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นธรรม สมเจตนาธรรมกับคำที่ว่า เป็นการปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน

5.1.5 ในยุคสมัยที่มีรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง จะพบว่าบทบาทในการพัฒนาทางการเมืองของสื่อมวลชน ถูกเปิดกว้างมาก ทั้งด้านบทบาทการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของสื่อมวลชน ในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่มาซึ่งอำนาจของรัฐบาลแต่ละสมัย โดยในยุคของรัฐบาลที่มาจาก การปฏิวัติ รัฐประหารหรือมาจาก การเลือกตั้งแต่มีฐานทางการเมืองทหารหนุนหลัง บทบาทนี้จะถูกใช้ เป็นเครื่องมือของรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสื่อวิทยุและโทรทัศน์ เป็นสื่อของรัฐบาลแต่อย่างไรก็ตาม บทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน ก็ถือได้ว่าทำให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนอาจจะกล่าวได้ว่า ณ ปัจจุบัน ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน เป็นผลจากการเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชนมากกว่าการเรียนรู้โดยตรงจากสถาบันการศึกษาหรือจากช่องทางการสื่อสารอื่นๆ

บทบาทการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของสื่อมวลชน ในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่มาจากอำนาจของรัฐบาลแต่ละสมัย โดยในยุคของรัฐบาลที่มาจากการปฏิวัติ รัฐประหารหรือมาจากการเลือกตั้งแต่มีฐานทางการเมืองทหารหนุนหลัง บทบาทนี้จะถูกใช้เป็นที่เครื่องมือของรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสื่อวิทยุและโทรทัศน์ เป็นสื่อของรัฐบาลแต่อย่างไรก็ตาม บทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน ก็ถือได้ว่าทำให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนอาจจะกล่าวได้ว่า ณ ปัจจุบัน ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน เป็นผลจากการเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชนมากกว่าการเรียนรู้โดยตรงจากสถาบันการศึกษาหรือจากช่องทางสื่อสารอื่นๆ

บทบาทการเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบทางการเมือง ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชนในการแสดงออกทางการเมือง เพราะการแสดงออกในบทบาทด้านนี้จะเป็นตัววัดว่า เป็นการเปิดกว้างในการให้เสรีภาพกับสื่อมวลชน ที่ถือว่าเป็นการให้เสรีภาพของคนทุกกลุ่มในสังคมและการเมืองได้สรุปบทบาทนี้ของสื่อว่า ในสมัยอดีตโดนปิดกั้นหมด โดยเฉพาะรัฐบาลที่มาจากฐานอำนาจทางการเมืองทหารหนุนหลัง และพบว่าเปิดกว้างมาก ในยุคสมัยที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง แต่ในยุคปัจจุบันสื่อมีความหลากหลายไม่ควบคุมกันได้ดีดังอดีต กลับพบว่าการตรวจสอบรัฐของสื่อบางกลุ่มขาดข้อเท็จจริง โดยมีเบื้องหลังทั้งเชิงพาณิชย์การเมือง และเป้าหมายเพื่อกลุ่มการเมืองของตนเองมากขึ้น จนบางครั้งกลายเป็นปัญหาในสังคมการตรวจสอบทางการเมือง ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชนในการแสดงออกทางการเมือง เพราะการแสดงออกในบทบาทด้านนี้จะเป็นตัววัดว่า เป็นการเปิดกว้างในการให้เสรีภาพกับสื่อมวลชน

บทบาทการเป็นพื้นที่ประสานความเข้าใจทางการเมือง เป็นบทบาทจากความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยึดถือแนวคิดการเปิดเสรีภาพให้กับสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ โดยมีการควบคุมดูแลโดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนและกลุ่มผู้รับสารในสังคมตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญเท่านั้น บทบาทนี้พบเห็นในหลายลักษณะ สิ่งที่ชัดเจนที่สุดคือการเปิดกว้างให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและเครือข่าย ได้ถ่ายทอดสดการแถลงนโยบายของรัฐบาล และมีการร่างพระราชบัญญัติ การถ่ายทอดการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภาและการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ที่มีสาระสำคัญคือ ให้สำนักนายกรัฐมนตรี จัดการถ่ายทอดการประชุมสภา ทั้ง 3 ประเภทนี้ ทางวิทยุกระจายเสียง และจัดให้ผู้ถ่ายทอดได้รับความคุ้มครอง ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใดมิได้จึงถือได้ว่ารัฐบาลใจกว้าง เพราะประชาชนจะได้รับรู้งานของบ้านเมือง ดังคำสัมภาษณ์ของสจ.สารัตน์ ตั้งเขตการ“ในยุคสมัยของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชน สื่อมวลชนมักได้รับเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร การถ่ายทอดความรู้ทางด้านประชาธิปไตย การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผู้บริหาร หรือแม้แต่เป็นกลไกใน

การประสานความเข้าใจระหว่างรัฐและประชาชน หากเป็นรัฐบาลที่มาจากการปฏิวัติรัฐประหาร สื่อมวลชนก็มักจะถูกควบคุมในการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ให้เสนอข่าวสารเพียงด้านเดียว ทำให้ขาดการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลประชาชนขาดความเข้าใจและสับสนในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งขาดการเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง” (ศจ.สารัตน์ ตั้งเขตการ, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2553)

5.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยดำเนินการโดยการสัมภาษณ์จากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 27 คน โดยร่วมพิจารณาข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาของวิद्यุชุมชน สรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาและติดตามแนวโน้มการกำหนดนโยบายวิद्यุชุมชนนั้น มักจะถูกและรอกการตัดสินใจจากฝ่ายบริหาร เป็นหลัก เนื่องจากกรอบการศึกษาของฝ่ายนโยบายนั้นค่อนข้างคับแคบ ที่สำคัญละเลยการคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในระยะยาว เพราะข้อเสนอเหล่านั้นคือกระบวนการ นำพาเทคโนโลยีเข้าไปให้ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์ ดังนั้น หากสมมติฐานจากกรอบคิดของฝ่ายนโยบายมีปัญหาคับแคบขาดวิสัยทัศน์ ก็ย่อมส่งผลให้ประชาชนไทยขาดโอกาสได้เรียนรู้ ได้พัฒนาศักยภาพจากเทคโนโลยีการสื่อสารขนาดเล็กต่างๆ ที่เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยเปิดช่องทางการเรียนรู้ การเข้าใจ และเท่าทันสถานการณ์กระแสโลกาภิวัตน์ ได้มาก

ดูเหมือนว่า “การก่อตั้งวิद्यุชุมชน” ขึ้นมาให้ได้ นั้น อาจจะเป็นภารกิจที่ไม่ยากลำบากเท่าใดนัก แต่การจะทำให้วิद्यุชุมชนที่ถือกำเนิดขึ้นมาแล้วมีการเจริญเติบโตและมีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงนั้น อาจจะยากยิ่งกว่า รวมทั้งการจะทำให้วิद्यุชุมชนนั้นมีอายุยืนยาวนานต่อไปได้ ก็ดูเหมือนจะเป็นภารกิจที่ยากเย็นแสนเข็ญเลยทีเดียว ดังนั้น เมื่อมีการก่อตั้งวิद्यุชุมชนขึ้นมาแล้ว ภารกิจที่ทำทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับวิद्यุชุมชน ก็เห็นจะเป็นการแสวงหาและติดตั้งกลไกการเสริมพลังของวิद्यุชุมชน ผลจากการวิจัยเรื่องวิद्यุชุมชนที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ข้อที่อ่อนที่สุดของวิद्यุชุมชนก็คือ การขาดแคลนทรัพยากรที่เป็นเสมือนท่อน้ำที่นำมาใส่ในวิद्यุชุมชนให้ลูกโซนต่อไป ทรัพยากรที่สำคัญคือ ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรงบประมาณ ซึ่งทรัพยากรทั้งสองอย่างนี้ น่าจะแก้ไขได้ด้วยการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน และจุดอ่อนอีกประการหนึ่งก็คือ การขาดการติดตามประเมินผล และยังมีปัญหาต่าง ๆ อีกดังนี้

5.2.1 ปัญหาด้านงบประมาณและทุน ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการบำรุงรักษาเครื่องส่งและค่าใช้จ่ายรายเดือน เพราะไม่ได้มีรายได้จากการโฆษณาเหมือนกับวิद्यุชุมชนกระแสหลัก การซ่อมแซมบำรุงอุปกรณ์เครื่องส่งในแต่ละครั้งจึงใช้การระดมทุนกันเป็นครั้งคราว “การส่งเสริมให้วิद्यุชุมชนมีรายได้ก็อย่างเพียงพอในการบริหารงานและการจัดการเกี่ยวกับ

เครื่องมือสื่อสาร จะทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็วทั่วถึงได้มาตรฐานจึงมีความสำคัญต่อการทำให้การเมืองท้องถิ่นเป็นการเมืองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนเพราะจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชนอย่างแท้จริง” (นายสงคราม แก้วสีรัง, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2553)

5.2.2 วิทฤษฎชุมชนถูกกล่าวหาว่า “รบกวนความถี่วิทยุคมนาคมและวิทยุการบิน” ตั้งแต่ต้นปี 2548 เป็นต้นมา แต่เนื่องจากเกิดในช่วงที่หลายสถานีวิทยุกระจายเสียงการทำงานของรัฐบาลอย่างหนัก รวมถึงสถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตยที่วิทยุกระจายเสียงกรมวิเทศนียบินหนองงูเห่าอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปัญหาการรบกวนความถี่นี้ค่อนข้างถูกมองว่าผูกโยงกับปัญหาการเมืองเพื่อแทรกแซงและควบคุมวิทยุชุมชนมากกว่า ที่สำคัญกลับไม่มีการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างจริงจังเท่าที่ควร ข้อสังเกตประการสำคัญคือสถานีวิทยุที่พบว่ามีปัญหาการรบกวนวิทยุการบินเหล่านั้น เป็นวิทยุชุมชนแบบที่มีโฆษณาทั้งสั้น และเมื่อสำรวจข้อมูลย้อนหลังก่อนการเกิดวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา ซึ่งการทดลองออกอากาศเป็นของสถานีวิทยุชุมชนภาคประชาชน (ที่ยึดหลักการ “ของ-โดย-เพื่อชุมชน”) ทั้งสั้นนั้น ไม่พบว่ามีการร้องเรียนเรื่องการรบกวนวิทยุการบินเลย อย่างไรก็ตาม ข้อกล่าวหา “วิทยุชุมชนรบกวนคลื่นวิทยุการบิน” ได้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดของสังคมต่อการดำเนินการวิทยุชุมชนภาคประชาชนอย่างสูง” ปัญหาคลื่นทับ / คลื่นแทรก เป็นปัญหาที่วิทยุชุมชนส่วนใหญ่ประสบอยู่ มีปัญหาการใช้คลื่นความถี่ทับกัน มีปัญหาเลขคลื่นความถี่ใกล้กันจนทำให้เกิด การแทรกหรือเบียดกัน และปัญหาพื้นที่ตั้งสถานีใกล้กันจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกัน (นายภวัต ศรีสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2553) และอีกหลายท่านได้กล่าวว่า “ปัญหาคลื่นแทรกคลื่นทับ ในสถานการณ์ที่มีการเปิดวิทยุชุมชนเป็นจำนวนมากตามนโยบายของรัฐเมื่อปี พ.ศ.2547 ทำให้เกิดการตั้งสถานีใกล้กัน ประกอบกับการเพิ่มกำลังส่งสูงกว่าเกณฑ์ทางเทคนิคทำให้วิทยุชุมชนถูกคลื่นทับ คลื่นแทรกด้วย”

5.2.3 ปัญหาบุคลากรด้านเทคนิคมีจำกัด ปัญหาที่พบมากคือบุคลากรในชุมชนไม่มีความรู้ประสบการณ์การใช้เครื่องส่ง การใช้คอมพิวเตอร์ บุคลากรที่มีความชำนาญด้านนี้จะมีโดยเฉลี่ย 1-2 คนต่อสถานี ซึ่งไม่เพียงพอและวิทยุชุมชนก็ไม่สามารถที่จะสนับสนุนค่าตอบแทนให้เขาอยู่ประจำการที่สถานีตลอดเวลาได้ ดังคำสัมภาษณ์ของนางสาวจุรีรัตน์ สุขแก้ว ว่า “วิทยุชุมชนเกิดการที่ชุมชนตั้งกันขึ้นเพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารในชุมชน ดังนั้นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคนิคของสื่อวิทยุจึงมีจำกัดหรือไม่มีเลย ทำให้ขาดประสบการณ์ด้านเทคนิค ผู้ที่มีความสามารถก็มักจะไปอยู่กับสถานีหลัก” (นางสาวจุรีรัตน์ สุขแก้ว, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2553)

5.2.4 ปัญหาผู้จัดรายการถูกว่าจ้างให้ไปจัดสถานีหลัก เนื่องจากการจัดรายการวิทยุชุมชน 100% เป็นรูปแบบอาสาสมัคร ทำให้บางครั้งก็ยากที่จะดูแลให้อยู่กับวิทยุชุมชนได้ บุคลากรที่เก่งมีทักษะ คนซึ่งชอบมากจะถูกว่าจ้างตัวไปจัดในวิทยุกระแสหลัก ผู้จัดรายการไม่ได้ตอบสนองต่อการพัฒนาทางการเมืองให้แก่ประชาชนเท่าที่ควร ในขณะที่เอกชนซื้อเวลาไปเพื่อเน้นผลตอบแทนทางธุรกิจของตนเป็นสำคัญวิทยุชุมชนต้องประสบปัญหาและอุปสรรคทางด้านการเมืองและกฎหมาย “ผู้จัดรายการที่มีความสามารถและมีผู้ฟังติดตามฟังเป็นจำนวนมากมักถูกว่าจ้างให้ไปจัดสถานีหลักจึงทำให้วิทยุชุมชนขาดผู้จัดรายการที่ดี” (นายสรสิน อินทะชัย, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2553) อีกปัญหาหนึ่งคือ ปัญหาผู้จัดรายการขาดข้อมูลใหม่ๆ มานำเสนอ ปัญหาที่พบบ่อยคือ ผู้จัดรายการรู้สึกที่ไม่มีเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อไป ทำให้ขาดความกระตือรือร้น และเลิกจัดรายการ “ผู้จัดรายการไม่ค่อยได้ค้นหาความรู้ หรือมีความรู้ที่น้อย หรือมีความรู้ในเรื่อง ๆ เดียวจึงไม่สามารถให้ข้อมูลใหม่ ๆ มานำเสนอต่อผู้ฟังได้” (นางวานิสสา วันดีทวีทรัพย์, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2553)

5.2.5 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจว่าวิทยุชุมชนเป็นของชุมชนและทำให้ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังที่กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่า คณะกรรมการที่กระตือรือร้นจำนวนหนึ่ง อีกส่วนใหญ่จะยังคงแค่การเป็นแกนร่วมคือมีการเข้ามาช่วยเป็นครั้งคราว ในช่วงแรกการก่อตั้งจะมีคนสนใจเข้าร่วมจำนวนมาก เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็ทยอยหยุดไป ทำให้วิทยุชุมชนไม่อาจเจริญเติบโตได้ หรืออยู่อย่างยั่งยืนได้ หากไม่ได้รับการอบรมคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาแทนที่คนรุ่นเก่า ดังคำสัมภาษณ์ของ สจ.สุนันทา พัฒนศักดิ์ภิญโญ ว่า“การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิทยุชุมชนซึ่งนำไปสู่ความเป็นธรรมาภิบาลในที่สุดหากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้วย่อมเป็นการยากที่ระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ และในที่สุดวิทยุชุมชนก็ไม่อาจอยู่ได้”(สจ.สุนันทา พัฒนศักดิ์ภิญโญ, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2553)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยในเรื่องบทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีผลทางการเมือง มีวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 กรณีใช้แบบสอบถาม (การวิจัยเชิงปริมาณ)

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ฟัง จำนวน 220 คน โดยใช้วิธีเลือกสุ่มแบบเจาะจงจากผู้ฟังทั้ง 11 อำเภอๆ ละ 20 คน

2.1.2 กรณีใช้แบบสัมภาษณ์ (การวิจัยเชิงคุณภาพ)

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร สุ่มโดยวิธีเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ประกอบด้วย ประชาชนผู้รับฟัง 5 คน ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนหรือผู้รับทราบการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร 5 คน โดยได้จากการจัดกลุ่มวิทยุชุมชนออกเป็นผู้เป็นเจ้าของสถานีที่มีธุรกิจเคเบิลทีวี 1 คน กลุ่มเป็นเจ้าของธุรกิจเอกชน

ทั่วไป 3 คน กลุ่มวัดและโรงเรียน 1 คน นักการเมืองระดับท้องถิ่น (สจ.) 11 คน โดยเลือกจากสมาชิกสภาจังหวัดอำเภอละ 1 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 วิธี ได้แก่

2.2.1 แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 บทบาทของวิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- ตอนที่ 3 การดำเนินงานของวิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- ตอนที่ 4 ปัจจัยที่สนับสนุนวิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- ตอนที่ 5 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรควิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

2.2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 บทบาทของวิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนวิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง
- ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรควิฑูชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตาราง และข้อความเรียง

2.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิฑูชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้วิธีพิจารณานำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analytical) และเรียงความ แล้วสรุปเป็นบทบาทของวิฑูชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมืองต่อไป

1. สรุปการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่องบทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีผลทางการเมือง ผู้วิจัยเสนอข้อมูลเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไปของลักษณะประชากร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตร/ชาวไร่/ชาวนา มีรายได้ต่อเดือน สูงกว่า 5,000 บาท การเปิดรับฟังวิद्यุชุมชน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการฟังรายการวิद्यุชุมชนต่อวัน มากกว่า 60 นาที สถานที่ที่ฟังรายการวิद्यุชุมชนเป็นประจำ คือ ที่บ้าน โดยฟังประจำ คือช่วงเช้า เวลา 06.00 – 08.30 น. ฟังบางครั้ง คือช่วงพักกลางวัน เวลา 12.00 – 13.00 น. และไม่เคยฟัง คือช่วงดึก เวลา 24.00 – 06.00 น. ปกติชอบฟังรายการจากวิद्यุชุมชนประเภทรายการข่าวสารมากที่สุด

ตอนที่ 2 บทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

2.1 บทบาทของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ในจังหวัดกำแพงเพชร

บทบาทของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองด้านการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชน มีการเลือกข่าวสารการเมืองที่ดี เหมาะสมเพื่อนำเสนอต่อประชาชน รองลงมาสถานีวิทยุชุมชนผลิต รายการเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย และสถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบ เช่น การบอกเล่า/วิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง

2.2 การดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง ในจังหวัด

กำแพงเพชร

การดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อชุมชน รองลงมาผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กร ภาครัฐ/เอกชน นักการเมืองมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบความสำเร็จ และประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

3.1 ปัจจัยที่สนับสนุนของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยที่สนับสนุนของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ภาครัฐการมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यุชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมืองได้ รองลงมา ภาคประชาชนมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यุชุมชนสามารถดำเนินการทางการเมืองได้ และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิद्यุชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เครื่องมือ – อุปกรณ์ไม่เพียงพอ รองลงมา คือ การครอบงำทางการเมือง/ธุรกิจ/กลุ่มผลประโยชน์ และการดำเนินรายการของสถานีวิทยุชุมชนมีปัญหาเรื่องความรู้ ความสามารถของบุคลากร

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยดำเนิน โดยการสัมภาษณ์จากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 41 สถานี โดยร่วมพิจารณาข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาของวิद्यุชุมชน สรุปได้ดังนี้

4.1 บทบาททางด้านการเมืองของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร

4.1.1 ปัจจุบันวิद्यุชุมชนควรมีนโยบายให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการเมืองบ้างเพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้ด้านการเมืองมากขึ้น พร้อมทั้งควรส่งเสริมระบบประชาธิปไตยในทางที่ถูกต้อง สร้างความรู้ ความศรัทธาต่อการเมือง แนะนำข้อควรรู้ทางการเมืองการเลือกตั้ง

4.1.2 รูปแบบและเนื้อหารายการจะต้องเหมาะสมกับการใช้เพื่อส่งเสริมด้านการเมือง อาทิเช่น นำเสนอเรื่องกฎหมาย ศาสนา พุทธศาสนา หน้าที่ของนักการเมือง กฎหมายบ้านเมืองพื้นฐาน ข่าวสารการเมือง การเลือกตั้ง การให้ข้อมูลที่เป็นจริง และรายการต้องเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตย

4.1.3 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้ผลิตรายการ หรือให้ความรู้ทางด้านการเมืองแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย ในช่วงเวลาเลือกตั้ง แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจรูปแบบรายการวิทยุชุมชน ฉะนั้นจึงควรส่งเสริมให้ความรู้กับชุมชน และควรสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตย

4.1.4 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบหลากหลายช่องทาง เช่น การบอกเล่า หรือวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองกระจายข่าว การเมือง ประชาธิปไตยและสถานการณ์ปัจจุบัน และพูดคุยกับผู้ฟังทางโทรศัพท์ การถ่ายทอดสด การแถลงนโยบายของรัฐ โดยรับสัญญาณถ่ายทอดสดจากวิทยุหลัก (สวช.)

4.1.5 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้นำนโยบายรัฐบาลมาแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบ เช่น การแถลงนโยบายรัฐบาล ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี ฯลฯ การถ่ายทอดสด การแถลงนโยบายของรัฐ โดยรับสัญญาณถ่ายทอดสดจากวิทยุหลัก (สวช.)

4.1.6 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางการเมืองเสนอต่อรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่น เช่น ปัญหาขยะที่ต้องการให้ผู้บริหารแก้ไข ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง ระบบประปาในหมู่บ้าน

4.1.7 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน มีการเลือกข่าวสารเพื่อนำเสนอต่อประชาชน เช่น ข่าวดีมีประโยชน์ ข่าวที่ทำให้ผู้ฟังฟังแล้วรู้สึกดี ไม่เป็นข่าวที่ทำให้เกิดความแตกแยกกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารที่รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม รวมทั้งด้านบันเทิงด้วย

4.1.8 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การแนะนำตัวพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง แจ้งให้ทราบทุกพรรค ไม่แบ่งพวก และก็ไม่เอื้อประโยชน์ให้พรรคที่ตนเองชอบ แนะนำตัวผู้สมัครลงเลือกตั้ง และใช้แถลงนโยบายต่อประชาชน ช่วงเลือกตั้ง

4.1.9 ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนมีบทบาททางการเมือง โดยชุมชนจะได้อ่านถึงสถานการณ์ปัจจุบันและข้อมูลเท็จจริง ไม่ปิดบังประชาชน มีการกระจายข่าวสารเรื่องการเมืองเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาชนทราบข้อมูล และได้ความรู้ความเข้าใจ เป็นสื่อกลางที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน

4.1.10 ภาคราชการมีส่วนช่วยส่งเสริมในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน ในการควบคุมดูแล ร่วมมือกันส่งเสริมการให้ประชาชนได้รับข่าวสารมากขึ้น ด้านข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

4.1.11 ปัจจัยที่สนับสนุนวิถุชุมชนให้ดำเนินการทางการเมือง ได้แก่ บุคลากรต้องมีความรู้ ความสามารถ วางตัวเป็นกลาง การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความถูกต้องของ ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านวิถุชุมชน

4.1.12 วิถุชุมชนควรมีบทบาทในทางการเมือง โดยเปิดโอกาสให้ทุก ฝ่ายทั้งประชาชนและนักการเมืองได้แสดงความคิดเห็น ให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง จัดรายการเสวนาทางการเมือง เป็นต้น

4.2 การดำเนินงานของวิถุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัด

กำแพงเพชร

4.2.1 สถานีวิถุชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อมุ่งให้สาระ ความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง เป็นสื่อกลาง กระจายข่าวให้ชุมชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย เผยแพร่ข่าวสารท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ฟังได้รับข่าวสารข้อมูลที่ตรงกัน

4.2.2 ปัจจัยที่ทำให้การก่อตั้งสถานีวิถุชุมชนประสบความสำเร็จ คือ การตอบรับของผู้ฟังอย่างต่อเนื่อง ทุนและสถานที่ในการจัดตั้งสถานีวิถุ การสนับสนุนจากภาครัฐ และผู้อุปถัมภ์ต่างๆ การจดทะเบียนเป็นวิถุชุมชน ความร่วมมือระหว่างวิถุชุมชน การมีส่วนร่วม ของประชาชน และความจริงจังของผู้ก่อตั้ง

4.2.3 ผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กรภาครัฐ/เอกชน นักการเมืองระดับท้องถิ่น/ระดับชาติ มีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิถุชุมชนประสบผลสำเร็จ โดย ให้ความร่วมมือกับวิถุชุมชนในการก่อตั้งวิถุชุมชน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีทุน และเงินสนับสนุน ช่วยนำข่าวสารบ้านเมืองมากระจายข่าวให้ประชาชนได้รับฟัง บางสถานีมี นักการเมืองท้องถิ่นเป็นเจ้าของสถานีวิถุ

4.2.4 ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งและดำเนินงาน สถานีวิถุชุมชนประสบผลสำเร็จ โดยช่วยบอกสภาพพื้นที่ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ภายใน ชุมชน ถือว่าเป็นสถานีของชุมชน ช่วยฟังรายการ ก็จะมีผลดีต่อสถานีวิถุ มีส่วนร่วมอยากรับฟัง ข่าวสารบ้านเมือง

4.2.5 ประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิถุ ชุมชนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีส่วนช่วยในการจัดรายการ ทำให้เกิดความโปร่งใส ได้เรียนรู้ สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ทำให้รู้ข้อบกพร่อง จะได้ปรับปรุงสถานีให้ตรงกับความต้องการของ ผู้ฟัง เป็นการกระจายความรู้ด้านต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำข้อมูล ข่าวสารของชุมชนมา เผยแพร่ได้ถูกต้องและรวดเร็ว

4.2.6 การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองทั้งท้องถิ่นและระดับประเทศโดยช่วยประชาสัมพันธ์วัน เวลาในการเลือกตั้ง ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งไม่มีผล เนื่องจากเป็นการกระจายข่าวสารภายในท้องถิ่นมากกว่าที่จะสนับสนุนด้านการเมืองทำให้นักการเมืองได้แสดงวิสัยทัศน์ และเข้าถึงประชาชนมากขึ้น การชักจูงประชาชนผ่านคลื่นวิทยุ ทำให้ประชาชนได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของการเมืองในปัจจุบัน

4.2.7 กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมือง ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในทางการเมือง บางครั้งใช้เป็นแหล่งข่าว สนับสนุนการดำเนินการของสถานีวิทยุในรูปแบบต่างๆ เช่น สปอนเซอร์ ทุน เป็นต้น ทำให้การเสนอข่าวแบบลำเอียง เกิดความไม่น่าเชื่อถือ การสนับสนุนเงินจัดทำรายการ เป็นเครื่องมือสนับสนุนทีมงานของนักการเมือง / ผู้ลงทุน

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

5.1 ปัจจัยที่สนับสนุนของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยที่สนับสนุนของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยดำเนิน โดยการสัมภาษณ์จากบุคคล/กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 27 คน โดยร่วมพิจารณาข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาของวิทยุชุมชน สรุปได้ดังนี้

5.1.1 บุคลากร หรือผู้จัดรายการสถานีวิทยุชุมชนต้องทำหน้าที่เป็นบทบาทของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นข่าวสารทางด้านการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการต่อการบริหารประเทศ การนำเสนอข่าวสารจะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาไม่มีอคติแอบแฝง

5.1.2 การระดมทุน ให้พยายามคิดสรรรูปแบบต่างๆ ที่จะสามารถให้วิทยุชุมชนยืนอยู่ได้ ซึ่งก็มีแนวความคิดและปฏิบัติการขึ้นมาหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดทำผ้าป่าสามัคคี การรับบริจาค ฝากประกาศงานพิธี ฝากประกาศผ้าป่า ประชาสัมพันธ์ให้ตลาดท้องถิ่น การรับจ้างทำสื่อ สิ่งเหล่านี้เป็นทางเลือกระดมทุนโดยไม่ต้องโฆษณา ควรมีการสร้างการระดมทุนอย่างต่อเนื่องและผลักดันให้ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ วิทยุชุมชนจะต้องได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงาน ทำการกระจายเสียงให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารได้ อีกทั้งภาครัฐต้องมีส่วนในการส่งเสริมเรื่องทุนและเป็นแหล่งของข่าวเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของชุมชนอื่นๆ และสังคมนาอบนอกเพื่อให้คนในชุมชนก้าวทันเหตุการณ์ทั้งภายนอกและภายในชุมชนเอง

5.1.3 เทคโนโลยีใหม่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงข่าวสารได้ง่ายขึ้น ทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบทางการเมืองซึ่งถือเป็นบทบาทที่สำคัญของวิद्यุชุมชนในการแสดงออกทางการเมือง

5.1.4 การสร้างกลไกระดับชุมชน โดยมุ่งการประสานความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ สามารถเป็นกลไกทางด้านการสื่อสารให้กับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และน่าจะเป็นการประสานให้เกิดความร่วมมือ เกิดแนวทางการพัฒนาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งสามารถประสานสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่น มีการสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนซึ่งเกิดจากการรวมตัวของหลายฝ่าย เข้าไปมีส่วนช่วยให้เกิดกระบวนการสมานฉันท์ซึ่งภาพที่เห็น คือ ความมุ่งมั่น และมุ่งหวัง ที่จะเห็น “วิद्यุชุมชน” มีส่วนร่วมในการปฏิรูปหรือการพัฒนาทางการเมืองในประเทศไทย การพัฒนาทักษะการจัดรายการวิทยุ มีเวทีแลกเปลี่ยนเรื่องความรู้เรื่องสิทธิและกฎหมาย และรวมทั้งการรณรงค์เคลื่อนไหวเชิงนโยบายร่วมกัน

5.1.5 การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ ให้ประชาชนเข้าใจว่าวิद्यุชุมชนช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้และเขาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตามเจตนารมณ์ของวิद्यุชุมชนคือเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน วิद्यุชุมชนสามารถเข้าหาคนในชุมชนมากขึ้น และพูดคุยสร้างความเข้าใจเพื่อขยายแนวร่วมมาทำงานมากขึ้น อาจจะเข้ามาเป็นกรรมการ เป็นนักจัดรายการ หรือเป็นผู้สนับสนุนทุน ฯลฯ และสร้างภาพลักษณ์วิद्यุชุมชนเหมือนบ้านที่มีความอบอุ่น เป็นกันเอง และน่าหวงแหน เปรียบเช่นสถาบันสำคัญที่มีอยู่เดิมในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น

5.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัด

กำแพงเพชร

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยดำเนิน โดยการสัมภาษณ์จากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 27 คน โดยร่วมพิจารณาข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาของวิทยุชุมชน สรุปได้ดังนี้

5.2.1 ปัญหาด้านงบประมาณและทุน ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการบำรุง รักษาเครื่องส่งและค่าใช้จ่ายรายเดือน เพราะว่าไม่ได้มีรายได้จากการโฆษณาเหมือนกับวิद्यุชุมชนกระแสหลัก การซ่อมแซมบำรุงอุปกรณ์เครื่องส่งในแต่ละครั้งจึงใช้การระดมทุนกันเป็นครั้งคราว

5.2.2 ปัญหาคลื่นแทรกคลื่นทับ ในสถานการณ์ที่มีการเปิดวิทยุชุมชนเป็นจำนวนมากตามนโยบายของรัฐเมื่อปี พ.ศ.2547 ทำให้เกิดการตั้งสถานีใกล้เคียงกัน ประกอบกับมีการเพิ่มกำลังส่งสูงกว่าเกณฑ์ทางเทคนิค ทำให้วิทยุชุมชนถูกคลื่นทับ คลื่นแทรกด้วย

5.2.3 บุคลากรด้านเทคนิคมีจำกัด ปัญหาที่พบบ่อยคือบุคลากรในชุมชนไม่มีความรู้ประสบการณ์การใช้เครื่องส่ง การใช้คอมพิวเตอร์ บุคลากรที่มีความชำนาญด้านนี้จะมีโดยเฉลี่ย 1-2 คนต่อสถานี ซึ่งไม่เพียงพอและวิทยุชุมชนก็ไม่สามารถที่จะสนับสนุนค่าตอบแทนให้เขาอยู่ประจำการที่สถานีตลอดเวลาได้

5.2.4 บุคลากรที่เก่งมีทักษะ คนขึ้นชอบมาก เช่น ผู้จัดการรายการที่มีความสามารถและมีผู้ฟังติดตามฟังเป็นจำนวนมากมักถูกว่าจ้างให้ไปจัดสถานีหลักเนื่องจากการจัดรายการวิทยุชุมชน 100% เป็นรูปแบบอาสาสมัคร ทำให้บางครั้งก็ยากที่จะดูแลให้อยู่กับวิทยุชุมชนได้

5.2.5 ผู้จัดการรายการขาดข้อมูลใหม่ๆ มานำเสนอ ปัญหาที่พบบ่อยคือ ผู้จัดการรายการรู้สึกว่ามีเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อไป ทำให้ขาดความกระตือรือร้นและเลิกจัดรายการ

5.2.6 การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจว่าวิทยุชุมชนเป็นของชุมชนและทำให้ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังที่กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่า คณะกรรมการที่กระตือรือร้นจำนวนหนึ่ง อีกส่วนใหญ่อยังแค่การเป็นแกนร่วมคือมีการเข้ามาช่วยเหลือเป็นครั้งคราว ในช่วงแรกการก่อตั้งจะมีคนสนใจเข้าร่วมจำนวนมาก เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็ทยอยหายไป

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องบทบาทของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีผลทางการเมือง มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผล ดังนี้

1. บทบาทและการดำเนินงานของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

1.1 บทบาททางการเมืองของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีการเลือกข่าวสารการเมืองที่ดี เหมาะสมเพื่อนำเสนอต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย อีกทั้งสถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง เช่น การบอกเล่า/วิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่าความจริงปัจจุบันวิทยุชุมชน ควรมีนโยบายให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการเมืองบ้าง เพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้ด้านการเมืองมากขึ้น พร้อมทั้งควรส่งเสริมระบบประชาธิปไตยในทางที่ถูกต้อง สร้างความรู้ ความศรัทธาต่อการเมือง แนะนำข้อควรรู้ทางการเมือง การเลือกตั้งรูปแบบและเนื้อหา รายการจะต้องเหมาะสมกับการใช้เพื่อส่งเสริมด้านการเมือง อาทิเช่น นำเสนอเรื่องกฎหมาย ศาสนา พุทธศาสนา หน้าที่ของนักการเมือง กฎหมายบ้านเมืองพื้นฐาน ข่าวสารการเมือง การเลือกตั้ง

การให้ข้อมูลที่แท้จริง และรายการต้องเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการมากกว่าได้ว่าปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้ผลิตรายการหรือให้ความรู้ ทางด้านการเมืองแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบ ประชาธิปไตยในช่วงเวลาเลื่อกตั้ง แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจรูปแบบรายการวิทยุ ชุมชน ฉะนั้นจึงควรส่งเสริมให้ความรู้กับชุมชน และควรสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่อง ประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของ ประชาชนทางด้านการเมืองเสนอต่อรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่น เช่น ปัญหาขยะที่ต้องการให้ผู้บริหาร แก้ไข ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ระบบประปาในหมู่บ้าน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร สงบธรรม (2544: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษา บทบาทของรายการวิทยุเพื่อชุมชนกับประชาคมสงขลา พบว่า รายการวิทยุเพื่อชุมชน มีบทบาทเป็น เครื่องมือในการทำหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ไม่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแสดงออกของผู้รับฟังได้ รายการวิทยุเพื่อชุมชนในจังหวัดสงขลา มีลักษณะตามแนวคิดของวิทยุ ชุมชน ด้านการเข้าถึงสื่อ แต่ยังมีได้เข้าถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมในระดับรายการ หรือระดับสถานี วิทยุกระจายเสียงเลย ทั้งนี้คงเป็นไปได้ ตามโครงสร้างใหม่ของ มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในอนาคต การศึกษาการก่อเกิดของประชาคมสงขลา พบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีความสำคัญ ในการก่อเกิดประชาคมสงขลา ในแง่ของการมีกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผนวกร่วมกัน การก่อเกิดและคงอยู่อย่างต่อเนื่องของประชาคมสงขลา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรพล สุทธารรรถ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านฐานะสื่อของชุมชน ด้าน สังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรมและโดยรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปาน กลาง และผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทของวิทยุชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีความแตกต่าง กันทางด้านอายุ การศึกษา และรายได้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนข้อเสนอแนะพบว่าสาเหตุที่ทำให้ความ คิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับปานกลางและไม่สามารถอยู่ในระดับมากหรือดีมากได้เพราะว่าวิทยุชุมชนมีปัญหาด้าน การบริหารจัดการคือยังขาดองค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนเข้ามารับผิดชอบ ในการกำกับควบคุมดูแลและจัดสรรคลื่นความถี่ จนก่อให้เกิดมีการจัดตั้งวิทยุที่ไม่ตรงกับหลักการของ วิทยุชุมชนขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการใช้วัสดุอุปกรณ์ของเครื่องส่งคลื่นความถี่ที่ไม่ได้มาตรฐาน

และมีการกำหนดความถี่ขึ้นเอง ส่งผลให้เกิดการรบกวนของคลื่นความถี่วิทยุและมีการใช้ความถี่ทับซ้อนนอกจากนี้ผู้ประกาศและนักจัดรายการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาและเทคนิคของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงที่แท้จริง ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนในชุมชน นอกจากนี้วิทยุชุมชนยังมีการหารายได้จาก การโฆษณาและบริการธุรกิจซึ่งขัดต่อบทบาทหน้าที่และหลักปรัชญาของวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง ส่วน แสงทอง อนันตภักดิ์ (2548, หน้า 42) พบว่า วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เพราะดำเนินการตามหลักประชาธิปไตย โดยประชาชน เพื่อประชาชน และเป็นของประชาชน โดยบทบาทหน้าที่ของวิทยุชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ในฐานะสื่อของชุมชนที่เป็นภาพสะท้อนของชุมชน บทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา การสืบทอดวัฒนธรรม ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและบทบาทหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง โดยการผลิตรายการในรูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ที่เหมาะสม

1.2 การดำเนินงานของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่าสถานภาพทั่วไปของลักษณะประชากร เป็นเพศชาย ร้อยละ 70.00 เพศหญิง ร้อยละ 30.00 อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 40.00 ส่วนระดับการศึกษา มัธยมศึกษา ร้อยละ 32.30 ส่วนอาชีพ เกษตร/ ชาวไร่/ชาวนา ร้อยละ 64.50 อื่นๆ ร้อยละ 1.40 รายได้ต่อเดือน สูงกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 61.80 สถานภาพการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน มีระยะเวลาในการฟังรายการวิทยุชุมชนต่อวัน มากกว่า 60 นาที ร้อยละ 28.20 ส่วนสถานที่ที่ฟังรายการวิทยุชุมชนเป็นประจำ ได้แก่ ที่บ้าน ร้อยละ 80.90 ฟังประจำ พบว่า ช่วงเช้า 06.00 – 08.30 น. ร้อยละ 66.40 ฟังบางครั้ง พบว่า ช่วงพักกลางวัน 12.00 – 13.00 น. ร้อยละ 86.80 ช่วงกลางคืน 20.00 – 24.00 น. ร้อยละ 42.30 ไม่เคยฟัง พบว่า ช่วงดึก 24.00 – 06.00 น. ร้อยละ 52.30 ปกติผู้ตอบแบบสอบถามชอบฟังรายการจากวิทยุชุมชนประเภทใดมากที่สุด ได้แก่รายการข่าวสาร จำนวน 215 คน รองลงมา รายการสาระความรู้ จำนวน 184 คน และ รายการนำเสนอปัญหาและแก้ปัญหาในชุมชน จำนวน 156 คน ตามลำดับ

สถานีวิทยุชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อชุมชนจะมีผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กร ภาคีรัฐ/เอกชน นักการเมืองมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ประสบผลสำเร็จ อีกทั้งประชาชนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชนอีกด้วย กล่าวได้ว่า ประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการจัดรายการ ทำให้เกิดความโปร่งใส ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ทำให้รู้ข้อบกพร่อง จะได้ปรับปรุงสถานีให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟัง เป็นการกระจายความรู้ด้านต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำข้อมูล ข่าวสารของชุมชนมาเผยแพร่ได้

ถูกต้องและรวดเร็วโดยรวมแล้วกล่าวได้ว่าการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองทั้งท้องถิ่นและระดับประเทศโดยช่วยประชาสัมพันธ์วัน เวลาในการเลือกตั้ง ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งไม่มีผล เนื่องจากการกระจายข่าวสารภายในท้องถิ่นมากกว่าที่จะสนับสนุนด้านการเมืองทำให้นักการเมืองได้แสดงวิสัยทัศน์ และเข้าถึงประชาชนมากขึ้น การชักจูงประชาชนผ่านคลื่นวิทยุ ทำให้ประชาชนได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของการเมืองในปัจจุบัน และอีกหลายท่านได้กล่าวได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมือง ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในทางการเมือง บางครั้งใช้เป็นแหล่งข่าว สนับสนุนการดำเนินการของสถานีวิทยุในรูปแบบต่างๆ เช่น สปอนเซอร์ ทุน เป็นต้น ทำให้การเสนอข่าวแบบลำเอียง เกิดความไม่น่าเชื่อถือ การสนับสนุนเงินจัดทำรายการ เป็นเครื่องมือสนับสนุนทีมงานของนักการเมือง / ผู้ลงทุน ดังที่กาญจนา แก้วเทพ (2546, หน้า 2) ที่ระบุว่าให้วิทยุชุมชนดำเนินการโดยคณะกรรมการที่เลือกตั้งมาจากตัวแทนกลุ่มของชุมชน ไม่ใช่การแต่งตั้งแบบราชการ ทั้งนี้คณะกรรมการที่จะเป็นตัวแทนจากประชาชนหรือชุมชนควรมาจากกลุ่มอาสาสมัครผู้มีความสนใจทำงานเพื่อส่วนรวม รวมถึงเป็นผู้ที่มีเวลาอุทิศเพื่อส่วนรวมและจะต้องเป็นตัวแทนที่มาจากทุกกลุ่มที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ค่อยโอกาสด้านการสื่อสาร เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมและสามารถสนองความต้องการของคนได้ทุกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิระวรรณ ยังกิจการ (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา รายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน ซึ่งพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการโดยการโทรศัพท์ ส่งจดหมาย บอกผ่านผู้ดำเนินรายการเข้ามาในรายการ และในฐานะผู้ผลิตในทุกชั้นตอนตั้งแต่การกำหนดประเด็นเนื้อหาประจำวัน จนถึงการผลิตรายการและออกอากาศ ส่วนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารรายการวิทยุชุมชนนั้น คณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านเป็นผู้กำหนดให้สมาชิกดำเนินรายการภายใต้กรอบของคณะกรรมการบริหารชมรมที่ตั้งไว้ การมีส่วนร่วมในค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชน พบว่า รูปแบบและเนื้อหาที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบันได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดน่านแล้ว แต่วิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนนั้น ประชาชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตั้งคณะกรรมการ หางบประมาณ หาสถานที่ตั้ง โดยการมีตัวแทนของแต่ละชุมชนเข้าร่วมในการบริหารจัดการมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรพงษ์ พลนิกรกิจ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงโครงสร้างของสถานีวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่กำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ พบว่า สถานีวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโครงสร้างสถานีวิทยุเป็นระบบผสม ระหว่างระบบรัฐกับระบบทวิภาค ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการข่าว รายการ โฆษณา และรายการ

เพลง มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริงร้อยละ 37.65 เนื้อหาความบันเทิง ร้อยละ 31.70 และเนื้อหาโฆษณาสินค้าและบริการร้อยละ 30.65 ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่เป็นข่าวจากส่วนกลาง (78.22 %) การศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้าง พบว่า ปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบการควบคุม และระบบตลาด เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสถานีที่มีโครงสร้างเป็นระบบรัฐ กล่าวคือ รัฐเป็นเจ้าของ มีการบริหารจัดการเอง และมีแหล่งรายได้จากงบประมาณแผ่นดิน ที่มุ่งบริการสาธารณะ มีปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ และระบบการควบคุมกำหนดเนื้อหา ทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการพูดคุย และรายการข่าว ส่วนเนื้อหาของรายการส่วนใหญ่เป็นข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริง ในขณะที่สถานีที่มีโครงสร้างเป็นระบบทวิภาค กล่าวคือ รัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ แต่ให้บุคคลภายนอกบริหารและมีแหล่งรายได้จากการโฆษณาสินค้าและบริการที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ มีปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบควบคุม และระบบตลาด กำหนดรูปแบบและเนื้อหา ทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการโฆษณา ส่วนเนื้อหาของรายการส่วนใหญ่เป็นโฆษณาสินค้าและบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของบาร์โล (Barlow, 1988) กล่าวถึงวิทยุชุมชน ว่ามีความแตกต่างจากวิทยุประเภทธุรกิจและประเภทสาธารณะ เพราะมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ 3 ประการ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community involvement) วิทยุชุมชนที่แท้จริงจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม หากอยู่ในระดับรายการประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีโอกาสร่วมกำหนดประเด็นที่จะพูดคุยหรือนำเสนอหรือแม้กระทั่งมีโอกาสเข้าไปร่วมผลิตและดำเนินรายการ หากเป็นระดับสถานีวิทยุประชาชนต้องมีโอกาสในการส่งตัวแทนเข้าไปร่วมบริหารจัดการสถานีในทุกๆ ด้าน ร่วมคิดและร่วมตัดสินใจและหากเป็นระดับแนวคิดจะหมายถึงการที่สถานีวิทยุจัดรายการที่นำเสนอเนื้อหาอันเกี่ยวเนื่องแก่ชุมชนเพราะทางสถานีมีแนวคิดที่ใส่ใจต่อชุมชนต้องการใช้สื่อวิทยุเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนอาจอยู่ในรูปที่ทางสถานีเปิดโอกาสให้ประชาชนทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวสารความเคลื่อนไหวของชุมชน อย่างไรก็ตามการกำหนดวาระและประเด็น (Agenda Setting) ยังอยู่ในการควบคุมของสถานี

2) การไม่แสวงหาผลประโยชน์เชิงธุรกิจ (Non-Profit) โดยหลักการแล้ววิทยุชุมชนที่อยู่ในระดับสถานีนั้นต้องเป็นสถานีที่ไม่แสวงหากำไร หากต้องการเสาะหาเงินเพื่อใช้ในการดำเนินการต้องอยู่ในลักษณะการตั้งกองทุนหรือเป็นเงินที่มาจากการระดมทุนในชุมชน ไม่ใช่มาจากการนำวิทยุชุมชนไปทำธุรกิจ เช่น แบ่งขายเวลาให้ภาคบันเทิง ดังนั้นการดำเนินรายการวิทยุชุมชนจึงไม่อาจขายเวลาโฆษณาได้ แต่สามารถมีผู้สนับสนุนรายการได้ ส่วนความบันเทิงทาง

เสียงเพลงที่สอดแทรกในรายการนั้น กระทำขึ้นเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินมากกว่าจะเพื่อประชาสัมพันธ์เพลงใหม่ๆ ของค่ายเพลง รายการวิทยุชุมชนจึงแตกต่างจากรายการบันเทิงทั่วไป การดำเนินรายการอาศัยเงินทุนที่ได้จากการบริจาค หรือการร่วมระดมทุนภายในท้องถิ่นเป็นหลัก

3) การมีโครงสร้างเชิงประชาธิปไตย (Democratic Structure) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ซึ่งเกณฑ์ประการสุดท้ายนี้อาจเป็นไปได้ยากในประเทศไทย เพราะอำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้รับผิดชอบสถานีวิทยุ เช่น ผู้อำนวยการสถานี เป็นต้น บรรยายภาพประชาธิปไตยจึงอาจเกิดขึ้นในระดับหนึ่ง เช่นชุมชนร่วมตัดสินใจและร่วมแบ่งภาระหน้าที่ในการผลิตรายการ ขณะที่ผู้อำนวยการสถานียังเข้ามาควบคุมและตรวจสอบรายการก่อนออกอากาศ เป็นต้น ในการพิจารณาว่ารายการใดเป็นรายการวิทยุชุมชน โดยอาศัยเกณฑ์ประชาธิปไตยจึงอาจต้องพิจารณาที่มาของรายการ วิธีการดำเนินรายการ การคัดเลือกและกำหนดประเด็น เป็นต้น และงานวิจัยของ สิบเรศ ศิริกานต์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทยภายหลังการปฏิรูประบบวิทยุกระจายเสียงตามเจตนารมณ์มาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พบว่า ปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอความคิดเห็นว่า ปัจจัยทางด้านการยอมรับในสิทธิของประชาชนในการใช้คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง ปัจจัยทางด้านโครงสร้างทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นโยบายและแผนการสนับสนุนและพัฒนากิจการวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนจากรัฐบาล และ กสท. ความตื่นตัวทางด้านการใช้สิทธิของประชาชน ตลอดจนทัศนคติและความเข้าใจทางด้านการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง เงินทุนและบุคลากร สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนต่อไป สำหรับรูปแบบในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิได้นั้นและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสถานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนควรเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารสถานี โครงสร้างการบริหารจัดการควรมีความชัดเจน มีความเป็นอิสระ บริหารจัดการอย่างโปร่งใส ควรสร้างกลไกในการประเมินผลโดยให้ประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบให้การดำเนินกิจการสถานีเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนให้ได้มากที่สุด บุคลากรในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนควรมีลักษณะผสมผสาน กล่าวคือคณะกรรมการบริหารสถานีควรมาจากตัวแทนของประชาชน ทางด้านการปฏิบัติอาจจะมาจากอาสาสมัครและพนักงานที่ได้รับค่าจ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละสถานี แหล่งที่มีของเงินทุนสำหรับการดำเนินกิจการควรมาจาก “กองทุนพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะ” การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และการระดมทุน

การบริจาค การจัดตั้งกองทุนของสถานี่เอง รูปแบบเนื้อหาสาระที่น่าเสนอควรมีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารของประชาชน อีกทั้งการนำเสนอรายการต่างๆ ควรมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น จะเห็นว่าการบริหารงานผ่านคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน ทำให้วิทยุชุมชนต่างจากวิทยุกระจายเสียงทั่วไป เพราะคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนมาจากคนในชุมชนและเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และความต้องการข่าวสารที่แท้จริงของผู้ฟัง นอกจากนี้ยังเป็นผู้กำหนดรูปแบบและสนับสนุนการดำเนินการวิทยุชุมชนอีกด้วย

2. ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

2.1 ปัจจัยที่สนับสนุนของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าการดำเนินรายการของสถานีวิทยุชุมชน บุคลากรหลายท่านมีความรู้ เนื่องจากบุคลากรผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน ทุกคนเป็นอาสาสมัคร ไม่มีค่าตอบแทนและมีการประจำทำอยู่แล้ว จึงไม่มีโอกาสฝึกฝนทักษะ เทคนิคในการนำเสนอ แม้ว่าหน่วยงานที่กำกับดูแลจะอนุโลม ไม่มีการเข้มงวดให้ผู้ดำเนินรายการวิทยุทุกคนต้องมีบัตร ผู้ประกาศข่าววิทยุและโทรทัศน์ก็ตาม เรื่องดังกล่าวจึงอาจเป็นข้อจำกัดของผู้ดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน ฉะนั้นผู้ดำเนินรายการควรปรับปรุงเรื่องเทคนิคการนำเสนอให้เข้าใจ และนำติดตามบุคลากร หรือผู้จัดรายการสถานีวิทยุชุมชนต้องทำหน้าที่เป็นบทบาทของสื่อมวลชน ในการทำหน้าที่พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย จะต้องยึดมั่นจรรยาบรรณของตนเอง ในการเสนอข่าวสาร และเผยแพร่ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นข่าวสารทางด้านการเมืองประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางต่อประชาชนในชุมชนให้เกิดผลอย่างสมบูรณ์ เพื่อส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม จะต้องได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงาน อีกทั้งภาครัฐต้องมีส่วนในการส่งเสริมเรื่องของการให้ทุน ข่าวเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของชุมชนอื่นๆ และสังคมรอบนอกเพื่อให้คนในชุมชนก้าวทันเหตุการณ์ อีกทั้งวิทยุชุมชนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมจัดรายการและร่วมบริหารตามหลักการประชาธิปไตย

การมีเทคโนโลยีใหม่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงข่าวสารได้ง่ายขึ้นรัฐต้องเข้ามีมาตรการในการป้องกันที่ได้ผลทั้งสามารถติดตามควบคุมให้อยู่ในกรอบระเบียบของกฎหมายให้ได้ และยังมีอีกหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ พอรวมความได้ดังนี้“วิทยุชุมชน” มีส่วนร่วมในการปฏิรูปหรือการพัฒนาทางการเมืองในประเทศไทย โดยมองเห็นความสำคัญของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งในโครงสร้างของสังคม ที่จะต้องช่วยในการสนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานทางการเมือง แบบสมัยใหม่ประสบความสำเร็จ ในกระบวนการที่

เกี่ยวข้องกับการเมืองนี้ วิทยุชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะสามารถส่งผลต่างๆต่อผู้รับสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดบทบาทการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของสื่อมวลชน ในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่มาซึ่งอำนาจของรัฐบาลแต่ละสมัย

บทบาทการเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบทางการเมือง ถือเป็นบทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชนในการแสดงออกทางการเมือง เพราะการแสดงออกในบทบาทด้านนี้จะเป็นตัววัดว่า เป็นการเปิดกว้างในการให้เสรีภาพกับสื่อมวลชน ที่ถือว่าเป็นการให้เสรีภาพของคนทุกกลุ่มในสังคมบทบาทการเป็นพื้นที่ประสานความเข้าใจทางการเมือง เป็นบทบาทจากความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยึดถือแนวคิดการเปิดเสรีภาพให้กับสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ โดยมีการควบคุมดูแลโดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนและกลุ่มผู้รับสารในสังคมตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ เท่านั้นสิ่งที่ชัดเจนที่สุดคือการเปิดกว้างให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและเครือข่าย ได้ถ่ายทอดสดการแถลงนโยบายของรัฐบาล และมีการร่างพระราชบัญญัติ การถ่ายทอดการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภาและการประชุมร่วมกันของรัฐสภาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร อะโห (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้าง พบว่า ปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบการควบคุม และระบบตลาด เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุท้องถิ่นในภาคเหนือ โดยสถานีที่มีโครงสร้างเป็นระบบรัฐ กล่าวคือ รัฐเป็นเจ้าของ มีการบริหารจัดการเอง และมีแหล่งรายได้จากงบประมาณแผ่นดินที่มุ่งบริการสาธารณะ มีปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ และระบบการควบคุมกำหนดเนื้อหา ทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการพูดคุย และรายการข่าว ส่วนเนื้อหาของรายการส่วนใหญ่เป็นข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริง ในขณะที่สถานีที่มีโครงสร้างเป็นระบบทวิภาค กล่าวคือ รัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ แต่ให้บุคคลภายนอกบริหารและมีแหล่งรายได้จากการโฆษณาสินค้าและบริการที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ มีปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบควบคุม และระบบตลาด กำหนดรูปแบบและเนื้อ ทำให้มีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการโฆษณา ส่วนเนื้อหาของรายการส่วนใหญ่เป็นโฆษณาสินค้าและบริการอีกทั้งยังสอดคล้องกับเดวิด (M.J.R. David, 1993) ได้สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเมือง รัฐบาลในหลายๆ ประเทศมีความคิดว่าการคงไว้ซึ่งอำนาจนั้น รัฐจะต้องเป็นผู้ควบคุมสื่อในระบบการสื่อสาร ความคิดนี้ได้สร้างข้อจำกัดที่เด่นชัดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือ การเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเองของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการดำเนินงานวิทยุชุมชนหรือสื่อชุมชนประเภทอื่นๆ วิทยุชุมชนเป็นการให้อำนาจแก่ประชาชน โดยที่ประชาชนสามารถสนทนาและ

วิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐที่พวกเขาคิดว่าไม่ถูกต้อง ซึ่งผู้นำทางการเมืองอาจไม่พอใจต่อคำวิจารณ์นี้ นอกจากนี้ในการเมืองระดับท้องถิ่นวิद्यชุมชนอาจกลายเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ในการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมืองท้องถิ่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้รัฐและนักการเมืองระดับชาติไม่เต็มใจสนับสนุนการดำเนินงานวิद्यชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายการบริหาร นโยบายที่ไม่เห็นด้วยของผู้บริหารอาจเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานวิद्यชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่วิद्यชุมชนของท้องถิ่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสถานีส่วกลาง ผู้บริหารสถานีส่วอาจไม่เต็มใจที่จะกระจายอำนาจหน้าที่การบริหารงาน หรือให้อิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวิद्यชุมชน เนื่องจากท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลนั้นยากต่อการติดตามตรวจสอบและควบคุมจากศูนย์กลาง ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียอำนาจในการควบคุมการบริหารงานกระจายเสียง นอกจากนี้ นโยบายของรัฐอาจไม่สนับสนุนการดำเนินงานวิद्यชุมชน ในกรณีที่วิद्यชุมชนได้สนับสนุนกลุ่มหัวรุนแรง หรือกลุ่มเคร่งศาสนา ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่สงบ

3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากมีอาชีพ การดำเนินงานวิद्यชุมชน อาจเผชิญกับข้อจำกัดและปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่กระจายเสียง หรือนักสื่อสารมีอาชีพ เนื่องจากนักสื่อสารมีอาชีพอาจขอการกระจายเสียงเผยแพร่สู่กลุ่มผู้ฟังกลุ่มใหญ่มากกว่า ผู้ฟังกลุ่มเล็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงานวิद्यชุมชน ในส่วนของรายการ ผู้จัดรายการส่วนมากเคยชินกับการตัดสินใจด้วยตนเอง และการที่วิद्यชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นอาจทำให้ผู้จัดรายการมีอาชีพรู้สึกสูญเสียอำนาจการควบคุมรายการและไม่พอใจกับหลักการของวิद्यชุมชน ในส่วนงานเทคนิค วิศวกรที่ดูแลการกระจายเสียง อาจรู้สึกไม่พอใจกับการใช้อุปกรณ์ที่ไม่เป็นระเบียบแบบแผน หรือการใช้อุปกรณ์ราคาถูกลง ซึ่งเป็นหลักการอีกข้อหนึ่งของวิद्यชุมชน ในกรณีที่ได้มีการดำเนินงานวิद्यชุมชนลงตัวแล้ว การทำงานจะต้องคำนึงถึงความสามัคคีและมีการประสานงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ดำเนินงานกับองค์กรอื่นๆ ในชุมชน เมื่อไรก็ตามที่องค์กรหรือประชาชนในชุมชนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิद्यชุมชนก็อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้เช่นกัน

4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากงบประมาณในการดำเนินงาน การดำเนินงานวิद्यชุมชนมักประสบกับปัญหาและข้อจำกัดด้านการเงินอยู่บ่อยครั้ง ในประเทศที่ยากจนมาก ไม่มีแม้กระทั่งเงินที่จะใช้ทุนสนับสนุนกิจการกระจายเสียงของชาติ รัฐจะพิจารณาว่าวิद्यชุมชนเป็นสิ่งสิ้นเปลือง และที่แย่ไปกว่านั้นก็คือในบางประเทศที่ประชาชนแสดงความต้องการการจัดตั้งวิद्यชุมชน แต่พื้นที่ที่จะต้องติดตั้งเครื่องส่งสัญญาณอยู่ห่างไกล หรือมีอุปสรรคในการติดตั้งเครื่องส่ง เช่น พื้นที่ติดตั้งเป็นภูเขาที่มีแร่เหล็กอยู่มากจะรบกวนคลื่นสัญญาณที่ส่งออกไป ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น

2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีปัญหาด้านงบประมาณและเงินทุน ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการบำรุงรักษาเครื่องส่งและค่าใช้จ่ายรายเดือน เพราะไม่ได้มีรายได้จากการโฆษณาเหมือนกับวิทยุชุมชนกระแสหลัก การซ่อมแซมบำรุงอุปกรณ์เครื่องส่งในแต่ละครั้งจึงใช้การระดมทุนกันเป็นครั้งคราว และอีกหลายท่านได้กล่าวถึงปัญหาคลื่นไถลทรุดตัว ในสถานการณ์ที่มีการเปิดวิทยุชุมชนเป็นจำนวนมากตามนโยบายของรัฐเมื่อปี พ.ศ.2547 ทำให้เกิดการตั้งสถานีใกล้เคียงกัน ประกอบกับการเพิ่มกำลังส่งสูงกว่าเกณฑ์ทางเทคนิค ทำให้วิทยุชุมชนถูกลื่นทับ คลื่นแทรกด้วย

บุคลากรด้านเทคนิคมีจำกัด ปัญหาที่พบมากคือบุคลากรในชุมชนไม่มีความรู้ ประสบการณ์การใช้เครื่องส่ง การใช้คอมพิวเตอร์ บุคลากรที่มีความชำนาญด้านนี้จะมีโดยเฉลี่ย 1-2 คนต่อสถานี ซึ่งไม่เพียงพอและวิทยุชุมชนก็ไม่สามารถที่จะสนับสนุนค่าตอบแทนให้เขาอยู่ประจำการที่สถานีตลอดเวลาได้ ผู้จัดการรายการถูกว่าจ้างให้ไปจัดสถานีหลัก เนื่องจากการจัดรายการวิทยุชุมชน 100% เป็นรูปแบบอาสาสมัคร ทำให้บางครั้งก็ยากที่จะดูแลให้อยู่กับวิทยุชุมชนได้ บุคลากรที่เก่งมีทักษะ คนขึ้นชอบมากจะถูกว่าจ้างให้ไปจัดในวิทยุกระแสหลัก อีกทั้งผู้จัดการรายการขาดข้อมูลใหม่ๆ มานำเสนอ ปัญหาที่พบบ่อยคือ ผู้จัดการรายการรู้สึกว่ามีเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อไป ทำให้ขาดความกระตือรือร้นและเลิกจัดรายการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจว่าวิทยุชุมชนเป็นของชุมชนและทำให้ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังที่กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่าคณะกรรมการที่กระตือรือร้นจำนวนหนึ่ง อีกส่วนใหญ่จะยังแค่การเป็นแกนร่วมคือมีการเข้ามาช่วยเป็นครั้งคราว ในช่วงแรกการก่อตั้งจะมีคนสนใจเข้าร่วมจำนวนมาก เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็ทยอยหยุดไป ดังที่ พีรพัฒน์ เอ็งโม (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิทยุชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลจากการวิจัยพบว่า 1) สภาพ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน ของคณะกรรมการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1.1) สภาพการดำเนินงานวิทยุชุมชนของคณะกรรมการวิทยุชุมชนในเขตของพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มาจากบุคคลในท้องถิ่น และมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าร่วมดำเนินการ งบประมาณส่วนใหญ่มาจากการสนับสนุนในภาคเอกชน โดยมีรัฐให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารเป็นสำคัญ 1.2) ปัญหาการดำเนินงานวิทยุชุมชนของคณะกรรมการวิทยุชุมชนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ คณะกรรมการขาดความรู้ความชำนาญ การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม 1.3) ความต้องการการดำเนินงานของคณะกรรมการวิทยุชุมชนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการคณะกรรมการที่มีความรู้ความชำนาญ การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

2) พฤติกรรมการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน ความพึงพอใจและความต้องการเกี่ยวกับวิทยุชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2.1) พฤติกรรมการเปิดรับฟังวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าส่วนใหญ่ ประชาชนมีการเปิดรับฟังวิทยุชุมชนในช่วงเวลา 19.01 – 21.00 น. โดยมีการรับฟังมาก คือ ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ และมีช่วงเวลาในการรับฟังโดยเฉลี่ย 1- 2 ชั่วโมง เนื้อหาที่ประชาชนนิยมฟังมากที่สุด ได้แก่ รายการบันเทิง เน้นสาระสลับบันเทิง และประชาชนส่วนใหญ่นิยมโทรศัพท์เพื่อขอเพลง และแนะนำรายการ 2.2) ความพึงพอใจเกี่ยวกับวิทยุชุมชน พบว่าในภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ รายการบันเทิง การใช้ภาษาในการจัดรายการของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์วิทยุชุมชน รูปแบบการนำเสนอรายการของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์วิทยุชุมชน และการปฏิบัติสัมพันธ์ การพูดคุยสนทนา 2.3) ความต้องการเกี่ยวกับวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าในภาพรวมมีความต้องการในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการให้มีรายการบันเทิง ความต้องการรูปแบบของรายการประเภทสาระสลับบันเทิง มีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการโฆษณาในช่วงท้ายรายการ และมีความต้องการให้มีการเสนอรายการเกี่ยวกับท้องถิ่นโดยเฉลี่ยวันละ 1-2 ชั่วโมง 3) แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิทยุชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 3.1) การให้บุคคลในท้องถิ่น และส่วนราชการเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการวิทยุชุมชน โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชน การสร้างความสามัคคีกันในการจัดตั้งกลุ่มและดำเนินงานร่วมกันของคลื่นสถานีวิทยุชุมชน 3.2) การเพิ่มช่วงเวลาการขายโฆษณาตามกรอบกฎหมายจากเดิม 3 นาที เป็น 6 นาที การจัดทำโครงการเสนองบประมาณจากภาครัฐ/เอกชน การให้ตัวแทนชุมชนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมและจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินกิจกรรม 3.3) การกำหนดขนาดของเครื่องรับ-ส่งสัญญาณใน กำลังส่ง 30 วัตต์ เสามีความสูงไม่เกิน 30 เมตร และ กำลังส่งครอบคลุมรัศมีไม่เกิน 15 กิโลเมตร พร้อมจัดศูนย์ซ่อมอุปกรณ์ และการบำรุงรักษาโดยเจ้าหน้าที่ของวิทยุชุมชน 3.4) การจัดสรรเวลาในการแบ่งช่วงระยะให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมดำเนินการและมีส่วนร่วมในการดูแล การจัดทำแผนนโยบายการดำเนินงาน การสร้างแผนการปฏิบัติงานโดยให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมเสนอ 3.5) การเพิ่มบทบาทภาครัฐ ในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการของวิทยุชุมชน การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์วิทยุชุมชนในภาคเอกชน และชุมชน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 วิทยุชุมชน ต้องมีความพร้อมที่จะร่วมในการพัฒนาทางการเมืองด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการกำหนดนโยบาย ที่มองถึงประโยชน์ของสังคมโดยรวมเป็นหลัก และยอมรับการตรวจสอบกำกับดูแล และการควบคุมที่ชัดเจน ขณะที่หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบ ต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ที่จะเอื้อต่อการทำหน้าที่ ที่ชัดเจน ตามกรอบอำนาจ ที่ได้รับมอบหมายจากกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญซึ่งได้กำหนดไว้

3.1.2 ประเด็นสำคัญในยุคข่าวสารที่หลากหลาย เพราะเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยนี้ ผู้รับข่าวสาร ที่สนใจข่าวสารการเมือง ในปัจจุบันสามารถใช้ประโยชน์ จากวิทยุชุมชน ได้หลากหลาย จากการเข้าถึง หรือแม้แต่การที่สามารถร่วมเป็นเจ้าของวิทยุชุมชนได้ด้วยตนเองนั้น ก็สามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยได้ โดยหากใช้ประโยชน์ จากสื่อในฐานะเป็นผู้ส่งสาร ก็ควรแสดงตามลักษณะต่างๆ ของบทบาทที่ได้รับไว้ในการค้นพบ และหากอยู่ในฐานะผู้รับข่าวสารทางการเมือง ก็ต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ให้เท่าทันสื่อมวลชน ในทุกประเภท ทุกโครงสร้างและที่มา จากที่มีความหลากหลายอยู่ในปัจจุบัน เพื่อจะนำข่าวสารไปสู่ กระบวนการกลั่นกรองด้วยตัวเองที่ชัดเจน รอบด้าน ก่อนที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ แสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

3.1.3 ต้องอาศัยความสำนึกร่วมอย่างเข้มแข็งของสื่อมวลชนแต่ละแขนง เป็นความสำนึกร่วมกัน ในหลักความรับผิดชอบจริยธรรมของสื่อมวลชน ทั้งสื่อมวลชนเอง จะต้องมีความรู้สึกรู้สียงเห็นอิสรภาพและเสรีภาพของตนเอง จึงพร้อมใจกันที่จะจัดการดูแลกันเองแทนที่จะปล่อยให้อำนาจรัฐ ก้าวเข้ามาตรวจสอบและควบคุม

3.1.4 เมื่อไม่ยอมรับให้อำนาจรัฐเข้ามาแทรกแซงการตรวจสอบสื่อมวลชน ระบบการควบคุมกันเองของสื่อ ก็ไม่มีอำนาจในการลงโทษทางกฎหมาย (Legal Sanction) แต่ต้องอาศัยการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) แทน กรณีดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของบุคลากรในวิชาชีพนี้เป็นอย่างยิ่ง

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.2.1 ผู้นำหรือผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชนและคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน ควรสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชนให้คนในชุมชนทราบให้ทั่วถึงกัน

3.2.2 ควรนำผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าศึกษาดูงานการจัดการวิทยุชุมชนของสถานี่อื่น เพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการและกระบวนการผลิตรายการวิทยุชุมชนทางการเมืองบ้าง

3.2.3 ต้องให้ประชาชนได้รับทราบถึงความสำคัญของวิทยุชุมชนเพื่อที่จะให้การสนับสนุนด้านทุนดำเนินการ จะส่งผลให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของในกิจกรรมของประชาชน และส่งผลให้การดำรงอยู่ของประชาคมอย่างยั่งยืน

3.2.4 การส่งเสริมสื่อสารในชุมชน ในการนำเสนอข้อมูลเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ อันจะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้สถานีวิทยุชุมชนดำรงอยู่ต่อเนื่อง เพราะการสื่อสารคือส่วนหนึ่งของประชาคม

3.3 ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

3.3.1 วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่ส่งเสริมการสื่อสาร และการรับรู้ข่าวสารของคนในชุมชน สนับสนุนการเข้าถึงสื่อ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนสามารถเป็นเจ้าของ และสามารถบริหารจัดการได้เอง วิทยุชุมชนเป็นสื่อของประชาชนที่ดำเนินการโดยประชาชน ดังนั้นควรศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่ประชาชนต้องการจากการจัดการวิทยุชุมชน

3.3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับวิทยุชุมชนในเชิงคุณภาพ ในด้านรูปแบบการจัดการ เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง คุณลักษณะของผู้ที่จะดำเนินการวิทยุชุมชน ผู้ประกาศข่าว ผู้ดำเนินรายการ รวมทั้งความต้องการของกลุ่มผู้ฟังอย่างแท้จริง เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพของรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยและเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

3.3.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการวิทยุชุมชนกับชุมชนอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันว่ามีปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานทางการเมืองแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ ทองเลิศ (2540) *สื่อมวลชนการเมืองและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
- กาญจนา แก้วเทพ (2543) *สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- _____ .(2546) *วิทยุชุมชน : คลื่นหนูนการสร้างพลังให้ท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน (2541) เอกสารประกอบการสัมมนา. “ทิศทางวิทยุโทรทัศน์กับรัฐธรรมนูญ 2540 คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เครือข่ายอโศก (2546) *สงครามสังคมนครมะการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายอโศก
- จุมพล รอดคำดี (2542) *วิทยุกระจายเสียงชุมชน ของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การค้ำคูณสภา
- เจดน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว (2524) “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นบางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร.” กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี (2541) “บทบาทสื่อมวลชนกับการพัฒนาความเป็นประชาสังคม” กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- ทิวาพร แสนเมืองชิน (2543) “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชนสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา” กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นักจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ และผู้สื่อข่าวจังหวัดเชียงใหม่, สมาคม. (2546) รายงานการประชุมวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ 2546. กรุงเทพมหานคร: กรมประชาสัมพันธ์
- บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา (2540) *การปฏิรูปสื่อในประเทศไทยช่วงปี 2540*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุษบา หินธาว์ (2549) “การศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร ทิศนคติ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาารายการวิทยุชุมชนตำบลหัวรอ อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก.” พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- บุญทริกา เจียงเพ็ชร (2543) “พฤติกรรมการณ์สื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่ออินเทอร์เน็ตและทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีต่อความรู้ ทัศนคติ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร (2545) สำเนาเอกสารเขียนเล่ม
- พฤทธิสถาน ชุมพล (2540) ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พีรพัฒน์ เอ็งโม (2551). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิทยุชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- ภัทรพร อะโฮ (2548). “ปัญหาการจัดตั้งและดำเนินวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่” ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ภัสวาลี นิตินทรสุนทร (2545) “เอกสารการสอนชุดวิชาทฤษฎีและพฤติกรรมการณ์สื่อสาร” นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- 72 ปี วันวิทยุกระจายเสียงไทย (2545) กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.
- วัฒนา พุทธางกูรานนท์ (2531) สื่อสารมวลชนกับสังคม มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร
- วีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2544) “รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทและหน้าที่ของนักจัดรายการวิทยุในจังหวัดนครราชสีมา” นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- วีรพล สุชาอรรถ (2550) “บทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี” ปริญาญมหาบัณฑิต อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- วีระวรรณ ยิ่งกิจการ (2545) การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2541) พิมพ์ครั้งที่ 3 สกายนุกส์ กรุงเทพมหานคร
- ศุทธิชัย บุนนาค (2543) การบริหารและการจัดการรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมเกียรติ อ่อนวิมล (2541) “การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุ โทรทัศน์และโทรคมนาคม” สำนักพิมพ์มติชน กรุงเทพมหานคร

- สร้อยรัต สมศรีรัตน์ (2547) *การบริหารสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี* กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- ดิชเรศ ศิราภานนท์ (2544) “รูปแบบสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนที่พึงประสงค์สำหรับ
ประเทศไทย ภายหลังจากปฏิรูประบบวิทยุกระจายเสียงตามเจตนารมณ์มาตรา 40
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สิริพร สงบธรรม (2544) *บทบาทของรายการวิทยุเพื่อชุมชนกับประชาคมสงขลา*
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรินทร์ แปลงประสพโชค (2542) *การทดลองจัดตั้งวิทยุชุมชนเพื่อการสนองความต้องการของ
ชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุมน อยู่สิน และยงยุทธ รัชศาสตร์ (2545) *การบริหารงานสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติ*
กรุงเทพมหานคร: องค์การและหน่วยงานวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย
- เสรี วงษ์มณฑา (2537) *การประยุกต์ทฤษฎีในการสื่อสาร หลักและทฤษฎีการสื่อสาร*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี
- แสงทอง อนันตภักดิ์ (2548) “*บทบาทและหน้าที่วิทยุชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น*”
ปริญญานีเทศศาสตรมหาบัณฑิต นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- อนุตรา พรวิดี (2545) “*ความต้องการรายการวิทยุชุมชนของผู้ฟังในเขตปริมณฑลของ
กรุงเทพมหานคร*” กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อาคม สุวรรณกันทา (2542) “*การรายงานข่าวสืบสวนทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทยและ
ผลกระทบต่อการรับรู้ของสังคม*” การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2546) *แนวคิดวิทยุชุมชนจากเวทีปฏิรูปสื่อภาคประชาชน*
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- Barlow, William (1988). “Community Radio in the U.S: Struggle for a Democratic Medium.”
Midia Culture & Society.
- Durlin, M and Melio, C (2003). The grassroots radio movement in the United Sates. In M. P.
McCauley, E. E. Peterson, B. L. Artz, and D. Halleck (Eds). Public Broadcasting and
the Public Interest New york M.E. Sharpe.

Mcnaair, Brian. (2003). *An Introduction to Political Communication* London:Routledge.

Nimmo, Dan. (1978). *Political Communication and Public Opinion in America* California:
Goodyear.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร 41 แห่ง

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร 41 แห่ง

สถานีวิทยุชุมชน	ที่อยู่	คลื่นความถี่
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนทิพย์เคเบิลทีวี	83 ถ.เทศา 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	99.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนสมาคมนักวิทยุสมัครเล่น	83 ถ.เทศา 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	99.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนเมืองกำแพง	24 ถนนบำรุงราษฎร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	95.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคลองลาน	752/1 หมู่ 5 ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	95.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนบ้านแม่ลาด	2 ตำบลแม่ลาด (อบต.แม่ลาด) อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร	96.75 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดกำแพงเพชร	40 ม.13 ตำบลคลองขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร	103.25 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนสลกบาตร	1462/1 ถ.สลกบาตร-ขามขุ่ย ตำบลสลกบาตร อำเภอขามขุ่ยบุรี จังหวัดกำแพงเพชร	106.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคลองขุนวัง	400 หมู่ 5 ตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	100.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนรัตนเรดิโอ	3 ถนนเทศา 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	89.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนรุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	069 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	91.25 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนทรงธรรม	โรงเรียนบ้านทรงธรรม ตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	88.00 MHz

สถานีวิทยุชุมชน	ที่อยู่	คลื่นความถี่
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนตลาดศูนย์การค้ากำแพงเพชร	471 ถนนวิจิตร 2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	101.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ไทรงาม	151 หมู่ 1 ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร	89.75 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ตำบลคลองลานพัฒนา	องค์การบริหารส่วนตำบลคลองลาน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	103.75 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ไท – สยาม	189 ถนนบำรุงราษฎร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	93.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนเกษตรมอกล้วยไข่	6/3 หมู่ 1 ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	91.75 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนสลกบาตร	193/28 หมู่ 1 ตำบลสลกบาตร อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร	101.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ซีเอ็นเอ็ม	โรงแรมนวัตน์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	96.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนบึงสามัคคี	4 ม.3 ตำบลบึงสามัคคี อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร	100.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนปางศิลาทอง	31 ม.16 ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร	94.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก	4 ถ.ปิ่นดำริห์ ต.ในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	92.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน เทศบาลตำบลขาณุวรลักษบุรี (เพื่อการศึกษา ศิลปะ)	111/1 ม.3 ตำบลป่าพุทรา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร	102.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนบ้านท่ามะเขือ	619/1 หมู่ 2 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร	99.75 MHz

สถานีวิทยุชุมชน	ที่อยู่	คลื่นความถี่
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนสวนสัมพันธ์	321 ม.2 ตำบลแสนตอ อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร	104.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนชาวกังราว	55/5 ซอย 2 ถ.ราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	88.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนวิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร	วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	107.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนคลองลาน	ร้านคูหนังฟังเพลง 364 หมู่ 1 ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	101.25 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนวัดถาวรวัฒนา	240 ม.1 ตำบลถาวรวัฒนา อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร	90.25 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนไทรงามเรดิโอ	589 หมู่ 4 ตำบลไทรงาม อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร	94.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนวัดป่าดอยลับงา	19 หมู่ 7 ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	94.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน บ้านพรานกระต่าย	22/2 หมู่ 3 ตำบลถ้ากระต่ายทอง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร	107.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน คนไทรตรีงษ์	153 หมู่ 2 ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	102.75 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน สายใย	89/4 หมู่ 1 ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	102.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน คนลานกระบือ	182/1 หมู่ 6 ตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร	100.00 MHz

สถานีวิทยุชุมชน	ที่อยู่	คลื่นความถี่
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน คนรักพรานกระต่าย	57/6 หมู่ 4 ตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร	103.00 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนตำบลปางมะค่า	158 หมู่ 1 บ้านศรีไพศาล ตำบลปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร	99.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน นครชุม	106 หมู่ 2 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	96.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนทุ่งสนุ่น(รวมพลคนกันเอง)	126/1 หมู่ 6 ตำบลระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร	88.75 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน เพื่อชุมชนลานกระบือเรดิโอ	235 หมู่ 6 ตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร	101.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนเบสเรดิโอ	83 ถนนเทศบาล 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	98.50 MHz
จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน คนคลองพิไกร	9/3 หมู่ 1 ตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร	90.00 MHz

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับผู้พึงรายการวิทยุชุมชน
เรื่อง บทบาทของวิทยุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลการเมือง

*****

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 สถานภาพทั่วไปของลักษณะประชากร

1) เพศ ชาย หญิง

2) ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

3) ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียน	☐ ประถมต้น
☐ ประถมปลาย	☐ มัธยมต้น
☐ มัธยมปลาย/ปวช.	☐ อนุปริญญา/ปวส.
☐ ปริญญาตรี	☐ ปริญญาโท
☐ อื่นๆ ระบุ.....	

4) อาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน

☐ รับจ้าง	☐ พนักงานบริษัท
☐ เกษตร/ชาวไร่/ชาวนา	☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานรัฐ
☐ นักเรียน/นักศึกษา	☐ ค้าขาย
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

5) รายได้ ต่อเดือน.....บาท

1.2 สถานภาพการเปิดรับฟังวิทยุชุมชน

1) ระยะเวลาในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนต่อวัน

☐ 1 – 15 นาที	☐ 16 – 30 นาที
☐ 31 – 45 นาที	☐ 46 – 60 นาที
☐ มากกว่า 60 นาที	☐ อื่น ๆ.....

2) สถานที่ใดที่ท่านฟังรายการวิทยุชุมชนเป็นประจำ มากที่สุด

☐ ที่บ้าน	☐ ที่ทำงาน
☐ ขณะเดินทาง	☐ อื่น .....

3) ช่วงเวลาในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนในแต่ละวัน

(ให้ใส่เครื่องหมาย / ในช่อง .....ตามลักษณะที่ฟังวิทยุในแต่ละช่วงเวลา)

ช่วงเวลา	ฟังประจำ	ฟังบางครั้ง	ไม่เคยฟัง
1. ช่วงเช้า (06.00 - 8.30)	.....	.....	.....
2. ช่วงสาย (8.30 - 12.00)	.....	.....	.....
3. ช่วงพักกลางวัน (12.00 - 13.00)	.....	.....	.....
4. ช่วงบ่าย (13.00 - 16.30)	.....	.....	.....
5. ช่วงเย็น เวลา (16.30 - 20.00)	.....	.....	.....
6. ช่วงกลางคืน (20.00 - 24.00)	.....	.....	.....
7. ช่วงดึก (24.00 - 06.00)	.....	.....	.....

4) ปกติท่านชอบฟังรายการจากวิทยุชุมชนประเภทใด มากที่สุด 3 ลำดับแรก
(ให้ใส่หมายเลข ตามลำดับ 1, 2, 3 หน้าข้อความที่ชอบฟังมากที่สุด 3 ลำดับแรก)

- ( ) รายการข่าวสาร
( ) รายการนำเสนอปัญหา และแก้ปัญหาในชุมชน
( ) รายการสาระความรู้
( ) รายการบันเทิง
( ) อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 บทบาทของวิทยุชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเห็นของท่านว่า เห็นด้วย มากน้อย
เพียงใด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. วิทยุชุมชนควรมีนโยบายให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการเมือง					
2. รายการข่าวเป็นรูปแบบและเนื้อหารายการที่เหมาะสมกับการใช้เพื่อส่งเสริมงานด้านการเมือง					
3. สถานีวิทยุชุมชนได้ผลิตรายการหรือให้ความรู้ทางด้านการเมืองแก่ประชาชน					
4. สถานีวิทยุชุมชนผลิตรายการเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย					
5. สถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบ เช่น การบอกเล่า/วิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
6. สถานีวิทยุชุมชนได้นำนโยบายรัฐบาลมาแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบ เช่น การแถลงนโยบายรัฐบาล ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี ฯลฯ					
7. สถานีวิทยุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางด้านการเมืองเสนอต่อรัฐบาล					
8. สถานีวิทยุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางด้านการเมืองเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่น					
9. สถานีวิทยุชุมชน มีการเลือกข่าวสารการเมืองที่ดีเหมาะสม เพื่อนำเสนอต่อประชาชน					
10. สถานีวิทยุชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การแนะนำตัวพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
11. ในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ควรมีบทบาททางด้านการเมือง					
12. ภาคราชการมีส่วนช่วยส่งเสริมในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย					
13. ผู้ผลิตรายการมีส่วนสนับสนุนวิทยุชุมชนให้ดำเนินการทางการเมือง					
14. สถานีวิทยุชุมชน ควรมีบทบาทในทางการเมือง เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ประชาชนทราบ					
15. การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ท่านเลือกใช้ข้อมูลของผู้สมัคร จากการรายงานของวิทยุชุมชน					

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลทางการเมือง

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านว่า เห็นด้วย มากน้อยเพียงใด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. สถานีวิทยุชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อชุมชน					
2. เงินเป็นปัจจัยที่ทำให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบความสำเร็จ					
3. ผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กรภาครัฐ/เอกชน นักการเมืองมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ประสบผลสำเร็จ					
4. ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนจนประสบผลสำเร็จ					
5. ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยให้งานดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนจนประสบผลสำเร็จ					
6. ประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน					
7. การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองในระดับท้องถิ่น (เช่น การเลือกตั้ง สมาชิกของ อบต., สจ., นายก อบต., เทศบาล เป็นต้น)					
8. การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองในระดับประเทศ (เช่น การเลือกตั้ง สส. หรือ สว.)					
9. กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมือง ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในทางการเมือง					
10. รูปแบบรายการของวิทยุชุมชน ไม่ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นทางการเมืองของท่าน					

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่สนับสนุนวิद्यุชุมชนที่ส่งผลการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเห็นของท่านว่าเห็นด้วยมากน้อย

เพียงใด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การแสดงออกทางด้านบทบาททางการเมือง ของสถานีวิद्यุชุมชนเป็นไปอย่างเสรีภาพ					
2. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ให้การสนับสนุน งบประมาณในการดำเนินงานวิद्यุชุมชน					
3. วิद्यุชุมชนมีการพัฒนาบุคลากรให้มี ความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง					
4. มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานวิद्यุ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
5. เจ้าของสถานีวิ มีส่วนส่งเสริมให้วิद्यุชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
6. ภาคราชการมีส่วนส่งเสริม ทำให้วิद्यุชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
7. ผู้นำท้องถิ่นทางการเมืองมีส่วนส่งเสริมทำให้ วิद्यุชุมชนสามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
8. ภาคประชาชนมีส่วนส่งเสริมทำให้วิद्यุชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
9. ภาคเอกชนมีส่วนส่งเสริมทำให้วิद्यุชุมชน สามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
10. รายได้ของสถานีวิมีส่วนส่งเสริมทำให้วิद्यุ ชุมชนสามารถดำเนินการทางการเมืองได้					

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร
 คำชี้แจง กรณีสืบเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเห็นของท่านว่าเห็นด้วยมากน้อย
 เพียงใด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ในการแสดงออกทางด้านบทบาททางการเมือง ของสถานีวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาหรืออุปสรรค					
2. ในการผลิตรายการและการนำเสนอรายการ ของสถานีวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาเรื่องการถูกรวบงำ จากนักการเมือง กลุ่มธุรกิจ กลุ่มผลประโยชน์ ทุนโฆษณา ฯลฯ					
3. การดำเนินรายการของสถานีวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาเรื่องความรู้ ความสามารถของบุคลากร					
4. กฎหมายเป็นอุปสรรค ที่ทำให้วิสาหกิจชุมชน ไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
5. ผู้นำท้องถิ่นทางการเมือง มีส่วนที่เป็นอุปสรรค ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถดำเนินการทาง การเมืองได้					
6. ภาคเอกชน มีส่วนที่เป็นอุปสรรค ทำให้วิสาหกิจ ชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
7. รายได้ของสถานี เป็นอุปสรรค ทำให้วิสาหกิจ ชุมชนไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองได้					
8. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ให้การสนับสนุน งบประมาณในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					
9. การครอบงำทางการเมือง/ธุรกิจ/กลุ่ม ผลประโยชน์					
10. เครื่องมือ - อุปกรณ์ไม่เพียงพอ					

แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์
เรื่อง บทบาทของวิद्यุชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรที่ส่งผลทางการเมือง

*****

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ..... สถานที่.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. เสร็จสิ้นการสัมภาษณ์เวลา.....น.

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์.....

ที่อยู่ติดต่อได้ บ้านเลขที่..... โทรศัพท์.....

ตอนที่ 1 บทบาททางการเมืองของสถานีวิद्यุชุมชน ในจังหวัดกำแพงเพชร

1.1 ปัจจุบันวิद्यุชุมชนควรมีนโยบายให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในด้านการเมืองบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ท่านคิดว่ารูปแบบและเนื้อหารายการแบบใดเหมาะสมกับการใช้เพื่อส่งเสริมงานด้านการเมือง

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 ท่านคิดว่าในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้ผลิตรายการหรือให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีและถูกต้องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

1.4 ท่านคิดว่าในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบหรือไม่อย่างไร เช่น การบอกเล่า หรือวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง

.....
.....
.....
.....
.....

1.5 ท่านคิดว่าในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้นำนโยบายรัฐบาลมาแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบหรือไม่อย่างไร เช่น การแถลงนโยบายรัฐบาล ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี ฯลฯ

.....
.....
.....
.....
.....

1.6 ท่านคิดว่าในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือนำความคิดเห็นของประชาชนทางการเมืองเสนอต่อรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่นบ้างหรือไม่อย่างไร เช่น ปัญหาขยะที่ต้องการให้ผู้บริหารแก้ไข

.....
.....
.....
.....
.....

1.7 ท่านคิดว่าในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน มีการเลือกข่าวสารเพื่อนำเสนอต่อประชาชนหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

1.8 ท่านคิดว่า ในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การแนะนำตัวพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง บ้างหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

1.9 ท่านคิดว่า ในปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน ควรมีบทบาททางการเมืองบ้างหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

1.10 ท่านคิดว่าภาคราชการมีส่วนช่วยส่งเสริมในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

1.11 ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุนวิद्यุชุมชนให้ดำเนินการทางการเมือง

.....

.....

.....

.....

.....

1.12 ท่านคิดว่าวิद्यุชุมชนควรมีบทบาทในทางการเมืองอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

2.1 ท่านคิดว่าสถานีวิद्यุชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่ออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่า ปัจจัยใดที่ทำให้การก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชนประสบความสำเร็จ

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 ผู้มีอำนาจ เช่น หัวหน้าชุมชน หัวหน้าองค์กรภาครัฐ/เอกชน นักการเมืองระดับ
ท้องถิ่น/ระดับชาติ มีส่วนช่วยให้การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบผลสำเร็จมากน้อยเช่นใด

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ประชาชนภายในชุมชนมีส่วนช่วยให้การก่อตั้งและดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน
ประสบผลสำเร็จหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2.5 ท่านคิดว่าประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน
หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2.6 การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนมีผลต่อการเมืองทั้งท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2.7 กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุน นักการเมือง ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนในทาง
การเมืองหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

3.1 ท่านคิดว่าปัจจัยใดที่สนับสนุนวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร

4.1 ท่านคิดว่าปัจจัยใดที่เป็นอุปสรรคของวิद्यุชุมชนที่ส่งผลทางการเมืองในจังหวัด
กำแพงเพชร.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พันตรีอุทัย ศรีสุริยสวัสดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	7 กรกฎาคม 2510
สถานที่เกิด	อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2541
สถานที่ทำงาน	หน่วยสัสดีอำเภอคีรีมาศ อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่ง	สัสดีอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

